

Irene Koukku

Cafe Strömbergin sisustussuunnitelma

Suomen Rautatiemuseon tunnelmallinen kesäkahvila

Metropolia Ammattikorkeakoulu
Artenomi AMK
Muotoilun koulutusohjelma
Opinnäytetyö
15.9.2010

Tekijä(t) Otsikko Sivumäärä Aika	Irene Koukku Cafe Strömbergin sisustussuunnitelma – Suomen Rautatiemuseon tunnelmallinen kesäkahvila 89 sivua 15.9.2010
Tutkinto	Artenomi AMK
Koulutusohjelma	Muotoilu
Suuntautumisvaihtoehto	Sisustussuunnittelu
Ohjaaja(t)	TaM, Lehtori Merita Soini Arkkitehti, Lehtori Jorma Lehtinen
<p>Opinnäytetyön päätavoitteena oli sisustussuunnitelman laatiminen Suomen Rautatiemuseon kesäkahvilalle, Cafe Strömbergille. Kahvilan sisustus oli huonokuntoinen ja epäyhtenäinen sekä toiminnallisuudeltaan huono. Sisustuksen uusimisella tavoiteltiin kahvilaan yhteistä ilmettä, viihtyisää ja rauhallista tunnelmaa sekä ajattomia ja pitkäikäisiä ratkaisuja.</p> <p>Toimeksiantajana oli Suomen Rautatiemuseo, jonka kulttuurihistoriallisesti arvokkaassa pihapiirissä Cafe Strömberg toimii. Kahvilan rakennus on vuonna 1870 leivintuvaksi rakennettu ja nykyään suojeltu. Projektilla oli tiukka aikataulu: kahvila haluttiin avata uudistuneena kesäkaudelle 2010.</p> <p>Sisustussuunnittelun onnistumiseksi oli perehdyttävä leivintupien ja kahviloiden historiaan sekä lisäksi kahvilasuunnittelun yksityiskohtiin. Tietoa tuvista ja kahviloista löytyi kirjoista sekä kahvilasuunnittelun osalta RT-kortistosta. Kirjallinen ja toiminnallinen osio nivoutuivat yhteen paitsi suoraan viittauksin, myös kaikessa sisustussuunnitteluprosessin päätöksenteossa ja lopullisten valintojen perusteluissa.</p> <p>Opinnäytetyön päätavoite saavutettiin, kun sisustussuunnitelma pääosiltaan toteutettiin. Joitakin osasuunnitelmia toteutettaneen jatkossa. Cafe Strömbergin uusi sisustus täyttää sille asetetut tavoitteet niin kahvilan tunnelman, toiminnallisuuden kuin esteettisyyden näkökulmasta. Toimeksiantajan henkilökunnalta saamani käyttäjäkokemukset ovat olleet myönteisiä.</p>	
Avainsanat	Sisustussuunnittelu, kahvilasuunnittelu, kahvila, leivintupa, pakaritupa

Author(s) Title Number of Pages Date	Irene Koukku The Interior Design for Cafe Strömberg – The Cosy Summer Cafe of the Finnish Railway Museum 89 pages 15 September 2010
Degree	Bachelor of Culture and Arts (Design)
Degree Programme	Design
Specialisation option	Interior Design
Instructor(s)	Merita Soini, MA, Senior Lecturer Jorma Lehtinen, MSc (Archit.), Senior Lecturer
<p>The main objective of the Bachelor´s Thesis was to create interior design for the summer cafe of the Finnish Railway Museum, Cafe Strömberg. The interior of the cafe was in a poor shape and it was both incoherent and impractical. The renovation of the interior was aimed at creating a homogeneous look, cosy and peaceful atmosphere as well as timeless and long-lasting solutions.</p> <p>The customer was the Finnish Railway Museum. Cafe Strömberg operates in Museum´s culturalhistorically valued courtyard. The house of the cafe was originally a bakery house built in 1870 and today it is a preserved building. The schedule of the project was tight: the cafe was to open for the summer season 2010.</p> <p>In order to create a succesful interior design, studying history of the bakery houses and cafes, and details of the designing of the cafes was necessary. Information was found from books and RT-kortisto (database of the constuction work). The theoretical and the functional parts of the thesis are combined in text.</p> <p>The main objective of the thesis was achieved, as the interior design was mainly executed. Some parts of the design will apparently be executed in the future. The new interior of the Cafe Strömberg meets the set criteria. The atmosphere, the functionality and the aesthetics are as they were ment to be. The staff of the customer has given positive feedback as they have started working in the renewed interior.</p>	
Keywords	interior design, interior designing of the cafes, cafe, coffee house, bakery house

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	3
2 TOIMEKSIANTAJA JA KOHDE.....	4
2.1 Suomen Rautatiemuseo	4
2.2 Miljöö	4
2.3 Cafe Strömberg.....	6
3 TUVAT, KAHVILAT JA KAHVILASUUNNITTELU – HISTORIAA JA TIETOA TOIMINNALLISELLE TYÖLLE	7
3.1 Suomalainen tupa	7
3.1.1 Tupien ja leivintupien historiaa	7
3.1.2 Verhot ja valaisimet tuvassa	11
3.1.3 Punainen tupa	12
3.2 Katsaus kahviloiden historiaan.....	12
3.2.1 Kahvilat maailmalla	12
3.2.2 Kahvilat Suomessa	14
3.3 Kahvilan sisustussuunnittelu.....	17
3.3.1 Lähtökohtia kahvilan suunnittelulle	17
3.3.2 Suunnittelun yksityiskohtia	19
3.3.3 Kahvilatilojen mitoitus	20
3.3.4 Huoltotoimenpiteet kahvilassa	23
3.3.5 Kahvilan materiaali- ja kalustevalinnat.....	24
3.3.6 Värit ja muodot suunnittelussa	25
3.3.7 Kahvilan valaistussuunnittelu	26
4 SUUNNITTELU TYÖN KOHDE.....	29
4.1 Sisustussuunnittelun brief	29

4.2 Projektin reunaehdot	31
4.3 Tavoitteet	35
4.4 Luonnokset	38
5 SISUSTUSSUUNNITELMA	45
5.1 Tilaohjelma	45
5.2 Kalustesuunnitelma	47
5.2.1 Asiakastilojen sisäkalusteet.....	47
5.2.2 Ulkokalusteet.....	50
5.2.3 Keittiökalueteet.....	56
5.2.4 Vesipistekaluste	61
5.2.5 Myyntitiski	63
5.3 Väri- ja materiaalisuunnitelma	66
5.4 Valaistussuunnitelma	75
6 MUUTA PROJEKTIIN LIITTYVÄÄ	78
6.1 Projektin yksityiskohtia ja tulevaisuudennäkymiä	78
6.2 Esteettömyys	83
6.3 Projektin aikataulusta	84
7 YHTEENVETO	84
LÄHTEET.....	88

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli laatia sisustussuunnitelma Suomen Rautatiemuseon kesäkahvilalle, Cafe Strömbergille. Suunnitelma tehtiin Rautatiemuseon toimeksiantona. Rautatiemuseon asettama tavoite saada kahvila uudistettuna avatuksi kesäkaudelle 2010 antoi projektille tiukan aikataulun.

Sisustussuunnittelutyön keskeisimpiä tavoitteita oli luoda Cafe Strömbergistä tunnelmallinen, rauhallinen ja toimiva kesäkahvila, joka tarjoaisi asiakkaalle mutkattoman ja miellyttävän kahvilakokemuksen. Suunnittelijana otin huomioon toimeksiantajan asettamat reunaehdot sekä kahvilahenkilökunnan tarpeet, jotka luonnollisestikin pitkälti toimivat suunnittelutyön määrittäjinä.

Jotta toiminnallinen osio olisi mahdollista suorittaa menestyksekkäästi ja saavuttaa projektille asetetut tavoitteet, rakensin suunnitelmille taustaa perehtymällä tupien ja kahviloiden historiaan sekä kahvilasuunnitteluun. Opinnäytetyöprosessi lähti liikkeelle ja eteni jatkuvasti niin, että tietoperustan kerääminen tapahtui samanaikaisesti toiminnallisen osion, eli sisustussuunnittelutyön kanssa. Oman kokemukseni mukaan sisustussuunnittelutyölle ominaista onkin se, että tiedonkeruu suunnittelukohteen taustoista, yksityiskohdista ja erityisominaisuuksista tapahtuu projektin alusta loppuun asti.

Opinnäytetyöni alussa on kirjallinen osio, joka luo perustan sitä seuraavalle toiminnallisen osion esittelylle. Luettavissa on tietopaketti tupien ja kahviloiden historiasta sekä kahvilasuunnittelusta. Kirjallisen ja toiminnallisen osion välille syntyy jatkuvasti yhtymäkohtia. Sisustussuunnitelmassa tehdyt ratkaisut on esitelty perustellusti ja joiltain osin kirjalliseen osioon suoria viittauksia tehden. Toiminnallinen osio sisältää kuvauksen koko sisustussuunnitteluprosessista, toimeksiantajan ja suunnittelijan ensitapaamisesta aina tulevaisuudennäkymiin asti. Työ kertoo yhden kahvilan tarinan ja toimii esimerkkinä toteutetusta kahvilasuunnitelmasta.

Parhaiten Cafe Strömbergin uuden sisustuksen ja tunnelman pääsee aistimaan piipah-tamalla siellä kahvilla. Tästä opinnäytetyöstä saa kuvan sisustuksesta ja etenkin siitä, miksi se on sellainen kuin on. Takuuvarmaa on se, että rautatienomenapuun alla tai historiallisessa tuvassa kahvitelussa on aivan omanlaisensa tunnelma.

2 TOIMEKSIANTAJA JA KOHDE

2.1 Suomen Rautatiemuseo

Suomen Rautatiemuseo sijaitsee Hyvinkäällä, kulttuurihistoriallisesti ainutlaatuisessa miljöössä. Alue on Hanko–Hyvinkää-rautatien asema- ja varikkoaluetta ja peräisin 1870-luvulta. Museon näyttelytiloina toimivat alueen alkuperäisistä rakennuksista asema, veturitalli ja kasarmi. Lisäksi alueella on useita muita rakennuksia 1870-luvulta, jotka ovat toimineet muun muassa rautatieläisten asuntoina. (Suomen Rautatiemuseo 2002–2010.)

Museo on toiminut jo yli sata vuotta. Se perustettiin vuonna 1898 ja sijaitsi Helsingissä eri osoitteissa, muun muassa Helsingin rautatieasemalla aina vuoteen 1973 asti. Museo muutti vuonna 1974 Hyvinkäälle. Tämä mahdollisti sen, että päästiin ensi kerran esittelemään myös täysikokoista kalustoa eli vetureita ja vaunuja museon tiloissa. (Suomen Rautatiemuseo 2002–2010.)

2.2 Miljöö

Hanko–Hyvinkää-rautatie rakennettiin yksityisin varoin ja se valmistui vuonna 1873. Liikennettä radalla oli odotettua vähemmän ja rata ajautui vararikkoon jo puolentoista vuoden kuluttua valmistumisestaan. Valtio osti radan kalustoineen vuonna 1875. Liikennöinti vilkastui jälleen 1800-luvun loppuun mennessä. Tavaraliikennettä radalla on vielä tänäkin päivänä, mutta henkilöliikenne Karjaa–Hyvinkää-välillä loppui 1980-luvulla. (Ruippo 2009.)

Idyllisyys levittäytyy silmien eteen heti alueelle saavuttaessa. Valtavat tiilipintaiset veturitallit, 1990-luvulla rakennettu lasinen aulaosa ja 1870-luvun puiset punamultarakennukset muodostavat harmonisen kokonaisuuden, vaikka niin erilaisia toisaalta ovat-

kin. Astuessani veturitallin kulman takaa punamultatalojen ympäröimälle piha-alueelle minulle tulee tunne, että täällä olen ollut ennenkin – tässä on jotakin kovin tuttua.

KUVA 1: Istun punaisissa vaatteissani postivaunun edustalla. Ensimmäinen vierailuni Rautatiemuseossa olikin ollut jo syyskuussa 1978.

Suurin pihapiirin rakennuksista on vanha asema, joka on entisöity alkuperäiseen asuunsa. Aseman näyttelyssä esitellään muun muassa suomalaista asemarakennusarkkitehtuuria. Alueella on asunut rautatieläisiä 1970-luvulle saakka. Kasarmeissa eli asuinrakennuksissa asui useimmiten 3–4 taloutta. Asukkailla oli yhteinen pakari- eli leivintupa, pieni navetta, sauna ja ulkokuussi. (Ruippo 2009.) Ei ole vaikeaa kuvitella mielessään rautatieläisiä perheineen ja arkista elämänmenoa tähän ympäristöön.

Laajalla pihamaalla kasvaa omenapuu, joka – kuten koko aluekin – on ainutlaatuinen. Kyseessä on Hyvinkään kaupungin ja rautateiden nimikkokasvi, eli Rautatienomenapuu (lat. *Malus hyvingiensis*). Sillä on tärkeä osa rautateiden historiassa, koska kestäväyytensä ansiosta sen taimia on istutettu asemapiistoihin ympäri Suomea. Rautatieläiset ovat näin päässeet hyödyntämään sen maukkaiden hedelmien antia hilloissaan ja piirakoissaan. (Ruippo 2009.)

2.3 Cafe Strömberg

Rautatienomenapuun omenoista tehtyä piirakkaa voi päästä maistelemaan keskellä pihapiiriä sijaitsevassa Cafe Strömbergissä. Suomen Rautatiemuseon kesäkahvila toimii entisessä leivintuvassa, vuonna 1870 rakennetussa punamultatalossa. Nimensä se on saanut rautateiden ensimmäisen pääjohtajan, Georg Strömbergin, mukaan. (Ruippo 2009.) Nykyään rakennus, kuten koko Suomen Rautatiemuseon aluekin, on suojeltu sekä kaavassa että valtakunnallisesti merkittäviin rakennettuihin kulttuuriympäristöihin kuuluvina. Suojelu kohdistuu leivintuparakennuksen osalta julkisivuihin.

1960-luvulle saakka rautatieläisten perheet paistoivat tuvassa leipänsä, mistä muistuttaa vielä nykyäänkin tupaa hallitseva kookas leivinuuni (Ruippo 2009). Cafe Strömbergin vanha pakariuuni edustaa perinteistä leivinuunimallia, johon mahtuu noin 40 leipää (Kolehmainen 1999, 69). ”Pakaritupaa on käytetty myös tilapäisenä asuntona: 1940-luvulla, Karjalan konepajan aikaan siellä on asunut jopa kaksi perhettä” (Holopainen 22.6.2010). Sittemmin pakaritupa toimi rataosaston maalaamona, jossa valmistettiin kylttejä VR:n tarpeisiin (Ruippo 2009).

Kahvilaan tehtiin pikainen remontti, kun sen käyttötarkoitus muuttui 1970-luvulla maalaamosta kahvilaksi. Kesäkahvilana talo on toiminut vuodesta 1977. Kahvila on auki kesäkuun alusta syyskuulle kaikkina museon aukiolopäivinä. Asiakkaita käy päivän mittaan 20–100, pitkälti säästä riippuen. Erityisinä museon tapahtumapäivinä asiakkaita on paljon normaalia keskivertopäivää enemmän. Onpa kahvilalle muodostunut oma kanta-asiakaskuntansakin. Kävijöinä ovat yhtä hyvin lapsiperheet kuin ikääntyneemmät ihmiset. Hyvinkäläiset tuntevat hyvin kauniissa miljöössä sijaitsevan kahvilan sekä sen maukkaat itse leivotut raparperi- ja omenapiirakat. Ne tarjoavat mahdollisuuden nauttia ajankohtaista ja arvostettua lähiruokaa. Kahvilan ensisijainen tarkoitus on olla lisäpalvelu museon asiakkaille, ei liiketaloudellinen toimintamuoto museolle, mistä kertoo muun muassa kahvikupin verrattain edullinen hintataso. (Holopainen 2010.)

KUVA 2: Cafe Strömberg ennätyslumisena talvena helmikuussa 2010. Idyllinen tunnelma on läsnä pihapiirissä niin talvella kuin kesälläkin.

3 TUVAT, KAHVILAT JA KAHVILASUUNNITTELU – HISTORIAA JA TIETOA TOIMINNALLISELLE TYÖLLE

3.1 Suomalainen tupa

3.1.1 Tupien ja leivintupien historiaa

Suuren uunin hallitsema tila – avara, kodikas ja tunnelmallinen – sellainen on monen mielikuva tuvasta. Verkkaista keskustelua, lapsia leikkimässä ja äitejä arkisissa puuhissaan, jauhopölyä ja leiväntuoksua – kaikkea sitä oli entisaikojen leivintuvissa. Taideemaalari Juho Rissanen on kuvannut tuotannossaan työväestön arkea 1900-luvun taitteessa. Rissanen maalauksissa on lämpimiä ja tummia sävyjä, ehkä hieman surumielisyyttäkin. (Ranta & Seppovaara 2002, 8–9.) ”Perinteistä suomalaista tupaa leimaa selkeys, tarkoituksenmukaisuus, luonnollisuus ja harmonia” (Ranta & Seppovaara 2002, 105).

KUVA 3: Juho Rissanen maalauksessa Lattianpesijät (1908) tuvan seinällä roikkuu kalaverkkoja, vaatteita ja ikkunassa kotikutoinen verho. Maalaamaton tuvan lattia pestiin vedellä ja hiekalla. (Huttunen, Jaatinen & Vähäkangas 1997, 76–77.)

Tuvan interiööriä miettiessäni mieleeni tulevat seuraavanlaiset asiat: jämäkkä suoraselkäinen talonpoikaistuoli, koreilematon ja pelkistetty lipasto, kiinteä seinäpenkki, puupaneeliseinät, maalatut lausalattiat ja kookas pirttipöytä pitkine penkkeineen. Mitä tuvalla sitten oikeastaan tarkoitetaan?

Vanhoja suomalaisia asumuksia, jotka olivat yksihuoneisia saunan ja asuintilan yhdistelmiä, nimitettiin pirtteiksi. Pirtissä oli luonnonkivistä ladottu, päältä avonainen kiuas-uuni. Ruoka valmistettiin tuolloin erillisessä ulkouunissa tai keittokodassa. Nimitystä tupa (ruots. *stuga*) alettiin Suomessa käyttää asumuksesta silloin, kun keskieurooppalaisittain muuratut, liedelliset uunit alkoivat yleistyä. Uuni oli tässä vaiheessa sekä lämmönlähde että ruoankypsennyspaikka. (Ranta & Seppovaara 2002, 12.)

Eri osissa Suomea ja eri murrealueilla nimitykset pirtti ja tupaa voivat tarkoittaa samaa asiaa. Joskus sanoilla viitataan koko asuinrakennukseen, joskus johonkin sen huoneista. 1500-luvun lopulla alkoi yleistyä paritupa. Parituvassa on kahden tuvan välissä porsua eli eteinen. Pakaritupa (ruots. *bagarstuga*) eli pakari on Satakunnassa, Länsi-Hämeessä ja osassa Tornionjokilaaksoa käytetty nimitys parituvan toiselle huoneelle. Pakari oli se huone, jossa keitettiin ja paistettiin ruoka, toinen huone oli nimeltään pirtti. Päätalon lähellä saattoi sijaita myös erillinen pieni pakaritupa. (Ranta & Seppovaara 2002, 13–14.)

Tupaan kuuluu siis aina uuni. Se on tuvassa hallitseva elementti, niin kokonsa kuin tarpeellisuutensa ansiosta. Tupien muurit ovat eri seuduilla eri näköisiä ruoanvalmistustavoista riippuen. Alun pitäen uunit tehtiin lähiluonnon tarjoamista materiaaleista, kuten luonnonkivistä, liuskekivistä tai graniitista. Myöhemmin uuneja alettiin muurata punatiilestä. Tiilet tehtiin oman pellon savesta tai ostettiin lähiseudun tiilitehtaalta. Muureja alettiin myös päällystää kaakeleilla. Joskus uunimuurit raidottiin eli maalattiin raidallisiksi. (Ranta & Seppovaara 2002, 20–99.)

KUVA 4: Raidottu uunimuri Työväenasuntomuseon hellahuoneessa Helsingissä.

Leivinuunin koko määriteltiin sen mukaan, kuinka monta leipää sen arinalle sopi kerralla paistumaan. Etenkin läntisessä Suomessa, ns. kovan leivän alueella, suuret uunit olivat yleisiä. Siellä leipää ei leivottu joka viikko, kuten itäisen Suomen pehmeän leivän alueella. (Ranta & Seppovaara 2002, 26.)

KUVA 5: Pakari- eli leivintuvan kookas perinteinen uunimalli. (Kolehmainen 1999, 68.)

”Kun taikina on tuvassa nousemassa, se levittää tuoksunsa tupaan. Paistamisen jälkeen leivät nostettiin katonrajaan leipäorsille kuivumaan.” (Ranta & Seppovaara 2002, 26.) Läntisen Suomen alueella tällaiset leipien kuivatusorret ovat osa sisustusta. Leipävartaat ovat viiden sentin paksuisia ja kolmesta neljään metriin pitkiä. Niihin pujotettiin reikäleivät ja nostettiin orrelle kuivumaan pariksi viikoksi. Itäisessä Suomessa leivät kuivatettiin orsien sijaan leipähäkeissä. (Ranta & Seppovaara 2002, 28.)

Tuvat eivät ole pelkästään maaseudun ilmiö, vaan niitä on ja on ollut kaupungeissakin. Esimerkkejä kaupunkituvista ovat perinteiset hellahuoneet, joita oli kaupunkipuutaloissa. Kävin tutustumassa opinnäytetyöprosessini aikana entistettyihin hellahuoneisiin Työväenasuntomuseossa Helsingissä. Huoneet olivat hyvä inspiraation lähde ja antoivat laajan kuvan 1900-luvun esineistöstä, värimaailmasta, huonekaluista ja asumisesta. Nykyajan tupakeittiöt, yhdistetyt ja usein suurikokoiset olohuone–keittiöt ovat olleet uudisrakentamisessakin hyvin suosittuja jo useamman vuosikymmenen ajan. Tuvassa on koko perheen helppo seurustella ruokaa tehdessään ja askareita hoitaessaan. Tupaan tuotiin jo aikoinaan ja tuodaan edelleen vieraatkin viihtymään.

KUVA 6: Leipää saatiin orsissa kuivatettua suuria määriä kerrallaan. Kuvassa ajalleen tyypilliset ikkunaverhot: salusiinit. Kookas pirttipöytä ja pitkä seinäpenkki ovat kalusteina tyypillisiä. (Ranta & Seppovaara 2002, 25.)

3.1.2 Verhot ja valaisimet tuvassa

Ikkuna-aukot olivat aluksi tuvissa hyvin pieniä, eivätkä näin ollen edes kaivanneet verhoja peitteekseen. Ikkunoiden koon kasvaessa valo sisällä lisääntyi. 1900-luvun vaihteesta lähtien verhot alkoivat yleistyä pikkuhiljaa varallisuudesta ja alueesta riippuen. Verhoja saatettiin aluksi pitää turhamaisena koreiluna. Saatettiin sanoa, että ne vain peittivät näkymän isolla rahalla hankittujen ikkunalasien läpi. Tyypillinen tuvan verho oli kappa ikkunan yläosassa, esimerkiksi sanomalehdestä pykäreunaiseksi leikattu. Se naulattiin paikoilleen. (Ranta & Seppovaara 2002, 57–62.)

Paperikappojen jälkeen tyypillisiä verhoja olivat pellavaiset tai puuvillaiset puoliverhot eli salusiinit. Kartiinit eli täyspitkät verhot ripustettiin ikkunoihin korkeintaan juhlien aikaan. Tehdasvalmisteisten kankaiden tultua markkinoille verhoista tuli kirjavampia kuin aiemmin. Verhot vakiintuivat tuvissa oikeastaan vasta 1920- ja 1930-luvuilla, jollain alueilla vasta 1950-luvulla, myöhemmin kuin esimerkiksi räsymatot. Verhoilla oli aikoinaan viestintätehtäväkin: jos talossa joku oli kuollut, verhot sidottiin keskeltä yh-

teen ikkunan peitoksi. Tuttu ja tyypillinen koriste tuvan ikkunassa on ollut jo yli sadan vuoden ajan pelargoni monissa eri väreissään. (Ranta & Seppovaara 2002, 62–88).

Kun hehkulamput saapuivat tupiin 1920-luvulla, ne saattoivat roikkua katossa yksinäisinä. Lampun suojaksi asetettiin joskus lautasmainen varjostin. (Ranta & Seppovaara 2002, 91.)

3.1.3 Punainen tupa

Rautatiemuseon pihapiirin leivintupa ympäröivine rakennuksineen on perinteisellä punamultamaalilla maalattu. Punainen väri sopii kauniisti luonnon vihreitten sävyjen kanssa yhteen. Tällaisia punamultataloja näkyy pääasiassa Pohjoismaissa. Maali kehiteltiin alun perin, jotta voitaisiin matkia mannereurooppalaisia arvokkaampia punatiilitaloja. (Snidare 1997, 89.) Punamultamaali on keittomaalia, joka kehiteltiin todennäköisesti Ruotsissa. Vielä nykyisinkin käytetty valmistustapa kehittyi 1700-luvulla. Maalin raaka-aineet ovat ruisjauho, punamulta, rautavihtrilli ja vesi. Joukkoon voidaan lisätä tervaa, vernissaa tai suolaa. Punamultamaalin käyttäminen pintakäsittelyssä oli tavallista 1800-luvulla. (Wikipedia 2010.)

Punamulta on yleisin erisävyisistä keittomaaleista. Punamulta on rautapitoista savimaata. Punamultapigmentin sävyt vaihtelevat ja määräytyvät myös polton mukaan: mitä kuumempi poltto, sitä tummempi sävy. (Wikipedia 2010.) ”Vanhojen punamultamaalien sävy oli varsin vaalea, koska lämpötilaa ei silloisilla uuneilla saatu kovin korkeaksi” (Wikipedia 2010). Riittävän kuumassa poltossa myös keltamultapigmentti muuttuu punaiseksi. Nykyään keittomaaleja voi ostaa teollisesti valmistettuina ja keittomaalien sävykartoista löytyy tyypillisen punainen perinteinen sävykin. Jos keittomaalin haluaa valmistaa itse, löytyy siihen esimerkiksi Museoviraston resepti. (Wikipedia 2010).

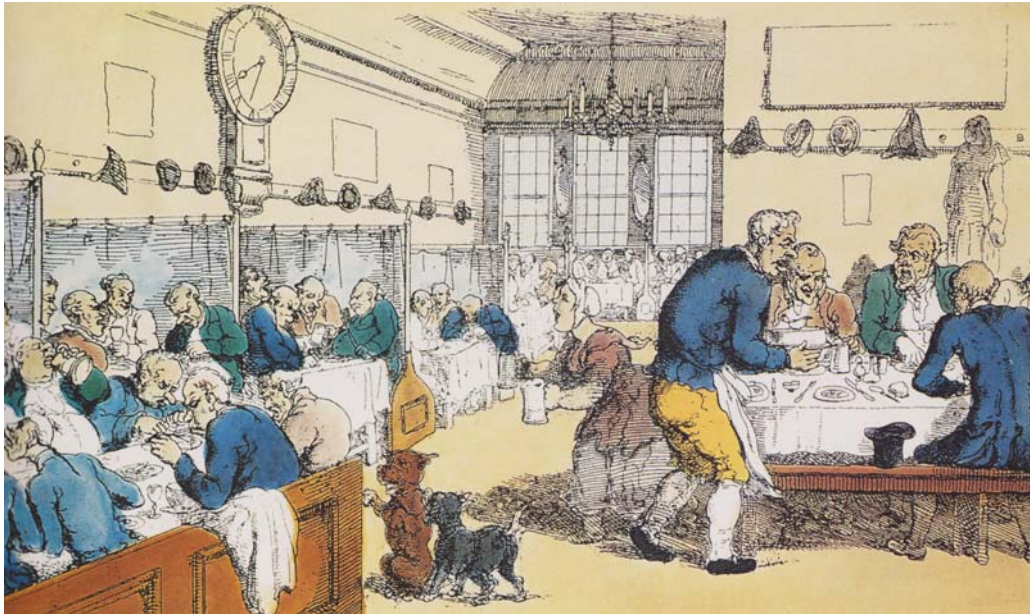
3.2 Katsaus kahviloiden historiaan

3.2.1 Kahvilat maailmalla

Maailman ensimmäiset kahvilat, niin sanotut kahvihuoneet syntyivät Saudi-Arabian Mekkaan tiettävästi 1500-luvulla. Kahvilat yleistyivät ja levisivät sieltä laajemmalle,

muun muassa Damaskokseen ja Syyriaan. Italian Venetsiaan perustettiin ensimmäinen kahvihuone vuonna 1683. Hieman myöhemmin, vuonna 1720 perustettu Cafe Florian Venetsian Piazza San Marcolla on vielä tänä päivänä Euroopan vanhin toimiva kahvila. (Moon 2000, 12–13.)

Kahvilat alkoivat yleistyä myös Englannissa ja Lontoon ensimmäinen kahvila perustettiin jo vuonna 1652. Kahvilat herättivät voimakasta puolustusta ja vastustusta, koska valtiovalta näki kahvilat tyytymättömyyden ja yhteiskunnallisen epäjärjestyksen paikkoina. Kahviloissa käytiin kiivaita väittelyitä ja niissä pidettiin yllä railakasta menoa. Samoihin aikoihin kahviloita perustettiin myös Pariisiin ja Amerikassa New Yorkiin, Philadelphiaan ja Bostoniin. (Moon 2000, 12–13.)

KUVA 7: Lontoon Lloyd´s Coffee House oli vuonna 1688 paikka muun muassa epämuodollisille liiketoimille. (Moon 2000, 9.)

Pariisin lisäksi Euroopan tärkeimpiä kahvilakaupunkeja oli jo 1600-luvulla Wien. Kuten Venetsian, myös Wienin ensimmäinen kahvila avattiin vuonna 1683. Wienin kahviloissa vietettiin aikaa jo siitä syystä, että kaupungissa oli pulaa asunnoista ja vuokrahuoneet olivat ahtaita. Osa vuokralaisista saattoi oleilla kahviloissa odotellessaan vuoroaan vuokrahuoneen käyttöön ja omaan lepohetkeensä. Sisustuksellisesta näkökulmasta

Wienin kahvilat ovat myös kiinnostavia. Kahviloihin kehittyi oma sisustustyyliinsä, jota on käytetty myöhemmin ympäri maailmaa niin sanotuissa ”wieniläiskahviloissa”. Uusklassiseen tyyliin kuuluvat kattokruunut, täyteläisen punaiset plyysikankaat, kultakehyksiset kookkaat peilit sekä maalaukset. Wieniläiskahviloiden sisustus oli riittävän hieno keisarikunnan pääkaupungille. (Jaatinen 2006, 20–21.)

3.2.2 Kahvilat Suomessa

Kahvilakulttuuri saapui Suomeen Tukholman kautta. Ruotsin ensimmäinen kahvihuone avattiin vuonna 1690. Suomen ensimmäisen kahvilan avaamisajankohdasta ja paikasta ei ole varmaa tietoa: ensimmäinen kahvihuone lienee avattu 1700-luvun puolivälin tienoilla joko silloiseen pääkaupunkiin Turkuun tai erään lähteen mukaan vuonna 1773 Helsinkiin. Suomenkielisen kahvila-sanana on luonut Yrjö-Sakari Yrjö-Koskinen vuonna 1861. (Jaatinen 2006, 24.)

Suomessa toimi 1900-luvulla kahvilaketju Nissen, jolla oli useita toimipaikkoja eri puolilla Suomea. Tunnettu suomalainen kahvila on helsinkiläinen Ekberg, joka avasi ensimmäisen kahvihuoneensa Aleksanterinkadulla 1850-luvun puolivälin jälkeen. Ekberg toimii vielä nykyäänkin Bulevardilla, jonne se muutti Aleksanterinkadun tiloista 1900-luvun alussa. Fazer avasi kahvilansa Helsingin Kluuvikadulla vuonna 1891. Nykyisissä tiloissaan Kluuvikadulla Fazerin kahvila on toiminut vuodesta 1930. Kahvilassa on upea kupolikatto ja funkistyyliä edustava seinämaalaus. (Jaatinen 2006, 33–37.)

1900-luvulla Helsingissä toimi myös vuonna 1908 perustettu Primulan kahvilaketju. Primulan kahvilat olivat Elannon kahviloiden tapaan raittiuskahviloita. Työväenliikkeen ihanteiden mukaisesti tarjolla ei ollut alkoholia. Mannerheimintien ja Kalevankadun kulmassa sijainneeseen Primulan kahvilatilaan sisustettiin jo 1920-luvulla naisasiakkaita varten oma huoneensa. Miesasiakkaat kutsuivat hienoin tapetein sisustettua huonetta ”akkalaksi”. Näissä raittiuskahviloissa naiset saattoivat käydä yksinkin. Elannon kahviloissa työläispiirin väkikin saattoi kahvitella, heille hienommat kahvilat olivat saavuttamattomissa sijaintinsa ja hintojensa takia. Kahvilat jaettiin 1900-luvun alkupuolella kolmeen luokkaan laatunsa ja aukioloaikansa perusteella. (Jaatinen 2006, 38–64.)

”Luokkien eron näki jo sisustuksesta: ykkösluokan kahvilassa oli pöytäliinat, kolmosluokan kahviloissa ei” (Jaatinen 2006, 64).

KUVA 8: Primulan kahvila Helsingissä vuonna 1924. (Jaatinen 2006, 25.)

Mielenkiintoista tietoa löytyy myös myytävien tuotteiden esillepanosta ensimmäisissä kahviloissa. Leivonnaisille kehiteltiin esittely- ja säilytystilat, jotka olivat mahdollisimman näkyviä, jotta asiakkaat pystyivät valitsemaan niistä mieleisimmät herkkunsa. Säilytystilat olivat viilennettyjä, jotta tuotteet pysyivät raikkaina. Suomen ensimmäiset jäähdetyt vitriinit otti käyttöön Primula. Myöhemmin vitriinejä kallistettiin, jotta valot eivät aiheuttaneet heijastuksia vitriinien pinnoista. (Jaatinen 2006, 28.)

Kahviloita löytyy monenlaisista paikoista ja ympäristöistä. Matkustajia ovat palvelleet linja-autoasemilla Matkahuollon kahvilat 1930-luvulta alkaen. Ne voidaan mieltää usein ilmapiiriltään levottomiksi ja tiloiltaan sottaiksi. Junamatkustajat saivat ensimmäiset ”kiskokahvilansa” eli ravintolavaunut vuonna 1911. Tosin rautatieasemilla kahviloita oli ollut jo 1800-luvun lopulla. Asemakahviloita pitivät usein rautatieläisten vaimot. Kahviloiden taso vaihteli. Asemien kahvilat alkoivat ketjuuntua jo 1930-luvulla. (Jaatinen 2006, 72–73.)

Suomessa kahviloiden toimintaa muutti uusi alkoholilaki vuonna 1968. Kahviloissa sai alkaa myydä keskiolutta. Oluenmyynnin sanottiin pilanneen kahviloiden ilmeen. Sisustus muuttui merkityksettömämmäksi, pelkistetyksi ja muoviseksi. Vasta 1980-luvulla muovin käyttö sisustuksessa väheni ja kalustukseen alettiin kiinnittää taas huomiota. (Jaatinen 2006, 83.)

Kahvilan odottaa löytävänsä miltei mistä tahansa – syrjäisiltä paikkakunniltakin tai mistä tahansa tapahtumasta, joka kokoaa ihmisiä yhteen. Museoihinkin kahvila kuuluu, useimmiten siellä istutaan museokierroksen päätteeksi. Kahvilaan voi istahtaa niin sairaalassa, tavaratalossa, huoltoasemalla kuin torilla. Kansanomaista torikahvilaa edelsivät kahvitusvaunut. Niitä liikkui 1900-luvun alussa kaikkialla missä ihmisiä kokoontui, muun muassa rakennus- ja metsätyömailla. (Jaatinen 2006, 74–75.) Maailman mittakaavassa kuuluisia kahviloita ei Suomesta löydy, vaan kahvilat ovat useimmiten paikallisesti tunnettuja ja pidettyjä.

KUVA 9: Kuopion korttelimuseossa voi istahtaa kahvipöytään vanhassa miljöössä. Kahvila toimii vuonna 1849 rakennetussa talossa, jossa toimi pitkään Kuopion käräjätupa. Kävin tutustumassa kahvilaan kesällä 2010. (Kuopion korttelimuseo 2010.)

Kahviloita on nykyään selkeästi kahdenlaisia: perinteisempiä ja nykyaikaisia. Nykyaikaiset kahvilat ovat saaneet alkunsa Amerikasta, Seattlesta. Ne kuuluvat usein isoihin kansainvälisiin ketjuihin, ja ovat levinneet parin viimeisen vuosikymmenen ajan voimakkaasti ympäri maailmaa. (Moon 2000, 12–13.) Suomessa uuden ajan coffee shoppeja edustavat suomalainen Robert's Coffee ja ruotsalainen Wayne's Coffee. Maailman suurin coffee shop -ketju, amerikkalainen Starbuck's ei ole avannut kahvilaa Suomessa. (Jaatinen 2006, 79.) Olipa kahvila perinteinen tai nykyaikainen, sen perustehtävä on silti sama: tarjota paikka virkistytymiseen, seurusteluun, rentoutumiseen, nautiskeluun – katseluun tai katseltavana olemiseen.

3.3 Kahvilan sisustussuunnittelu

3.3.1 Lähtökohtia kahvilan suunnittelulle

Jotta asiakkaat saadaan viihtymään kahvilassa, on pystyttävä ratkaisemaan iso joukko teknisiä asioita sekä luomaan kahvilasta kokonaisilmeeltään liikeidean mukainen. Sisäilman laadun on pysyttävä hyvänä, äänimaailman ja valaistuksen on oltava toiminnalle soveltuvia. Esteettisyys, toimivuus ja tarkoituksenmukaisuus vaikuttavat viihtyvyyteen. Lisäksi kahvilakokemukseen vaikuttaa palvelu. (RT 94-10442, 5.)

Sisustuksen tärkeimpiä lähtökohtia on kahvilan liikeidea, joskin myös tila ja käytössä oleva budjetti asettavat sisustukselle raameja. Hyvä sisustus on toimiva, esteettinen ja aikaa kestävä. Sisustuksen tulisi kunnioittaa ympäröivää arkkitehtuuria. Toisaalta joissakin tapauksissa onnistuneesti toteutettu tyylien ristiriita voi toimia tehokeinona. Tilaan haluttu tunnelma luodaan nimenomaan sisustuksella, jossa myös valaistuksella on erittäin tärkeä osansa. Sisustuksen on aina oltava helposti puhdistettavissa, huollettavissa ja turvallinen. (RT 94-10442, 15.)

Kahvilaketjut sisustavat kahvilansa tietyn yhtenäisen konseptin mukaan, jolloin ketjun toimipisteet ovat helposti tunnistettavia ja tuttuja. Yksittäiset kahvilat pyrkivät useimmiten yksilöllisyyteen. Kahvilat voivat ilmentää jotakin tiettyä tyyliä, omaa aikaansa tai kulttuurihistoriallista taustaa. Joskus halutaan korostaa paikkakunnan tai maan ominaispiirteitä tai jotakin tiettyä tuotetta tai aatetta. (RT 94-10442, 15.) Esi-

merkiksi amerikkalaistyyllisissä coffee shopeissa hienot näyttävät kahviuomat saate-taan valmistaa asiakkaan nähden, mikä antaa kahvilakokemukselle henkilökohtaisuutta ja mielenkiintoa.

Sisustustyyliiltään erilaisia kahviloita on tietysti lukematon määrä. Jos kahvila ei kuulu mihinkään ketjuun, voi sisustus olla hyvinkin persoonallinen, vaikkapa nostalginen. Esimerkkejä yksilöllisistä ja mieleen jääneistä kahviloista ovat Kahvila Villipuutarha Helsingin Kaarlenkadulla, Kahvila Kaneli Kuopion Kauppakadulla, Kahvila Leivintupa Hattulassa ja Farmor's Cafe Högsåran saarella. Kaikki ovat pieniä, yksilöllisiä ja hyvin tunnelmallisia kahviloita, jotka jäävät mieleen eri aisteihin vaikuttavina kokemuksina.

Kahvilan suunnittelua määrittää hyvin pitkälti se, minkälainen tila on käytettävissä ja onko tila itsenäinen vai onko se osa jotakin kokonaisuutta. Sisäänkäynnin tulisi olla kutsuva ja liikeidean mukainen, jotta kahvilan tyyli on aistittavissa jo ulkoa. Kahvilalla-kin voi olla erilaisia käyttötarkoituksia eri vuorokaudenaikoina, joten eri toiminnot on huomioitava sisustusta suunniteltaessa. Tällöin erityisen tärkeää on muun muassa kalustuksen ja valaistuksen muunneltavuus. Kahvilasuunnittelua koskee joukko lakeja, määräyksiä ja ohjeita, jotka on lueteltu Ravintolat ja kahvilat -RT-ohjekortissa 94-20442. (RT 94-10442, 4–5.)

Jaatinen (2006, 62–63) nimeää kahvilan tärkeimmäksi sisustuselementiksi ikkunan. Ihmisten tarkkailu on hyvin tärkeä osa kahvilassa käyntiä, ja täytyväthän ne pöydät usein ensin, jotka sijaitsevat ikkunan ääressä. Jotkut haluavat myös itse tulla nähdyiksi, mikä onnistuu parhaiten kahvilan terassilla. Ikkunaton kahvila voi menestyä vain, jos se sijaitsee erityisen merkityksellisessä tilassa, esimerkiksi vanhan rakennuksen tunnelmallisessa kellaritilassa. (Jaatinen 2006, 62.)

Kahvilatoimintaa säätelevät osaltaan myös elintarvikelaki ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus elintarvikehygieniasta. Nostan asetuksesta esiin kohdan, joka koskee oman opinnäytetyöni suunnittelukohdetta, Cafe Strömbergiä, koska sitä ei ole liitetty yleiseen vesijohtoon ja/tai viemäriin. Tällöin on huolehdittava siitä, että kahvilan käytössä on riittävästi terveydelliset laatuvaatimukset täyttävää ja tarkoitukseen soveltuvaa talousvettä ja viemärijärjestelmä, josta ei aiheudu terveydelle haittaa (Asetus N:o 852/2004).

3.3.2 Suunnittelun yksityiskohtia

Esteettömyys on otettava huomioon suunnittelun kaikilla osa-alueilla. Jotta kahvila on saavutettavissa kaikille, esimerkiksi liikuntarajoitteiselle, on lattioiden tasoerojen välille järjestettävä luiska, hissi tai vaihtoehtoinen tasoeroton kulkureitti. Tasoerojen on oltava selkeästi havaittavissa esimerkiksi materiaalimuutoksen, listoituksen, värikontrastien, valaistuksen tai äänimerkkien avulla. Lattiamateriaalien tulee olla helppokulkuisia ja kulkuväylien helposti löydettäviä ja riittävän leveitä esimerkiksi pyörätuolin käyttöä varten. Kynnyksiä käytetään vain, jos ne ovat välttämättömiä ja ne tehdään mahdollisimman mataliksi. (RT 94-10442, 5.) Esteetön tila on turvallinen ja hyvin mitoitettu tila kaikille – niin lapsille, vanhuksille kuin ihan jokaiselle käyttäjälle.

Kaikissa henkilökunnan työtiloissa on kiinnitettävä huomio ergonomiaan (RT 94-10442, 5). ”Tilojen, kalusteiden ja työvälineiden mitoituksessa ja sijoittelussa on huolehdittava siitä, että työ voidaan suorittaa aiheuttamatta haittaa työntekijän terveydelle” (RT 94-10442, 5). Ergonomiaa on mietittävä myös työmenetelmissä ja materiaalivalinnoissa, LVIS-suunnitelmissa ja ääniteknisessä suunnittelussa (RT 94-10442, 5).

Ainakin isossa kahvilassa tarvitaan usein henkilökunnalle erillisiä hallinnollisia työtiloja (esimerkiksi kassa, it-laitteet, tilausten ja varausten hoitaminen). Liikeidea huomioon ottaen henkilöstölle on varattava sosiaalilat muun muassa ruokailua, taukoja ja vaatteiden vaihtoa varten. (RT 94-10442, 15.)

Kahvilaan voidaan vaatia asennettavaksi automaattiset paloturvallisuusjärjestelmät. (RT 94-10442, 9.) ”Automaattisen palonsammutusjärjestelmän lisäksi on aina oltava alkusammutuskalusto ainakin keittiössä ja vaatetilassa” (RT 94-10442, 9). Kahvilatilojen sisustuksen on oltava syttyvyysluokaltaan SL1, vaikeasti syttyviä. Jos kahvilassa on automaattinen sammutusjärjestelmä, syttyvyysluokka voi olla tavanomaisesti syttyvä, SL2. Vaikeasti syttyvät tuotteet estävät tulipalon lisäksi kuumuuden, savun ja myrkyllisten kaasujen aiheuttamat haitat. Kahvilassa on huolehdittava asianmukaisesta merkki- ja turvavalaistuksesta. (RT 94-10442, 9.) Rakennuksesta on päästävä poistumaan turvallisesti tulipalossa tai muussa hätätilanteessa. Käytävissä on oltava riittävästi sopivasti sijoitettuja, tarpeeksi väljiä ja helppokulkuisia uloskäytäviä niin, että poistumisaika rakennuksesta ei ole vaaraa aiheuttavan pitkä. Uloskäytävän leveyden tulee yleensä

olla vähintään 1 200 mm ja vapaan korkeuden vähintään 2 100 mm. (Rakennusten paloturvallisuus, 22–25.)

Äänitekniseen suunnitteluun kahvilan asiakastiloissa on paneuduttava, jotta saadaan torjuttua eri lähteistä aiheutuva melu. Toimintojen järkevällä sijoituksella toisiinsa nähden, samaten kuin rakenteilla ja sisustuksella, voidaan pienentää ääniä sekä suunnata niiden kulkua. On huomioitava huonetilassa syntyvät äänet (muun muassa puhe, ihmisten liikkuminen, ilmastointi, koneet ja laitteet) ja ulkoa kantautuvat äänet (muun muassa liikenne). Koneiden ja laitteiden tulisi olla mahdollisimman hiljaisia. Asiakastiloissa absorptioon voidaan vaikuttaa kaikkien pintojen materiaalivalinnoilla, kalustuksella ja seinäkkeillä. (RT 94-10442, 19.)

3.3.3 Kahvilatilojen mitoitus

Tilan suunnitteluun ja mitoitukseen vaikuttavat käytettävissä olevan tilan pinta-ala ja korkeus. RT 94-10442 ohjekortti määrittelee kahvilalle keskimääräisiä pinta-alan mitoitusohjeita. Kahvilassa, jossa on pöytiintarjoilu, tarvitaan asiakastiloissa tilaa 1–1,5 m² asiakaspaikkaa kohden ja itsepalvelukahvilassa 1,2–1,7 m² tilaa asiakaspaikkaa kohden. Keittiö ja varastot vaativat tilaa 0,2–0,6 m² asiakaspaikkaa kohden. (RT 94-10442, 6.)

Tilaohjelma on suunniteltava liikeidean mukaan jo hankesuunnitteluvaiheessa. Muunneltavuus on tärkeä huomioon otettava asia. Tilaohjelma voidaan esittää tilakaavion muodossa ja/tai pohjapiirustuksina. (RT 94-10442, 6.)

Asiakastilassa yhtä istujaa kohden varataan 600 mm leveyssuunnassa. Kalustus (esimerkiksi pöytien jalat) tai valaistus eivät saa olla esteenä asiakkaiden liikkumiselle. Eri pöytätyypit vaativat eri määriä tilaa (ks. Taulukko 1). Vaatenaalakot voidaan sijoittaa erilliseen omaan tilaansa tai asiakastiloihin. (RT 94-10442, 10–11.)

Taulukko 3.

Eri pöytätyyppien käytävineen asiakaspaikkaa kohti vaatimia pinta-aloja.

tarjoilujärjestelmät m²/asiakas pöytätyypeittäin

											
pöytiin tarjoilu	1,7...2,0	1,3...1,7	1,0...1,2	1,3...1,5	1,0...1,3		0,9...1,4	0,7...1,0	1,1...1,4	1,4...1,6	1,7...2,0
itsepalvelu											
vain ruokailualue				1,5...1,7	1,2...1,4	1,1...1,3					
myös tarjoilualue				1,7...2,0	1,3...1,8	1,2...1,6		0,9...1,4			
itsepalvelu/ astioiden palautus											
vain ruokailualue				1,3...1,5	1,0...1,2	0,9...1,1					
myös tarjoilualue				1,5...1,9	1,2...1,6	1,1...1,5					

TAULUKKO 1: (RT 94-10442, 11.)

Tila voi olla johonkin aikaan vuorokaudesta itsepalveluperiaatteella toimiva ja välillä siellä voi olla pöytiintarjoilu. Ruoan jakelun tulee olla tehokasta. Järkevä työnkulku on huomioitava kaikissa työvaiheissa ja mitoitettava riittävän kokoiset työtilat. Kaikissa tiloissa on pyrittävä välttämään ristikkäisliikennettä. (RT 94-10442, 13.) Sekä henkilöettä tarjoiluliikenteen on oltava sujuvaa ja muita asiakkaita mahdollisimman vähän häiritsevää. Henkilökunnan kulku keittiöön ja asiakkaiden sisäänkäynti tulisi sijoittaa mahdollisimman kauas toisistaan. Asiakasliikenteen ohjaamiseen vaikuttaa se, onko kahvilassa itsepalvelu vai pöytiintarjoilu. Kun kahvilassa on pöytiintarjoilu, asiakkaat ohjataan pöytiin henkilökunnan tai kalustuksen sijoittelun avulla. (RT 94-10442, 5.)

Kuten ruoan jakelu, myös juomajakelu voi toimia itsepalveluna tai pöytiintarjoiluna. Myyntimääristä riippuen voidaan esimerkiksi virvoitusjuomien jakelussa käyttää tietokoneohjattua järjestelmää, jolloin juomat kulkevat putkia pitkin säilytystiloista tarjoilupisteisiin. Juomasäiliöiden tilantarpeesta on olemassa ohjeellinen taulukko RT 94-10442 -ohjekortissa. (RT 94-10442, 14.)

Itsepalvelutiskiä suunniteltaessa olisi saatava kuntoon monta asiaa: tiskille näköyhteys ja helppo kulkuyhteys sisäänkäynniltä, suora kulkuyhteys keittiöön, asiakkaille odotus- ja jonotustilaa, asiakasliikenteen kiertokulku, ruokalista ja hinnasto näkyvästi esille, myyntituotteiden, astioiden, tarjottimien ynnä muun sellaisen esillepano. (RT 94-

10442, 13.) Esillepanossa tärkeää on sekä myytävien tuotteiden houkuttelevuus (valaistus, eri tasot) myynnin lisäämisen kannalta sekä hyvä toiminnallisuus asiakkaan kannalta.

Suurkeittiöiden suunnittelun ja mitoituksen tueksi on olemassa erillinen ohjekortti, RT 94-10443 Suurkeittiöt. Keittiön suunnitteluun kuuluvat toiminnallisuus, työtilojen ja laitteiden mitoitukset, layout-suunnittelu, työpistesuunnittelu ja pintamateriaalien suunnittelu. Kahvilan keittiön toiminnalliset tarpeet ja mitoitukset riippuvat liikeideasta ja määrittyvät osittain myös käytettävissä olevasta tilasta. On otettava huomioon asiakasmäärä, tarjottavien ja myytävien tuotteiden esikäsittelyaste, jakelujärjestelmä ja aukioloajat. Toiminnoille mitoitetaan tarvittavat alat ja näin päästään arvioituun kokonaistilantarpeeseen. Keittiötilojen mitoitukseen on olemassa valmiita mitoitusohjeita. (RT 94-10442, 12.)

Kahvilan toimintatavan mukaisesti on huomioitava myös astioiden palautus, josta voi huolehtia joko henkilökunta tai asiakas. Tiskaustoiminnot tulee suunnitella toimiviksi. (RT 94-10442, 13.) Näihin vaikuttavat suuresti kahvilan koko ja asiakasmäärät, sekä esimerkiksi se, onko rakennuksessa vesijohtoa.

WC-tilat sijoitetaan mieluiten eteistilojen yhteyteen. WC:n pitäisi olla selkeästi merkitty. (RT 94-10442, 11.) "Käynti WC-tiloihin voidaan tehdä huomaamattomammaksi kalustuksella tai esimerkiksi seinämillä. WC:n tulee olla vähintään kahden oven takana huone- ja käytävätiloista" (RT 94-10442, 11). Kahvilassa esteettömyys on huomioitava myös WC-tiloissa, joten joko miesten- tai naistenhuoneen voi mitoittaa liikuntaesteisten käyttöön ja varustaa apuvälinein, tai mieluiten suunnitella erillisen inva-WC:n. WC-tilojen vähimmäislukumäärä asiakaspaikkoja kohti määritellään asetuksessa. Yksi WC vaatii tilaa noin 3 m². (RT 94-10442, 11.)

Jos kahvilassa on ulkotiloja, niistä pitäisi olla helppo kulkuyhteys WC-tiloihin. Lisäksi henkilökunnan kulkureittien sisältä ulos on tarjoilun sujumiseksi oltava selkeitä. Ulkotiloissa työergonomiasta on huolehdittava aivan kuten sisätiloissa. (RT 94-10442, 11.) "Yhteys yleisiin alueisiin, katuun tai puistoon edellytetään usein rajattavaksi" (RT 94-10442, 11).

3.3.4 Huoltotoimenpiteet kahvilassa

Kahvilassa huoltotoimenpiteiden (siivous, korjaus, ylläpito) on sujuttava mahdollisimman mutkattomasti (RT 94-10442, 5). ”Siivoustilojen tarve ja mitoitus määräytyvät ravitsemisliikkeen koon, siivoustyön järjestelyjen ja käytettävien siivousvälineiden ja koneiden mukaan” (RT 94-10442, 15). Siivoustilojen on oltava samassa tasossa siivottavien tilojen kanssa ja kulkuyhteyden tulee olla helppo ja kynnyksetön (RT 94-10442, 15).

Suunnittelijan on huolehdittava siitä, että kaikki tilan pinnat, tasot, nurkat ja kalusteet sekä esimerkiksi valaisimet ovat puhdistettavissa. Pintamateriaalien valinnoilla kahvilan hoitoa ja kunnossapitoa voidaan helpottaa. Tilojen likaantumisen, esimerkiksi lian kulkeutumisen, estäminen kadulta asiakastiloihin ja huoltotiloista keittiöön on tärkeää. (RT 94-10442, 15–20.) Kun kahvilaa siivotaan, pitäisi olla mahdollisuus kasvattaa valon määrä riittäväksi hyvien työskentelyolosuhteiden saavuttamiseksi (SIT 63 -610044, 8). Myös yhteyden jätteiden keräysastioihin tulee olla toimiva. Jätetilojen osalta laaditaan jätehuoltosuunnitelma. Jätehuoneeseen tulisi päästä kulkemaan sekä ulko- että sisä-kautta. (RT 94-10442, 15.)

Siivouksen helpottamiseksi lattiamateriaalin pitäisi olla kestävä, sileä ja tiivis. Jos käytetään useita lattiamateriaaleja, tarvitaan myös useampia siivousmenetelmiä, -välineitä ja -aineita, mikä kasvattaa siivoustilojen kokoa. WC-tilojen seinä- ja lattiapäällysteiksi soveltuvat hyvin keraamiset laatat. Seiniin kiinnitetyt WC-istuimet helpottavat siivoustyötä. Kaikissa pintamateriaaleissa helpoimmin siivottavia ovat sileät pinnat. Myös pintojen väreillä on merkitystä siihen, miten lika niissä näkyy. Kalusteiden verhouksissa ja päällysteissä kuvioidut ja likaa hylkivät tekstiilit ovat parhaita. Pehmusteiden on hyvä olla nopeasti kuivuvia. Jos kalusteita joudutaan eri käyttötarkoitusten tai siivouksen takia siirtelemään, tulee kalusteiden olla kevyitä. (RT 94-10442, 20.)

Suunnittelussa ratkaistaan lastaus-, varastointi- ja jätetilojen tarve, mitoitus ja sijoittelu. Kahvilassa tarvittavia varastotiloja voivat olla pakkausvarasto (esim. juomakorit, tavarankuljetuslaatikot), likapyykkivarasto (esim. pöytäliinat, kankaiset lautasliinat), kaluste- ja laitevarastot (esim. huonekalut eri käyttötarkoituksia varten) ja paperivarasto (esim. kertakäyttöastiat, ulosmyyntipakkaukset). (RT 94-10442, 5–15.) Ratkaisuihin

vaikuttavat kahvilan liikeidea, koko, asiakasmäärät ja se, tarjoillaanko kahvilassa pöytiin vai onko siellä itsepalvelu.

3.3.5 Kahvilan materiaali- ja kalustevalinnat

Kahvilaan on valittava julkisten tilojen käyttöön sopivat kalusteet ja tekstiilit. Niiden on oltava puhdistettavuudeltaan, käytettävyydeltään ja käyttöominaisuuksiltaan soveltuvia. Tekstiilien tulee olla palonestokäsitellyjä (luokka SL 1 tai SL 2). Irtokalusteiden on hyvä olla monikäyttöisiä, liikuteltavissa ja pinottavissa. Istuinten materiaalien tulee kestää liikeidean ja käyttömäärän mukaista rasitusta, säilyttää ulkonäkönsä ja olla puhdistettavissa ja huollettavissa. (RT 94-10442, 15.) Kiintokalusteiden on irtokalusteiden tapaan oltava julkiseen tilaan riittävän laadukkaita ja aikaa kestäviä. Kaikkien tilassa olevien pintojen ja yksityiskohtien tulee kestää kulutusta. Tilassa on vältettävä teräviä kulmia sekä yllättäviä ja kaiteettomia tasoeroja (RT 94-10442, 15).

Pintamateriaalien ja kalusteiden valinnoilla on mahdollista korostaa tai häivyttää tilan todellisia mittasuhteita. Käytettäessä pystysuuntaisia, kapeita ja korkeita linjoja voidaan antaa vaikutelma korkeammasta tilasta. Vaikutelma on päinvastainen, jos käytetään vaakasuuntaisia, matalia ja leveitä linjoja. Jos seinä jaetaan esimerkiksi listalla paneoituun ja tapetoituun osaan, huonekorkeus tuntuu matalammalta ja huoneesta syntyy leveämpi vaikutelma. (Snidare 1997, 39.) Huonetilan korkeudesta ja halutusta vaikutelmasta riippuen valitaan soveltuvien linjojen käyttö.

Ulkokalusteiden, tekstiilien ja muiden ulos sijoitettavien sisustuselementtien valinnassa on huomioitava säänkestävyys, puhdistettavuus sekä mahdollinen ilkivalta. Kalusteiden on oltava hyvin varastoitavissa. Kalusteiden varastointi helpottuu, jos ne ovat pinottavia, sisäkkäin aseteltavia, helposti purettavia tai kokoontaitettavia. Sopiva varastotila on myös selvitettävä. Ulkotila on käytettävämpi, jos se on suojattu sateelta, tuulelta, auringolta, liikenteen melulta ja pölyltä. Vuotuista käyttöaikaa pidentää lämmittimien käyttö. (RT 94-10442, 11.) Näkyypä Suomessakin nykyään terasseilla infrapunälämmittimien lisäksi vilttejäkin, joihin kääriytyneenä asiakas tarkenee nauttia kahviaan ulkoterrassilla jo varhain keväällä tai vielä myöhään syksyllä.

3.3.6 Värit ja muodot suunnittelussa

Halutun tunnelman luomisessa värivalinnoilla ja valaistuksella on suuri merkitys. (RT 94-10442, 15.) Ilman valoa tilassa ei ole väriäkään. Erityisesti Englannissa 1800-luvulla vaikuttanut Arts & Crafts -liikkeen johtohahmo William Morris on sanonut, että kauniit värit ovat tärkeitä sielulle. Morris oli sitä mieltä, että ihmismieli voi paremmin ympäristössä, jossa väri, muoto ja huolella valitut materiaalit ovat keskenään harmoniassa. Koska toisia värejä pidetään yleisesti ottaen kylminä ja toisia lämpiminä, on tilan värivalinnoissa otettava nämä värien vaikutukset huomioon. Lisäksi eri väreillä on erilaisia kulttuurisia merkityksiä. Värikokemukset ovat persoonallisia ja subjektiivisia. Lämpimät värit pienentävät huonetta ja viileät värit päinvastoin suurentavat tilaa. (Snidare 1997, 6–106.)

Tilasta voi tulla tunnelmaltaan levoton, jos siinä yhdistellään monia eri värejä sattumanvaraisesti ja ilman, että on mietitty, sopivatko värit yhteen. Sen sijaan harkitusti valittuina väriyhdistelmät toimivat ja tekevät tilasta mielenkiintoisen, persoonallisen ja eloisan, kuitenkin samalla tasapainoisen. Kokonaan sävy sävyyn tarkasti väritetty huone voi olla tylsä. Siksi pari selkeästi poikkeavaa lisäväriä ryhdittävät tilaa. Lisävärejä käytetään täydentävästi, ei yhtä paljon kuin perusvärejä, sillä muuten niiden teho katoaa. Erityisesti vastavärit vahvistavat toisiaan. Vastavärit eivät ole luonnostaan tasapainoisia, vaan ne voivat olla silmälle ärsyttäviä riippuen valitusta värin sävystä. (Snidare 1997, 45–46.)

Väri näkyy vain valossa ja alkaa ”elää” vasta päästessään toisten värien rinnalle (Snidare 1997, 117). Väriä ei koskaan käytetä ympäristöstä irrallaan, ja siksi kaikissa värivalinnoissa onkin huomioitava tilan muut värisävyt. Väriympyrän puhtaat ja kirkkaat perusvärit mielletään raikkaiksi ja pirteiksi. Murretut värit, joita ei löydy väriympyrästä, mielletään hienostuneiksi ja hillityiksi. (Sloan 2002, 11–17.) Edellä mainitut osin subjektiiviset seikat huomioon ottaen voidaan todeta, että tilaan valituilla värisävyillä, niiden keskinäisillä suhteilla, sijoituspaikoilla ja määrillä sekä väripintojen muodoilla on keskeinen merkitys tilan luonteen syntymiseen.

Tilan koko vaikuttaa siihen, miltä tila tuntuu. Korkea ja pinta-alaltaan suuri tila ei tunnu kodikkaalta yhtä helposti kuin esimerkiksi pieni kammari. Ihmiset käyttäytyvät erilais-

sa tiloissa eri tavoin. Entisaikoina yhteiskuntaluokka osoitettiin huoneen kalustuksella, materiaaleilla ja värityksellä. Myös tilan muodolla, erilaisilla kulmilla, ikkunoiden määrällä ja sijainnilla on merkitys tilakokemukseen. Vielä 1800–1900-lukujen vaihteessa luonnonvalo sisustettiin tarkoituksella pois tilasta. (Snidare 1997, 28–29.)

Tilaan valittujen esineiden ja kalusteiden väreillä ja muodoilla on oma suuri merkityksensä tilakokemukseen. Jotkut muodot korostavat värejä ja toiset muodot vaimentavat niitä. Teräväkulmaisessa muodossa keltainen on intensiivisempi kuin muissa muodoissa. Sinisen rauhoittavuus ja syvyys korostuvat pyöreissä muodoissa. Värien ja muotojen yhteensovittamisella tietyllä tavoin voidaan korostaa harmoniaa tai luoda tarkoituksella disharmoniaa. (Snidare 1997, 117.)

3.3.7 Kahvilan valaistussuunnittelu

Kahvilan liikeidean synnyttyä täsmentyy haluttu tunnelma ja asiakaskohderyhmä. Lisäksi tiedetään millaiseen käyttöön ja toimintaan kahvilatilan on tarjottava puitteet. Valaistus on tärkeässä osassa halutunlaista tunnelmaa ja laadukkaita työskentelyolosuhteita luotaessa. Jos kahvila on käytössä eri vuorokauden- ja vuodenaikoina, on valaistuksen hyvä olla säädeltävissä voimakkuudeltaan. Tällöin voidaan ottaa luonnonvalo huomioon ja säätää sopivanlainen valaistustilanne. Valaistussuunnittelua tehtäessä on otettava huomioon sekä asiakkaat että kahvilatyöntekijät. Valaistuksen suunnittelu on tarkoituksenmukaisinta tehdä heti projektin alussa yhdessä muiden osasuunnitelmien kanssa, jolloin valaistuksen vaatimat tekniset yksityiskohdat voidaan huomioida tilan rakennusvaiheessa. (SIT 63 -610044, 6–8.) Kahvilassa voidaan tavanomaisten valonlähteiden lisäksi käyttää muun muassa valokuituja, valonauhoja ja pienjännitehalogeeneja (RT 94-10442, 17).

Kahvilassa on monia erityyppistä valaistusta vaativia toimintoja. Ulkovalaistuksella voi houkutella asiakkaita. Sisäänkäynnin yhteydessä kahvilan tyyliin sopiva valaisin ja osaavasti suunnattu valo kutsuvat astumaan peremmälle. (SIT 63 -610044, 8.) Ulkotilan puut ja pensaat voivat olla valaistuja. Asiakastilat ulkona on myös valaistava ja valaistuksen muunneltavuus on sisätilojen tapaan huomioitava. (RT 94-10442, 18.)

Naulakkoalueella ja käytävillä tarvitaan riittävästi valoa toiminnan sujumisen ja turvallisuuden takia (SIT 63-610044, 8). Vaatetilan valaistustarve on suurempi naulakonhoitajalle, vähäisempi asiakkaan puolelle. Valaistuksen on hyvä olla säädettävissä. (RT-94-10442, 17.) ”Eteis- ja WC-tilojen peilien valaistuksen on oltava pehmeä ja lämminsävyinen, eikä se saa aiheuttaa jyrkkiä varjoja. Eteistiloihin tarvitaan lisäksi opastusvalaistus.” (RT 94-10442, 17–18.)

Kahvilan keittiössä tarvitaan helposti puhdistettavissa olevat yleisvalaisimet sekä tarvittaessa työskentelyä varten erilliset työtasovalaisimet. Keittiön ja asiakastilan välillä olisi tärkeää olla siirtymävyöhyke, jolloin työntekijän silmä ehtii sopeutua valotason muutoksiin. Myyntitiski kaipaa kohdevalaistusta, jotta myytävät tuotteet, esimerkiksi leivonnaiset saadaan houkuttelevasti esille. Kassatyöntekijät tarvitsevat tehokkaan valaistuksen rahastustehtävää varten. (SIT 63 -610044, 8.)

Kahvilassa saattaa olla jonkinlainen näyttelyseinä esimerkiksi taideteoksia varten, joten näyttelylle olisi hyvä olla suunnattava kohdevalaistus virtakiskossa. Kohdevalaistus ei saa häikäistä katsojaa. Valo ei saa heijastua näyttelyseinästä takaisin kohti katsojaa. Katsojan varjo on huomioitava valaisimien sijoittelussa. Halogeenejä käytettäessä on pidettävä huoli riittävästä turvavälisestä kohteen ja valonlähteen välillä. Ledien ja kuituvalojen kohdalla tällaista turvavälivaatimusta ei ole. (SIT 63 -610044, 8–9.)

Asiakastilassa voidaan luoda isoon tilaan pientiloja valaistuksen avulla. Pöytäryhmän yläpuolelle voidaan sijoittaa riippuvalaisin, jonka avulla pöytä ja tuolit sidotaan tiettyyn kohtaan tilaa. Tämä rajoittaa pöydän sijoittelua tilassa, mutta toisaalta luo selkeästi tunnelmallisen ja intiimin pienen alueen. (SIT 63 -610044, 8.) Asiakastilojen valaistuksen ohjauksen on oltava monipuolista, yksinkertaista käyttää ja toimintavarmaa (RT 94-10442, 18).

Ohjetiedosto valaistuksesta määrittelee seuraavanlaiset suositusarvot: käytävät 100 luksia, itsepalvelukahvilat 200 luksia, tarjoilupöydät ja kassat 300 luksia, keittiöt 500 luksia, kahvilan asiakastiloissa valoteho ilmapiirin mukaan. (SIT 63 -610044, 8.) Lisäksi kahvilassa on huolehdittava sisäasianministeriön ohjeiden mukaisesta merkki- ja turvalaistuksesta sekä poistumistieopasteista (RT 94-20442, 19).

Kaikissa kahvilan valaistustilanteissa valaisimet on sijoitettava ja valo suunnattava niin, ettei synny häikäisyä. Asiakkaaseen tai työntekijään ei saa osua suoraa häikäisyä, mikä tarkoittaa näkökentässä olevaa valonlähdettä. Heijastushäikäisyllä tarkoitetaan kirkkaan pinnan kautta silmiin aiheutuvaa häikäisyä, tällainen voisi aiheutua kahvilassa esimerkiksi väärin suunnatuista kohdevaloista kiiltäväpintaisen myyntitiskin tai työtason äärellä. (SIT 63 -610044, 2.)

Väriämpötilalla on voimakas vaikutus siihen, aistiiko ihminen tilan kylmänä vai lämpimänä. Valon määrä vaikuttaa ihmisen vireystilaan yhdessä väriämpötilan kanssa. Kahvilan valaistusta suunniteltaessa tulee huomioida ihmisen biologinen reagointi näihin. Työympäristöön soveltuu kylmempi värisävy, joten ihminen pysyy aktiivisena ja vireänä. Heikommalla valoteholla ja lämpimämmin väriämpötiloin valaistu tila auttaa elimistöä ja mieltä rauhoittumaan. Kahvilan kohdalla näitä asioita voi soveltaa niin, että keittiössä käytettäisiin viileäköö värisävyä (4 000–5 000 kelviniä, K). Asiakastiloissa sopiva olisi lämmin värisävy (2 700–3 000 K). Joissakin kahviloissa jopa pelkkä kynttilänvalo riittää valaistukseksi. Kynttilän väriämpötila on 1 000 K. (SIT 63 -610044, 3.)

Tarvittaessa kahvilassa on voitava rajoittaa luonnonvalon pääsyä tilaan. Säätelystä tehdään verhojen, kaihtimien tai auringonsuojakalvojen avulla. Eri vuorokauden- ja vuodenaikat luovat hyvin erilaisia valaistustilanteita tiloihin.

Hyvän valaistuksen tunnusmerkkejä on lueteltu seuraavassa. Valaistus

- toistaa värit hyvin (tätä mitataan värintoistoindeksillä)
- muodostuu useasta valonlähteestä: yleisvaloa ja paikallisvaloa
- on esteettisesti miellyttävä
- on muunneltavissa (tunnelman, tarpeen ja toimintojen mukaan)
- ei aiheuta häikäisyä
- muodostaa sopivia varjoja
- ei välky eikä värise
- on kaikille ikäryhmille sopiva
- on turvallinen ja terveellinen
- on hinta-laatu-suhteeltaan järkevä (hankkiminen, käyttö, hävitys)

(SIT 63 -610044, 4.)

- täydentää erilaisia luonnonvalon synnyttämiä valaistusolosuhteita (eri vuorokauden- ja vuodenaajat).

4 SUUNNITTELUJÄRJYTYKSEN KOHDE

Toimeksiantajana sisustussuunnitteluprojektissa on Suomen Rautatiemuseo. Tavatesani museon väkeä ensimmäisen kerran helmikuussa 2010 kävimme läpi heidän toiveitaan, tarpeitaan, projektin tavoitteita ja reunaehtoja. Suunnittelutyön tarkoituksena on uudistaa vanhassa leivintuvassa toimivan kesäkahvilan sisustus. Kesäkahvila olisi tarkoitus saada avattua uudistettuna kesäkuun 2010 alkupuolella.

4.1 Sisustussuunnittelun brief

Asiakas toivoo kahvilaan vanhaa aikaa henkivää, mutta ei liian porvarillista, vaan pikemminkin kansanomaista tunnelmaa, koska kahvila sijaitsee työläisten vanhassa miljöössä. Myöskään maalaisromanttista tyyliä ei haluta. Rakennuksen alkuperäinen käyttötarkoitus leivintupana saa näkyä tilassa muutoksen jälkeenkin. Kookkaan raidalliseksi maalatun leivinuunin maalausmahdollisuutta selvittää museon konservaattori.

Seinä- ja lattiapinnat ovat kuluneita. Paneloituihin seiniin toivotaan vaalean väristä maalia, mutta hyväkuntoinen paneelikatto on jätettävä entiselleen (tummanvihreä sävy). Katon materiaalin ja värin alkuperäisyydestä ei ole tietoa. Lattialaudoitus, joka ei ole alkuperäinen, uusitaan maalaamalla tai muutoin. Tärkeätä olisi saada tilaan asianmukainen myyntitiski, joko mittatilauksena tai muulla tavoin. Tähän asti kahvilassa on jouduttu pärjäämään ”myyntitiskiviritelmän” eli lastulevyistä kokoonkyhätyn tiskin kanssa. Sisäkalusteet (pirttipöydät ja -penkit) tulisi uusia joko pintakäsittelyllä tai hankkia kokonaan uudet kalusteet. Nykyiset sisäkalusteet (kaksi pirttipöytäryhmää) ovat hyvin kookkaat tilaan, melkoisen kuluneet ja museoväen mukaan myös epäkäytännölliset. Sisätiloihin tarvitaan 6–8 asiakaspaikkaa.

Keittiön uusimistarvetta olisi myös mietittävä: museoväellä on ollut ajatuksissa muun muassa puolipaneeli ja tapetointi tai jonkinlainen koristemaalaus. Keittiön toiminnallisuus ei ole kovin hyvä ja lisäksi kalusteet ovat keskenään erityyppisiä ja kuluneita. Kahvi-

laan haluttaisiin kovasti aitoa pullantuoksua, jonka mahdollistaisi uunin sijoittaminen keittiöön. Nykyisellään kahvilan leivonnaiset on käyty paistamassa viereisen veturitallin yläkerran keittiön uunissa. Kahvilan keittiössä on vain lämmitetty leivonnaisia mikrossa, sekä keitetty kahvia ja teevettä.

Tilan valaistus kaippaa uudistamista. Valaisimina tuvan puolella on yksi keskelle tupaa ripustettu kattovalaisin sekä leipien kuivatusorteen viritetty yksinäinen pieni kohdevalo myyntitiskin lähetyvillä. Eteisessä valona on katossa pelkkä hehkulamppu ilman varjostinta. Keittiössä on yläkaapin alla lyhyt noin 30 senttimetrin pituinen loisteputki sekä yksi riippuvalaisin ikkunan läheisyydessä. Kaikki valaisimet ovat keskenään erilaisia.

Asiakas toivoo suunnitelmiin sisällytettävän kahvilan hinnastot, tiedotteita varten olevat kyltit, astiat, servietit, seinäkyltin sisääntulon yhteyteen, ulkomainosståndit ja verhot. Hinnastona kahvilassa on ollut kehystetty paperituloste. Tiedotteet seinillä ovat suoraan seinälle kiinnitettyjä A4-paperitulosteita. Nykyiset astiat ovat värityksiltään vaaleahkoja, kahvikupit Arabiaa ja teekupit Kermansavea. Servettien osalta ensimmäisessä palaverissa mietitään, että kahvilalla voisi olla oma sille painatettu servetti, jossa olisi jotakin rautatieaiheista sekä kahvilan nimi. Kahvilan sisäänkäynnin yhteydessä ei ole ollut mitään kahvilasta kertovaa kylttiä – nimeä tai kuvaa. Puinen ulkomainosteline, jota on pidetty kahvilan pihamaalla, on varsin kulunut. Verhoina tuvassa on yläkappa ja puolipitkät sivuverhot, eteisessä ja keittiössä yläkappa. Kaikki verhot ovat samaa ruutukangasta, jossa on vihreän, ruskean, oranssin ja keltaisen sävyjä.

Kysymys on kesäkahvilasta, jonka sisätiloissa on vain kahdeksan asiakaspaikkaa, ja suurin osa asiakaspaikoista löytyykin pihamaalta. Merkittävänä osana projektia pidetään ulkokalusteiden uudistamista (nykyisin valkoiset muovituolit ja -pöydät). Etenkään päivänvarjoina toimineita räikeitä mainosvarjoja ei enää haluta kahvilan pihalle. Ulkokalusteiden säilytyspaikka on ollut heti sisään tultaessa kahvilan eteisessä, joten uutta säilytysratkaisua on mietittävä. Ulkokalusteiden valinnassa on huomioitava erityisesti se, että pihalla on paljon puita, jotka tiputtavat roskaa ja siitepölyä. Ulkokalusteet sijoitetaan suoraan nurmikolle, joten alusta on osin epätasainen. Puiset jo olemassa olevat vaaleanharmaat ulkokalusteet ovat hyväkuntoisia (kunnostettu kesällä 2009) ja sopivat ulkonäköllisesti miljööseen erittäin hyvin. Ulos tarvitaan kaiken kaikkiaan reilut kolmi-

senkymmentä asiakaspaikkaa, kun mukaan lasketaan sekä uudet hankittavat kalusteet että vanhat säilytettävät kalusteet.

Museon väki on suunnitellut, että yhdelle kahvilan seinistä sijoitettaisiin valokuvanäytely museon kokoelmista, esimerkiksi vanhoja valokuvia kehystettyinä tai muutoin esille tuotuina. Museon työntekijät valitsisivat valokuvamateriaalin ja huolehtisivat muusta sisällöstä. Tällä tavoin museon kesäkahvila kertoisi osaltaan kulttuurihistoriallisesta alueesta ja rautateistä – kahvila ja museo linkittyisivät toisiinsa.

Ensimmäisessä tapaamisessa kartoitan kahvilan toiminnot ja työkäytännöt: muun muassa tiskaus, astioiden kanto, leivonnaisten paisto, kahvin- ja teenkeitto, jääkaappi- ja pakastintilojen tarpeet, säilytystilojen tarpeet (jätteet, kuivaelintarvikkeet, astiat yms.), myyntikäytännöt (jäätelönmyynti itsepalveluna altaasta, limunmyynti itsepalveluna kylmäkaapista, myyntitiskillä olevat tuotteet), maksutavat ja siivouskäytännöt. Käyn asiakaspalvelijan kanssa läpi työntekijöiden ja asiakkaiden liikkumistarpeet ja kulkureitit kahvilatiloissa. Käytäntöjen hyviä ja huonoja puolia tuodaan esille keskusteluissa. Tilan kalusteiden ja pintojen kunto tarkastetaan. Nykyisten kodinkoneiden (mikroaaltouuni ja jääpakastinkaappi) osalta mietitään energiatehokkuutta, koneiden kokoa ja kuntoa.

4.2 Projektin reunaehdot

Rakennusta ei talvella lämmitetä, mikä tulee huomioida materiaalivalinnoissa. Rakennukseen ei tule vettä, mikä vaikuttaa erityisesti kahvilan kahvinkeitto-, tiskaus- ja käsi- pesutoimintoihin. Talon sähköt ovat mitä ovat, eli käytännössä projektissa on pärjättävä niillä sähkömäärillä, mitä talossa on. Talon rakenteisiin ei saa puuttua.

Projektille ei ole aluksi budjettia ja rahaa on lähtökohtaisesti käytössä vähän. Rahan käyttö on kuitenkin toisaalta joustavaa: mitä paremmin uusi sisustus kestää aikaa ja mitä pidempi aika seuraavaan remontintarpeeseen saavutetaan, sitä enemmän voidaan käyttää rahaa. Hyvin tärkeänä pidetään sitä, että ratkaisut ovat pitkäikäisiä ja energiatehokkaita.

Museon väestä jotkut pystyvät osallistumaan muutostöiden toteutukseen (museomes-tari, konservaattori, kesätyöntekijät). Museo huolehtii sopivien ulkopuolisten ammatti-

laisten hankkimisesta tarvittaviin työvaiheisiin. Yhdessä sovimme, että laadin kaksi luonnossuunnitelmaa niin, että toinen on toteutettavissa mahdollisimman pienellä rahamäärällä ja toisessa suunnitelmassa rahaa käytetään maltillisesti, mutta kuitenkin enemmän. Toki tehtäviä luonnossuunnitelmia voidaan soveltaa myös ristiin, jolloin arvioitu budjetin loppusumma on jotakin näiden kahden loppusumman väliltä. Sovimme myös, että budjetteihin ei sisällytetä työkustannuksia.

Alue on Hyvinkään kaupungin julkinen puisto, mikä on huomioitava erityisesti ulkokuilusteiden valinnoissa. Leivintupa on suojeltu kulttuurihistoriallisesti arvokkaana rakennuksena. "Käytännössä suojelu tarkoittaa, että rakennus on säilytettävä suojelun edellyttämässä kunnossa ja siinä tehtävät korjaukset ja muutokset on tehtävä rakennuksen kulttuurihistoriallista arvoa vaarantamatta. Muutoksia tehtäessä on yleensä pyydettävä lausunto joko maakuntamuseolta tai Museovirastolta." (Museovirasto 2010.) "Museoviraston lupaa ei tarvitse hakea tässä tapauksessa. Suojelulliset näkökohdat huomioidaan suunnitelmassa Rautatiemuseon toimesta." (Holopainen 12.3.2010.) Leivintuvan osalta suojelun kohteena ovat rakennuksen julkisivut. Suomen Rautatiemuseo pidättää itsellään oikeuden olla toteuttamatta sisustussuunnitelmia.

KUVA 10: Cafe Strömbergin eteistä ja tupaa helmikuussa 2010.

KUVA 11: Cafe Strömbergin keittiötä säilytystiloiheen helmikuussa 2010.

4.3 Tavoitteet

Ensimmäisen tapaamisen perusteella minulle välittyi suunnittelijana sellainen kuva, että on tärkeää luoda kahvilasta ennen kaikkea viihtyisä. Suunnitelmissa on otettava huomioon alueen kulttuurihistoria. Kahvilasta ei olla kuitenkaan tekemässä museota, eikä historiallista toisintoa joltakin tietyltä aikakaudelta. Tarkoituksena on suunnitella 1870-luvun puitteisiin mahdollisimman hyvin toimiva kahvila ottaen huomioon kaikki toimeksiantajan asettamat reunaehdot.

Hyvä ohjenuora Cafe Strömbergin uudistusprojektiin löytyy korjausrakentamisen periaatteista. Vanhan kulttuurihistoriallisesti arvokkaan rakennuksen korjaustoimenpiteet tulisi suunnitella hellävaraisiksi. Eletyn elämän jäljet saavat näkyä, alkuperäistä ei tarvitse jäljitellä. Mieluummin suositaan säilyttävää konservointia kuin entistämistä. (Ranta & Seppovaara 2002, 103.) Tavoitteena on tehdä tilaan uudistus, joka säilyttää tuvan tunnelman ja kestää aikaa.

Tavoittelen kahvilaan levollista ja rauhoittavaa, mutta en ajassaan pysähtynyttä tunnelmaa. Pinnat ovat siistejä, mutta eivät täysin siloteltuja. Tilassa saa näkyä elämää eri aikakausilta. Tuvassa pitäisi saada säilytettyä perinteisesti tuvan henkeen kuuluva väljyys: tupa ei saa olla täyteen ahdettu. Näihin tavoitteisiin pyrin kaikissa tilan osasuunnitelmissa (tila-, väri-, kaluste-, materiaali- ja valaistussuunnitelmat).

Lähtötilanteessa tupa tuntuu ahdetulta, kaksi isoa pirttipöytää ovat liikaa pieneen tupaan. "Tuvassa on ollut alun perin vain välttämätön. Myöhemmin talon vauraudesta on viestitty naapureille muun muassa ikkunoiden suuruudella ja tavaroiden määrällä." (Ranta & Seppovaara 2002, 100.) Cafe Strömbergin pirttipöytien ohi kulkiessa on pujoiteltava. Kun asiakkaita on paikalla useampia yhtä aikaa, heillä kahvikupit ja leivonnaislautaset käsissään, täytyy vastaantulija ohittaa ahtaasti. Kulkuväylistä on saatava riittävän leveitä. Poistumistiemääräykset edellyttävät 1 200 mm:n leveyttä. Avara kulkuväylä takaa myös miellyttävän ja sujuvan asiakas- ja henkilökuntaliikenteen.

Tila on aina kokemus tai se voi olla jopa elämys. Tila voidaan suunnitella niin, että se antaa ihmisen kaikille aisteille halutunlaisia viestejä. Jos vastapaistetun pullan tuoksu

tulee pihamaalle asti kahvilan ohi käveltäessä, on se varmasti monelle houkutteleva syy poiketa sisään kahvilaan. Pintamateriaalivalinnoilla voidaan synnyttää halutunlaista tyyliä: rouhea betonipinta seinässä luo taatusti erityylisten kahvilan kuin puupaneeli tai tapetti. Makuuain saamat kokemukset ja palvelun laatu ovat luonnollisesti tärkeä osa kahvilakokemusta. Kokonaisvaltainen elämys syntyy kaikkien aistien saamista ärsykeistä ja palvelukokemuksesta. Omalta osaltani voin yrittää vaikuttaa positiivisen kahvilakokemuksen tai -elämyksen synnyttämiseen tilojen tarkkaan harkituilla ja edellä mainitut kahvilasuunnittelun ohjeet huomioivilla sisustusratkaisuilla.

KUVA 12: Tunnelmakuva.

4.4 Luonnokset

Ensimmäisellä käynnilläni tutustuin Rautatiemuseon näyttelyihin sekä suunnitelman kohteena olevaan rakennukseen ja tilaan. Tein tilassa tarkat mittaukset ja otin valokuvia. Mittausten perusteella piirsin tilasta pohjapiirustuksen ja aloitin luonnosten laadinnan. Toisella tapaamiskerrallani museoväen kanssa kävimme läpi tekemäni luonnossuunnitelmat pohja-, havainne- ja tunnelmakuvineen sekä kaksi vaihtoehtoista budjettia. Luonnoksia ja budjettia kommentoitiin. Kahvilan asiakaspalvelun työntekijät esittivät toiveitaan ja kertoivat tarpeistaan, jotka eivät vielä ensimmäisessä palaverissa olleet tulleet esille.

Kuvissa 13–18 esitellään osa luonnoksista. Luonnoksien kaikki eri osasuunnitelmat kehittyivät projektin edetessä. Teimme toimeksiantajan kanssa tiivistä yhteistyötä projektin aikana.

Eteistila:

- 1 seinänauhako
- 2 liitintuulu

Tupa:

- 3 valokuvanaäytely ja tapettitaulu
- 4 asiakaspakkoja 8 kpl
- 5 pyöreitä pöytiä halk. 70 cm 3 kpl
- 6 jätetelaittan sijoituspaikka

Myyntialue:

- 7 kiinteät myyntitasot
- 8 pyöreillä liikuntelava myyntitiski, paneeloitu ja maalattu edestä, taso laminaattia, tiskin takana tarvittaessa säilytysilaa avoilylylyllä
- 9 tarjoilunaso
- 10 seinällä hinnasto (liitintuulu)

Keittiö:

- 11 tilkokaalusteiden (ulkovaliien) säilytysryyemys
- 12 jääpakastinkaappi, korkeus n. 1250mm, säilytysryyemysryyemssä ptiliossa
- Säilytysryyemys toteutetaan linkuoviratkaisulla tai verhoianko/verho-ratkaisulla.
- 13 vetoiiahtkostoja ja työiiasoa
- 14 linukaappi (käiisyys vaihdettava)
- 15 mikrolle seinällä avoilylyly

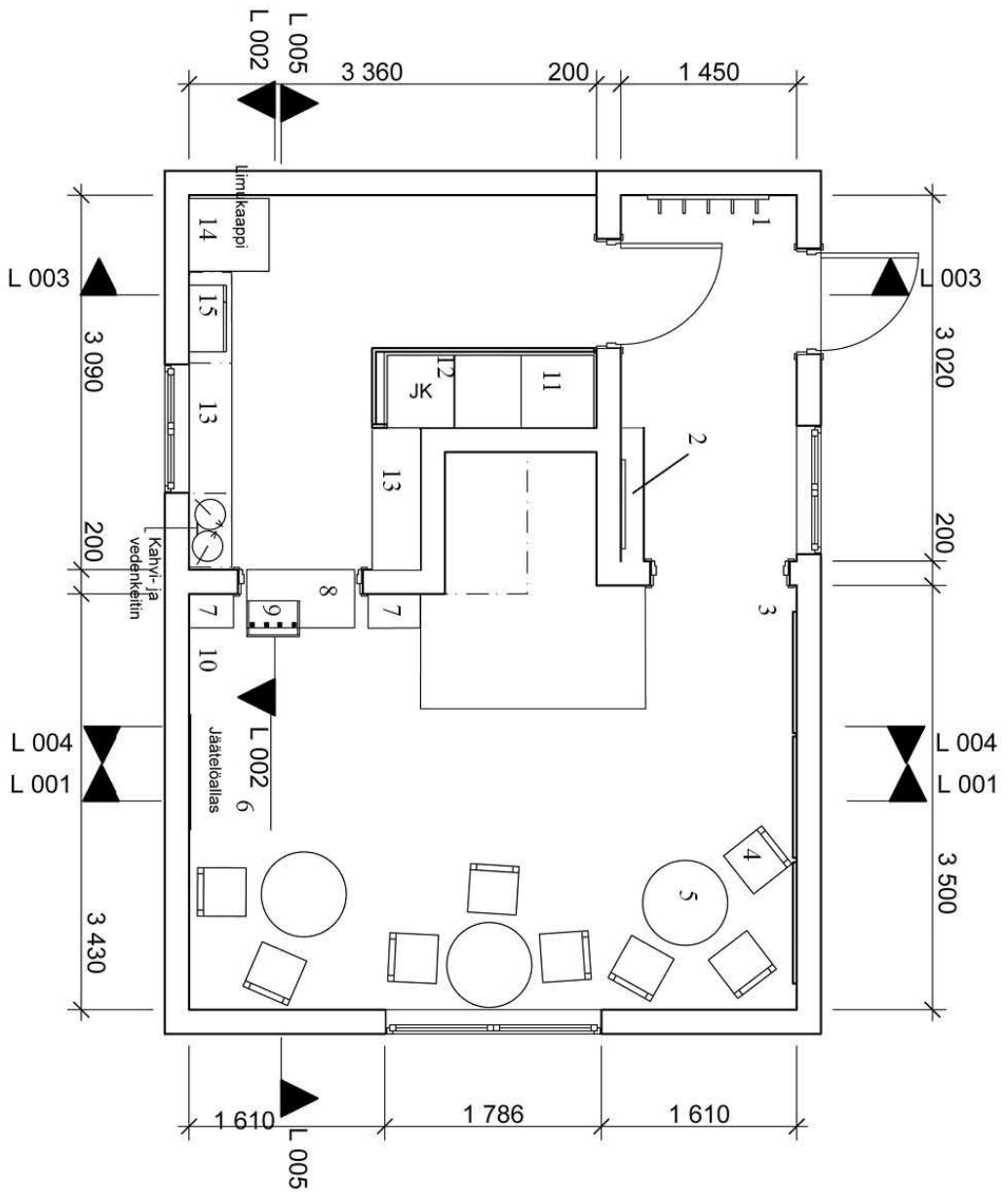
Kaikiissa luoneiissa seinät (paneeli- ja levy-seinät) maalataan vaaleanharmaalla säilylyllä. Orret maalataan seinien säilylyllä.

Lattiat (myös keittiö) maalataan keskiniiskaaksi.

Ikkunalauiioja ja oveiipieiiä kunnostetaan ja maalataan tarvittaessa.

Leiviniimuisia maalien poisto -> tiilenväri näkyyiin.

Jätetelaittas ehosietaan teippautamalla se vaaleanharmaalla matteaiepiillä kauraallaan.

Café Strömberg / Pohjapiirustusluonnos 1:50 / Irene Koukku / 4.3.2010

KUVA 13: Tilaohjelman ja kalustesuunnitelman luonnos.

Keittiön ikkunaseinä:

- 1 Vetolaatikoita ja työtasoa
- 2 Avolylyjä 2 kpl, joista toiselle sijoitettu mikrouuni
- 3 Linnakaappi (käsitöns vaihdettava)
- 4 Myyntitiski, pyörillä liikuttava, jolloin myyjällä mahdollisuus siirtää tiskia eteenpäin ja päästä helposti kulkemaan asiakastilan (tapaan)
- 5 Myyntiuotteiden esillepanoa varten kintteä taso myyntitiskiä kiinnitettyä

Keittiön seinät maalataan kauttaaltaan vaaleanharmaalla sävyllä (ks. värimalli).

Asiakastilaan näkyvä päätyseinä tapetoidaan (ks. malli).

Keittiökalusteet ja avolylyt valkoisia, laathkoitten etusijat peiliovellisia.

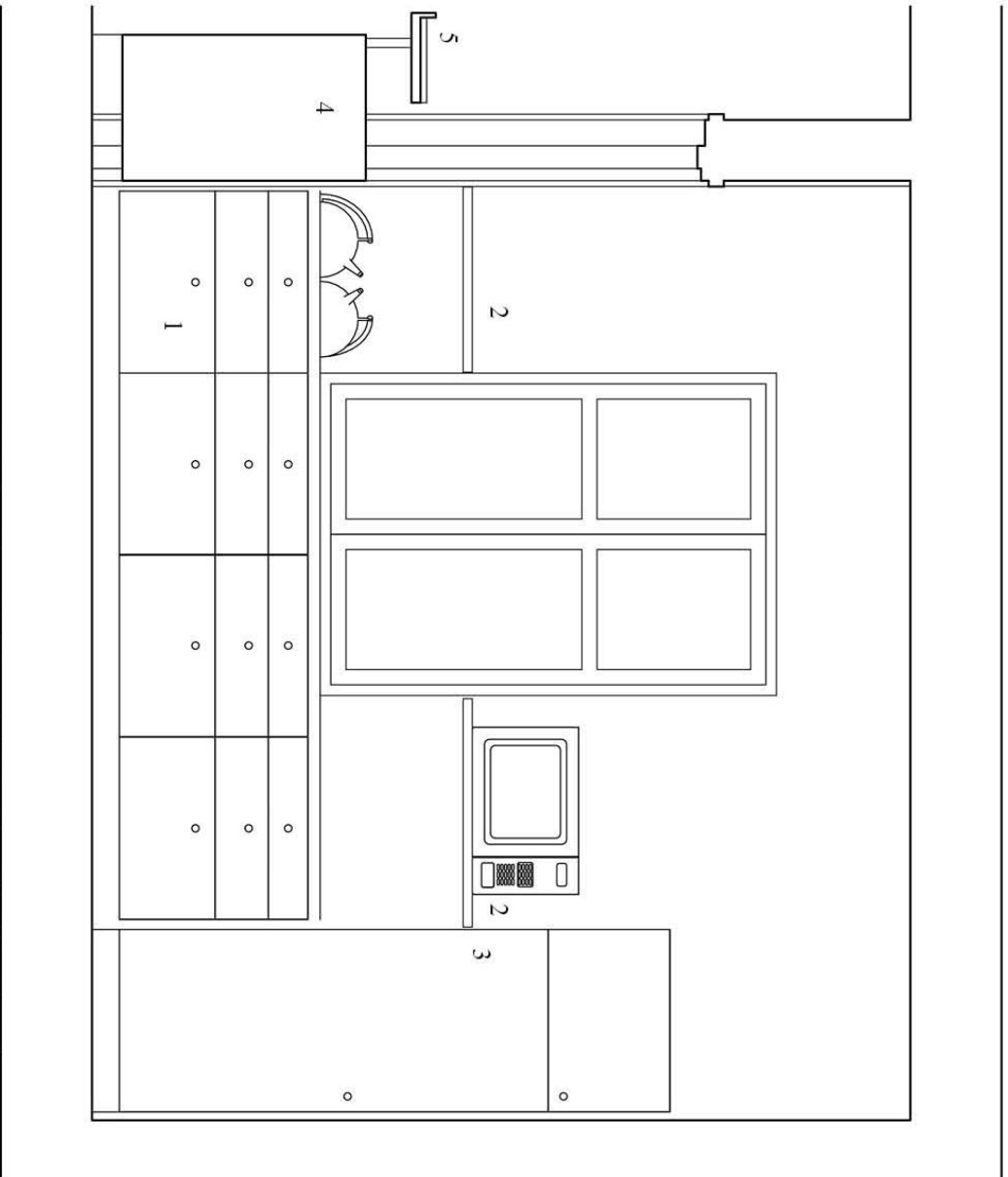
Voiko ikkunan alla olevan lämpöpatterin poistaa?

Tarvitaanko lämmityspatteria ollenkaan?

Jos patteria tarvitaan, voisiko sen sijoittaa eri paikkaan keittiössä?

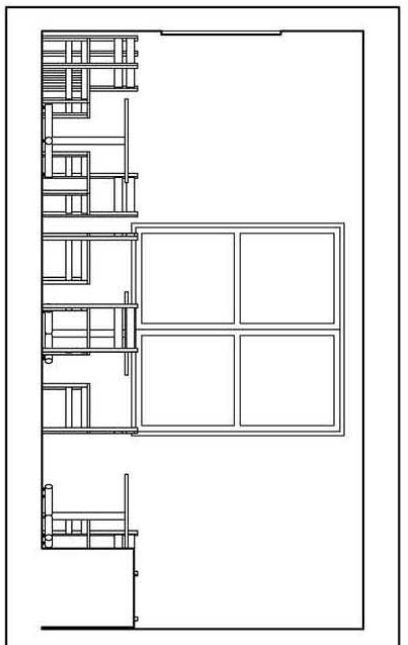
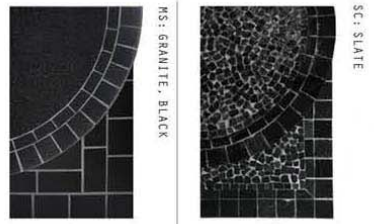
Jos patterin siirto ei ole mahdollista, voidaan työtason alapuolinen tila patterin kohdalla jättää ilman laatikostoja, tasoon tehdään ilman kulkua varten aukokset. Tilassa voisi säilyttää isoja koreja, joissa pidetään likaiset astiat.

Tällöin ikkunan oikealla puolelle, minkon alle saataisiin kuvassa olevaa laatikostoa leveämpi laatikosto (lev. 700 - 750 mm).

Cafe Strömberg / Leikkaus 002.1:20 / Irene Kouku / 4.3.2010

KUVA 14: Leikkaus keittiön ikkunaseinästä (L 002).

Kalustevarhintoehdotja sisälle: pyöreä pöytä jonka halkaisija 700 mm, 3 kpl, Came-Linen graniittiasoinen mosaiikkipöytä tai Juvi Productionin kääntöpöytä kmutlovalkkoiseksi tai peittävän valkoiseksi käsiteltynä, halk: 650 mm, tuoli Juvin Jugend 8 kpl

Cafe Strömberg / Leikkaus 004 1:50 / Irene Koukku / 4.3.2010

Tupaan tullaessa vasemmalle jää valokuvanäyttelyseinä sekä tapetitauhu, sanna tapettia käytetään keittiön asiakkaalle näkyvässä päätyseinässä.

Leivinuunista on poistettu maalit, jolloin saatu näkyviin tiilipinta. Leivinuunin voisi käsitellä valkoiseksi?

Paneeliseinät tuvassa ja eteisessä sekä tuvan orit maalataan kauritaaltaan Tikkurilan Vanhan ajan värit -värikartan sävyillä 368X, pellavaöljymaali.

Tikkurila 368X

KUVA 15: Sisätilan kalusteideoita, havainnekuva ja leikkauskuva tuvasta.

Havainnekuva

Näkymä tuvan puolelta keittiöön

Myyntitiski on pyörillä liikuteltavissa oleva kaluste. Tällöin myyjä pääsee tarvittaessa helposti asiakkaan puolelle. Tiskin paneeloinnissa voisi käyttää vanhoja museon varastossa olevia vammujen ulkoseinäpaneelieja, jotka säilyttäisiin sopivan värisiksi. Tiskin taso saanaa materiaalia kuin keittiön työtasot, esim. laminaattia tai puuta. Myyntitiskissä erillinen ylösostettu esillepanotaso, jossa voisi olla houkuttelevasti esillä esim. leivomaisia. Sivussa kiinteät esillepanotiski myytävistä tuotteista varten. Tarvittaessa myyntitiskiä voidaan suunnitella avoilyksällytyistä myyjän puolelle.

Keittiön taustaseinä on tapetoitu Niittyleimikki-tapetilla, näin asiakkaalle tulee keittiöstä rauhallinen, siisti ja tunnelmallinen näkymä.

KUVA 16: Havainnekuva myyntitiskistä ja keittiöstä.

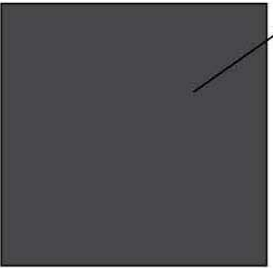
Värimaailmaa sisällä!

Paneeliseinät tuvassa ja eteisessä sekä tuvan orret maalataan kaulaan Tikkurilan Vanhan ajan värit -värikartan sävyillä 368X, pellavaöljymaali.

Tikkurila 368X

Katon väriä lähellä oleva sävy, katto säilyy entisensä.

Granitiinhammaata pyöreissä mosaiikkipyödyssä.

Lautalattioiden maalaus kaulaan Tikkurilan Permo puulattiamaalilla sävy 0400. Keittiössä muovinaton poisto ja tarvittaessa lautalattian uusimista, maalaus sävyllä 0400.

Väriä ja kesäfiilisiä tuomassa Niirtyleiniikki-tapetti.

Kalusteissa kaulhovalkoinen ja/tai peittävä valkoinen. Keittiökaluusteet, keittiön työtaasot kahvilian sisähuolit, myyntitiski.

Verhot tuvassa valkoista pellavaa, pitkät laskosteitt verhot, jotka kantattu n. 5 cm levyisesti kaikilta sivuiltaan ruskealla, vihreällä tai harnalla pellavalla. Antaa ryhtiä ja persoonallisuutta. Keittiössä ja eteisessä vaaleas-koverhot samoista materiaaleista, kanttaukset kolmella sivulla.

Pelargoneja ikkunalandoilla... tuovat taloon valkoista, pumasta ja vihreää väriä, nukkui terracoittaa.

Ripaus mustaa sisällä... liittrauhissa, jotka toimivat ilmoitustauluna ja hinnastona Ulkona mustaa tuoleissa, aurinkovarjioissa, mosaiikkipyödyssä...

KUVA 17: Värejä ja materiaaleja sisätalassa.

KUVA 18: Värejä, materiaaleja ja kalusteita ulkotilassa.

5 SISUSTUSSUUNNITELMA

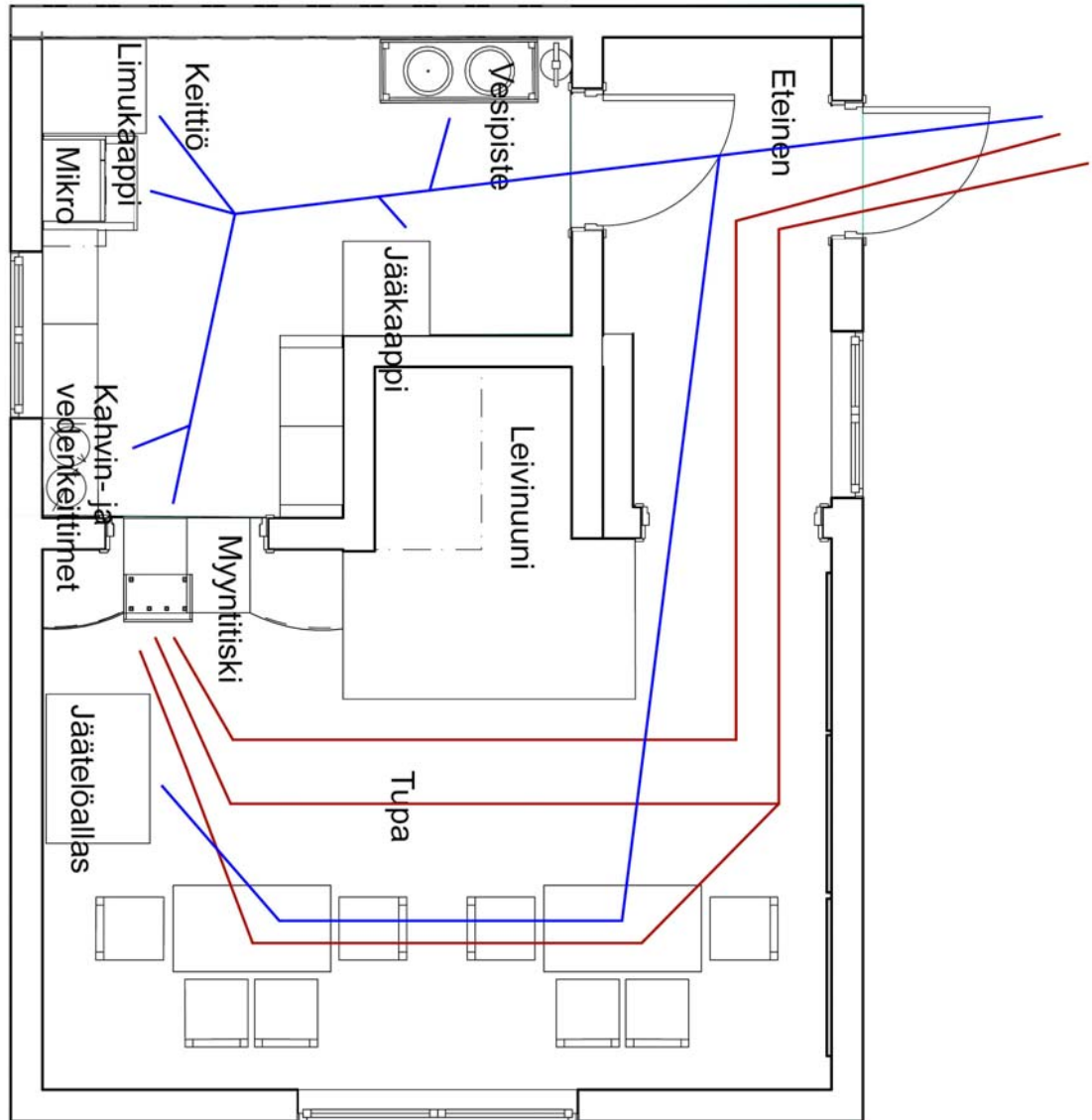
5.1 Tilaohjelma

Tilaohjelman määrittää Cafe Strömbergin tapauksessa pitkälti se, että rakenteisiin ei saa puuttua. Käytännössä tilankäyttö säilyy samanlaisena kuin se on ollut koko kahvilan olemassaolon ajan, aina vuodesta 1977. Koska rakenteellisia muutoksia ei voida tässä projektissa tehdä, on pyrittävä tekemään olemassa olevista tiloista mahdollisimman toimivia kalustuksella ja muilla tilankäytöllisillä ratkaisuilla.

Toiminnallisuuden kannalta Cafe Strömbergin tilaohjelma ei vastaa ideaalia kahvilatilaa, jossa luvun 3.3.3 Kahvilatilojen mitoitus mukaan muun muassa myyntitiskin olisi hyvä sijaita lähellä sisäänkäyntiä. Cafe Strömbergissä asiakas nousee kahvilan pihamaalta portaat ylös eteistilaan ja sieltä edelleen koko tuvan läpi myyntitiskille. Tämä aiheuttaa edestakaista asiakasliikennettä tupaan, eikä tupa ole asiakkaan kannalta niin rauhallinen kuin se ihannetapauksessa olisi.

Henkilökunta kulkee keittiöstä asiakastilaan ja ulos eteistilan kautta, jolloin eteiseen syntyy ristikkäisliikennettä asiakkaiden ja henkilökunnan kesken. Tilaohjelmassa olisi ollut mahdollisuus luoda henkilökunnalle kulkureitti suoraan keittiöstä tuvan puolelle, mutta keskusteluissa päädyttiin lopulta siihen, ettei sellaiselle ole tarvetta. Cafe Strömbergin tapauksessa on muistettava, että yhtäaikaiset asiakasmäärät ovat pieniä, joten tilaohjelman epätäydellisyydet eivät ole samalla tavoin olennaisia kuin ne olisivat asiakasmääriltään vilkkaammissa kahvilatiloissa.

KUVA 19: Cafe Strömbergin kulkureitit: henkilökunnan kulkureitit sinisellä viivalla, asiakkaiden kulkureitit punaisella viivalla. Ei mittakaavassa.

Kahvilan pihalla ulkokalusteiden sijoittelu voidaan tehdä usealla tavalla, koska tilaa on paljon ja nurmikko tasaista kaikkialla kahvilan läheisyydessä. Viihtyisyyden kannalta pihalla on monia sopivia kohtia: avointa nurmikkoaluetta ja puiden varjostamia suojaisempia kohtia. Luontevaa on sijoittaa vanhat ja uudet kalusteet omiksi ryhmikseen, koska ne ovat keskenään kovin erilaisia. Kalusteet on hyvä sijoittaa melko lähelle kahvilan sisäänkäyntiä, jotta asiakkaan ei tarvitse kantaa astioita/tarjotinta kauas. Lisäksi henkilökunnalle pöytien huolto on helpointa, kun ne ovat lähellä. Kuvassa 26 näkyy kalusteiden sijoittelu.

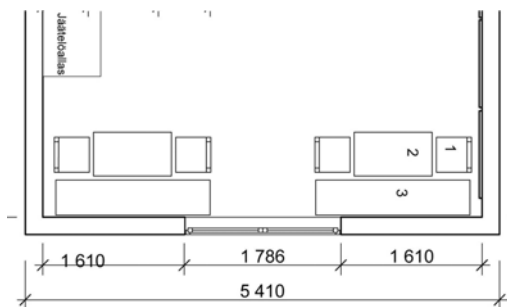
5.2 Kalustesuunnitelma

5.2.1 Asiakastilojen sisäkalusteet

Pienimmän mahdollisen budjetin suunnitelmassa vanhat sisäkalusteet (kaksi pirttiryhmää) olisivat jääneet tilaan, mutta niiden ilmettä olisi kevennetty maalaamalla ne peittävän valkoisiksi. Tällöin tila olisi saatu visuaalisesti hieman ilmavammaksi, mutta tosiasiassa kalusteet olisivat kuitenkin jättäneet keskeisimmän kulkuväylän erittäin ahtaaksi. Melko aikaisessa vaiheessa projektia tehtiin päätös siitä, että sisätiloihin tullaan hankkimaan uudet sopivimmat kalusteet.

Kuvissa 20–22 on esitelty eri vaihtoehtoja tuvan eli asiakastilan kalustukseen. Asiakaspaikkojen määrä pysyy samana, mutta pöytien muodot ja koot sekä istuinratkaisut vaihtelevat kiinteistä seinäpenkeistä pitkiin tuvan irtopenkkeihin ja irtotuoleihin.

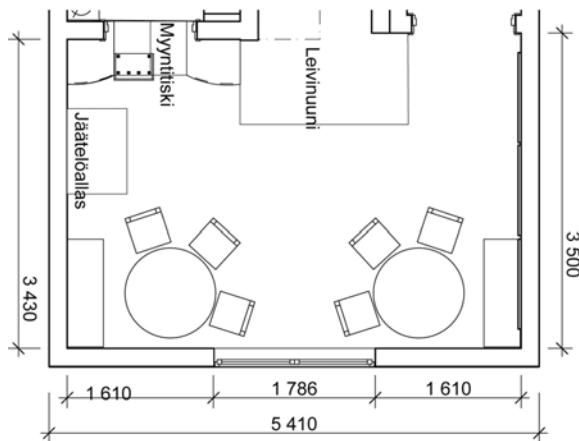
Asiakastilan kalustuksessa käytiin läpi monta vaihtoehtoista ratkaisua huonoine ja hyvine puolineen projektin edetessä. Kuvan 20 ratkaisussa on käytetty uusia kalusteita ja vanhoja aitoja talonpoikaikalusteita yhdessä. Tuolit olisivat Juvi Productionin Jugendtuoleja, pöydät ja irtotuiset tuvanpenkit perinteisiä vanhoja tuvan kalusteita. Vanhat antiikkikalusteet olisivat keskenään hieman erilaisia, mikä toisi sisustukseen persoonallisuutta, elävyyttä ja aitoa tunnelmaa. Niiden ongelmana on sopivien kalusteiden löytämisen vaikeus, eli hankinta on hankalampaa kuin uusien kalusteiden. Vanhoina ostettuja kalusteita olisi voinut tarvittaessa hieman muokata. Esimerkiksi pöytien korkeudet olisi saanut sopiviksi suhteessa tuoleihin ja penkkeihin sahaamalla tarvittaessa pöytien jalkoja.

KUVA 20: Asiakaspaikkojen kalusteratkaisu: 1 tuoli, 2 pöytä, 3 irtotonainen pitkä tuvanpenkki. Ei mittakaavassa.

Kuvan 13 kalustesuunnitelmassa pyöreät pöydät olivat halkaisijaltaan 600 mm. Kuvan 21 ratkaisussa pyöreiden pöytien koko on kasvanut halkaisijaltaan 1 000 mm:iin. Kyseessä on Juvi Productionin Jugend-pöytä. Irtotuoleina ovat Juvi Productionin Jugend-tuolit ja päätyseinillä ovat kiinteät teetettävät seinäpenkit. Penkit toimittaisi keittiökälustetoimittaja. Penkkien istuintaso on suunnitelmassa tammilaminaattia, sivut kalustelevyä ja etuosa panelointia. Penkkien sisään saisi halutessaan säilytystilaakin, mutta siihen kahvilassa ei ole tarvetta.

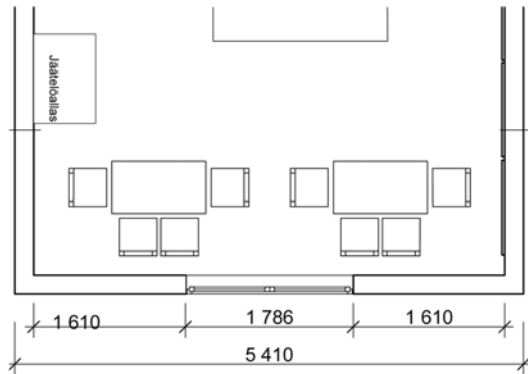
Tässä ratkaisussa on asiakaspaikkoja kymmenelle hengelle, vaikka tarvittava mitoitus on kahdeksan henkilöä. Ratkaisu on tietyllä tapaa ilmava, koska ikkuna-alue jää väljäksi. Kiinteät seinäpenkit ovat perinteisesti tuvalle ominaisia ja siksi tilan luonteeseen sopivia. Kuusi irtotuolia tuovat myös muunneltavuutta: pöytien ympärillä voisi olla tilanteen vaatiessa 2–4 tuolia ja kiinteälle penkille mahtuu 2 henkilöä. Tällöin istuinten määrää voisi hieman muunnella erikokoisille seurueille sopiviksi. Pyöreät 1 000 mm halkaisijaltaan olevat pöydät ovat kuitenkin melko kookkaita pieneen tupaan, vaikka toisaalta pyöreä muoto keventääkin pöydän visuaalista ilmettä.

KUVA 21: Asiakaspaikkojen kalusteratkaisu: pyöreä pöytä halk. 1000 mm, irtotuolit, kiinteät seinäpenkit päätyseinillä. Ei mittakaavassa.

Kuvan 22 ratkaisu on kalusteratkaisuista se, johon lopulta päädyttiin. Siinä pöydät ovat kapeita ja pienikokoisia, suorakaiteen muotoisia 1 000 mm X 550 mm. Pöytien ympärille on sijoitettu Juvi Productionin Jugend-tuolit. Tässä ratkaisussa kalustesijoittelu jättää esitellyistä vaihtoehdoista leveimmän kulkuväylän, eli reilut 1 200 mm, mikä täyttää

myös paloturvallisuusmääräykset. Ratkaisu on ilmava, vaikka asiakaspaikkoja onkin riittävät kahdeksan. Irtotuolien avulla istuinpaikkojen sijoitukset ovat tarpeen tullen muunneltavissa, esimerkiksi isompi seurue voi käyttää viittäkin tuolia pöydän ympärillä.

KUVA 22: Asiakaspaikkojen lopullinen kalusteratkaisu: 8 kpl irtotuoleja ja 2 kpl suorakaiteenmuotoisia kapeita pöytiä. Ei mittakaavassa.

Cafe Strömbergin huonetilat ovat korkeudeltaan 2 690 mm. Pystysuuntainen puu-panelointi seinissä antaa tilalle korkeamman vaikutelman kuin jos tilassa olisi käytetty vaakasuuntaisia linjoja. Valitsemisani Juvi Productionin kalusteissa korostuvat myös pituussuuntaiset linjat: tuolien selkänojat ovat ylöspäin kapenevia ja korkeita, selkänojan pinnat pystysuuntaisia, pöydät ovat suorakaiteen muotoisia ja pöytälevyn kokoon nähden melko korkeita. Kaarevaa muotoa tulee esille tuolien takajaloissa sekä hieman selkälaudan yläosassa.

Valitut kalusteet edustavat tyyllisesti jugendia, joka Suomessa vaikutti erityisesti 1800-luvun viimeisinä vuosina ja 1900-luvun ensimmäisinä vuosikymmeninä. Tilaan ei olisi mielestäni voinut valita tyyllisesti rakennusta vanhempaa, eli jotakin ennen 1870-lukua vallinnutta tyyliä. Toisaalta myöskään aivan modernit kalusteet eivät olisi voineet tulla kysymykseen. Itse näkisin valittujen kalusteiden edustavan tyyllisesti suomalaisempaa jugendia, jossa muotokieli on pelkistetympää ja suoraviivaisempaa kuin tuohon aikaan muualla Euroopassa. Mielenkiintoinen ja jännittävä lisävä vaihtoehto olisi voinut olla se, että jugend-kalusteiden rinnalle olisi valittu muutama hyvinkin moderni kaluste.

Kalustekokonaisuus on nyt yhtenäinen ja tyylikäs, olematta kuitenkaan liian hieno vanhaan leivintupaan. Valituissa kalusteissa ei ole koristeellisia yksityiskohtia ja pöydän laatikoihin on valittu hyvin pelkistetyt antiikkimessinkiset vetimet. Kalusteet muodostavat rauhallisen kokonaisuuden ja istuinryhmät ovat sopusuhtaisen kokoisia käytettävissä olevaan tilaan nähden.

Tuvan puolella sijaitsee lisäksi jäätelöallas, joka oli luonnosvaiheessa ajateltu uudistettavan edullisesti teippaamalla se sopivalla sävyllä. Juuri ennen sovittua teippausta kävi ilmi, että laite oli talven aikana rikkoutunut, joten tilalle saatiin jäätelötehtaalta kokonaan uusi laite. Sopimuksen mukaisesti laite on pidettävä sen näköisenä kuin se on, joten laitteen ehostamisesta yhtenäiseksi muun tilan kanssa oli luovuttava.

Asiakas- ja eteistiloihin tehtiin hinnastot maalaamalla taulujen taustalevyt mustalla liitutaulumaalilla. Hinnastojen kehys on väriltään puhdas valkoinen. Henkilökunta saa helposti muutettua tietoja hinnastossa. Eteisen taulu voi toimia myös viestitauluna. Eräällä kahvilavierailullani siihen olikin kirjoitettu kaunokirjoituksella "Tervetuloa", mikä loi mukavan tunnelman eteiseen astuttaessa.

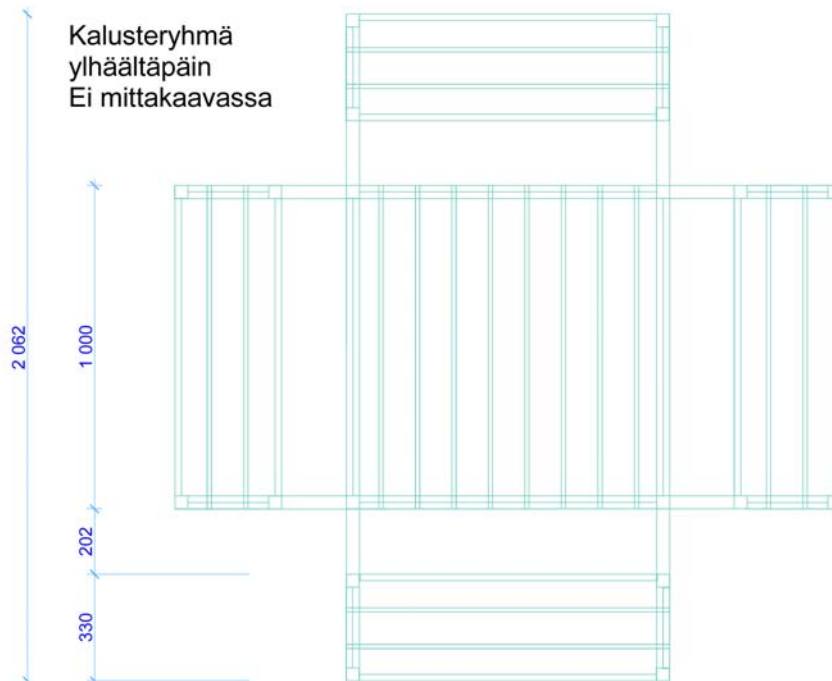
5.2.2 Ulkokalusteet

Ulkotilan osalta ensimmäisten luonnosten kalusteet eivät olisi pitkän toimitusaikataulunsa vuoksi voineet tulla lopulta kysymykseen. Kalusteista ei ollut toimitusvaikeuksien vuoksi mahdollista saada edes mallikappaleita Rautatiemuseon nähtäväksi ja testattavaksi.

Projektin edetessä pohdittiin myös sitä, voisivatko ulkokalusteet olla irtokalusteiden sijaan kiintokalusteita. Tällöin niitä ei tarvitsisi siirtää öisin varastoon, vaan ne saisivat olla pihalla koko kesäkauden. Toki niiden varastointi talvikaudella olisi silti ratkaistava.

Suunnittelin kiinteät ulkokalusteet, jotka on valmistettu metallista ja kotimaisesta puusta. Kalusteet on käsitelty vaihtelevia säitä (aurinko ja sade) kestäviksi. Pöytä ja penkit on kytketty toisiinsa metallipalkeilla. Palkit peittyisivät käytössä ainakin osin nurmikon sekaan. Inspiraationa tummissa kiinnityspalkeissa ovat rautatiekiskot ja ympäristössä näkyvät muut tummat asiat: veturit, ulkovalaisimet ja talojen katot.

Havainnekuva

Kuva 23: Havainnekuva kiinteästä ulkokalusteryhmästä. Ei mittakaavassa.

Kalusteryhmää voisi tehdä havainnekuvesta poiketen myös sellaisena, että siinä olisi vain kaksi penkkiä neljän penkin sijaan. Tällöin penkit olisivat toisiaan vastakkain, mutta toisaalta istumapaikkoja olisi silloin selkeästi vähemmän pöytää kohden. Kalusteryhmän on oltava järeää tekoa erityisesti siksi, että piha-alue on julkinen puisto.

Museolla olisi tilaa säilöä talvikaudeksi kiinteät suurikokoiset ulkokalusteet. Niiden siirte-ly kokonaisuina ryhmänä olisi kuitenkin hyvin hankalaa, ja siksi kiintokalusteryhmän tulisikin olla purettavissa. Käytettävyyden kannalta kiintokalusteryhmä ei ole kahvilan kannalta paras mahdollinen, sillä erikoistapahtumia varten kalusteita voidaan haluta sijoittaa eri paikkoihin pihamaalla. Kiintokalusteet olisivat vaikeasti siirreltävässä. Kiinto- kalusteajatus hylättiin, koska irtokalusteet ovat lopulta kuitenkin toimivampia ja muun- neltavampia Cafe Strömbergin tarpeisiin.

Lopulta löytyi ulkokalustetoimittaja (Finnsuper Oy), jonka valikoimissa oli parikin sovel- tuvaa tuolia sekä useita soveltuvia pöydänjalkoja. Toimitusaika ja kalusteiden hintataso olivat projektille sopivia. Cafe Strömbergin pihamaalla kalusteet sijoitetaan suoraan nurmikolle, joten tämä oli otettava huomioon kalusteiden valinnassa. Kalusteiden jalko- jen on oltava riittävän leveät ja tukevat alhaalta, jotta jalat eivät uppoa edes sateen pehmentämään nurmikkoon.

Tuolit ovat pinottavia ja hyvin kevyitä. Niiden materiaali on polyrottinkipunos. Yksi tuoli painaa vain 4 kiloa. Näin ollen tuoleja on eri tarpeiden mukaan helppo siirrellä. Tuolit varastoidaan öisin museon varastoon pihamaan laidalle. Valitut mustaksi maalatut me- talliset pöydänjalat ovat painavia ja erittäin tukevasti nurmikollakin seisovia. Pöydänjal- ka painaa noin 15 kiloa. Ulkopöydät pidetään pihalla läpi yön, koska painonsa takia niitä olisi mahdotonta siirrellä jatkuvasti.

Juuri sopivanlaisia pöydänkansia ei ulkopöytiin löytynyt valmiina ja niinpä ainoaksi vaih- toehdoksi jäi teettäminen. Selvitin pöydänkansia varten ulkokäyttöön soveltuvia erilai- sia mahdollisia laminaatteja Formica IKI Oy:n kanssa. Vaihtoehtoina oli joko teetättää museolle yksilölliset digiprintatut pöydänkannet Compact Digiprint -laminaatista tai yksiväriset pöydänkannet Compact Exterior -laminaatista.

Digiprintatuista kansilevyistä päätettiin luopua projektin kannalta liian pitkän toimitus- ajan sekä korkean hinnan vuoksi. Pöydänkansien materiaaliksi valittiin siis ulkokäyttöön tarkoitettu Compact Exterior -julkisivulaminaatti. Kansilevyt pystyi toimittamaan nope- asti Tälli Oy. Pöytiä on yhteensä kahdeksan ja tuoleja 24.

KUVA 24: Idea digiprintatusta laminaattipöytälevystä, halkaisijaltaan 600 mm. Kuvassa yksi Suomen Rautatiemuseon kokoelmiin kuuluvista vetureista.

Ensimmäisten luonnosten erityisesti julkitilakäyttöön soveltuvista Cane-Linen aurinkovarjoista luovuttiin korkean hinnan vuoksi ja tilalle valittiin kolme kappaletta Ikean mustia aurinkovarjoja. Ne ovat halkaisijaltaan 3 000 mm ja helposti avattavissa ja suljettavissa veivillä. Varjot pysyvät tukevasti paikoillaan ja pystyssä 40 kiloa painavien varjonjalkojen avulla. Varjot kestävät myös sadetta. Ne eivät ole erityisesti julkitilakäyttöön suunniteltuja varjoja, minkä Rautatiemuseo tiesi tehdessään valinnan.

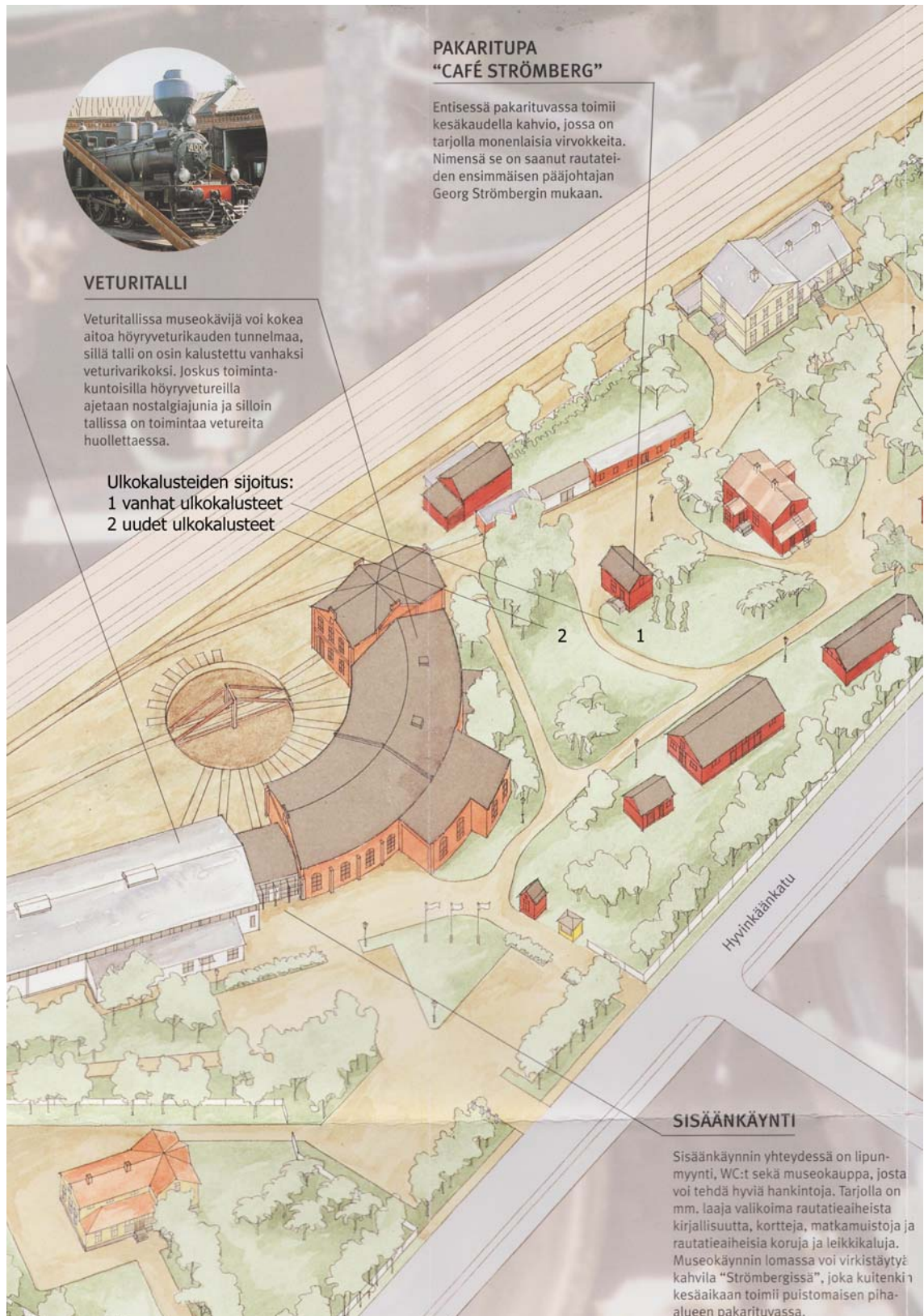
Ulkokalusteryhmät ovat sekoitus vanhahtavaa ja modernia. Pöytien jalat ovat fyysisesti raskaita, mutta muotokieleltään keveitä. Niissä on kaarevuutta ja ohuita metalliputkia, jolloin niiden ulkonäkö on ilmava ja koristeellinen. Tuolit ovat selkeälinjaisia ja yksinkertaisia muotokieleltään, koristeellisuutta ei niissä ole. Ulkonäköä keventää se, että selkänoja on aavistuksen kaareva yläreunastaan ja lisäksi selkänoja kallistuu taakse tuoden sivusta katsottuna tuoliin kaarevaa muotoa. Tuoleissa on mukava istua ja ne ovat juuri sopivankorkuisia pöytälevyyn nähden.

KUVA 25: Uusi pihakalustekokonaisuus on edustava, viihtyisä ja ympäristöön sopiva. Oikeassa reunassa näkyy vanhoja harmaaksi maalattuja puisia ulkokalusteita.

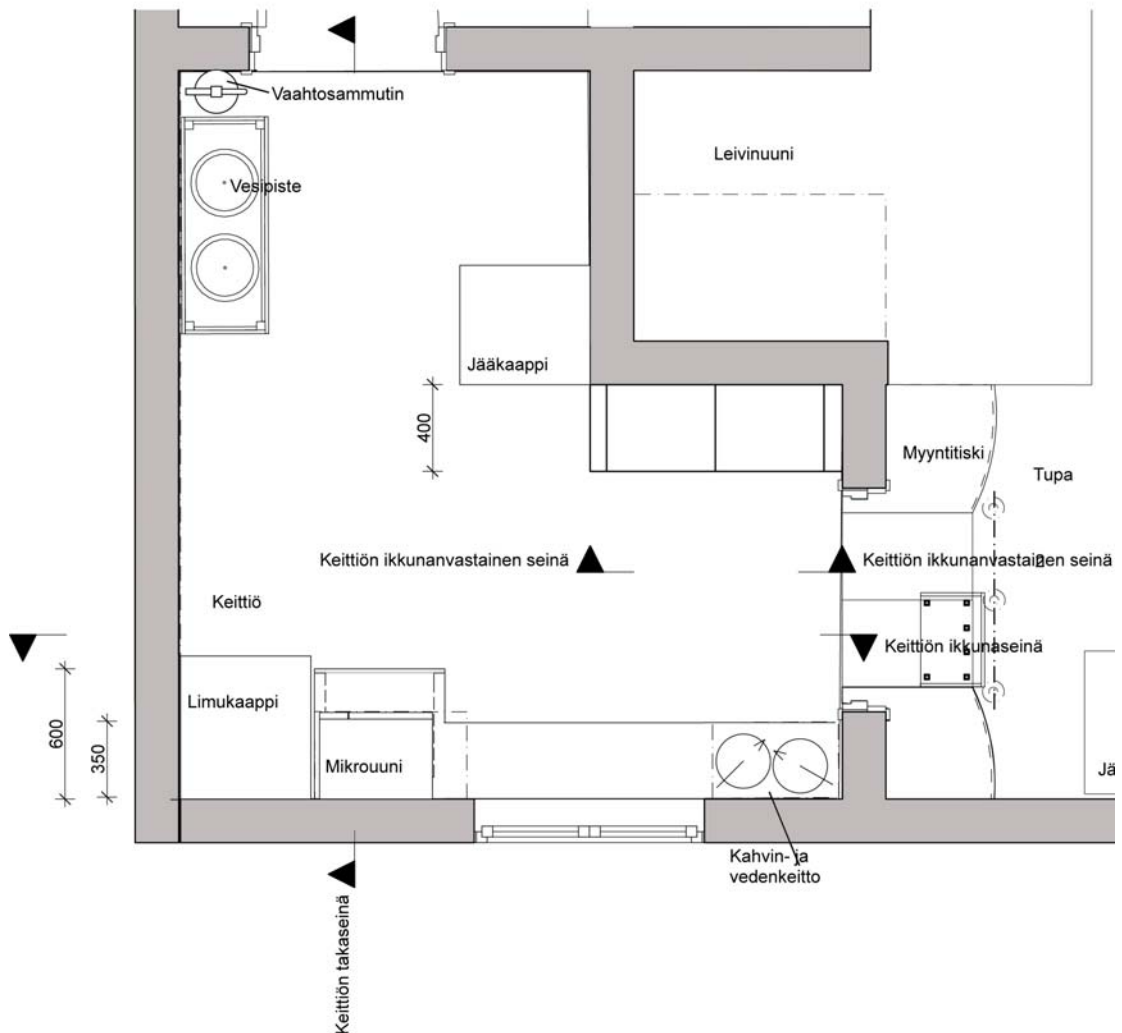
Kahvilan pihamaan uudet kalusteet sopivat ympäröivään miljööseen hyvin. Vanhoja ja uusia ulkokalusteita yhdistää vain se, että molemmissa on käytetty vaaleanharmaata sävyä. Vaikka kalusteet ovat keskenään hyvin erilaisia, sopivat ne molemmat hyvin pihamaalle kuvien 25–26 mukaisesti omiksi erillisiksi ryhmikseen sijoitettuina.

KUVA 26: Museoalueen kartassa näkyvät ulkokalusteiden sijoituspaikat sekä Cafe Strömbergin sijainti alueella. (Kuva muokattu Suomen Rautatiemuseon esitteen kuvasta.)

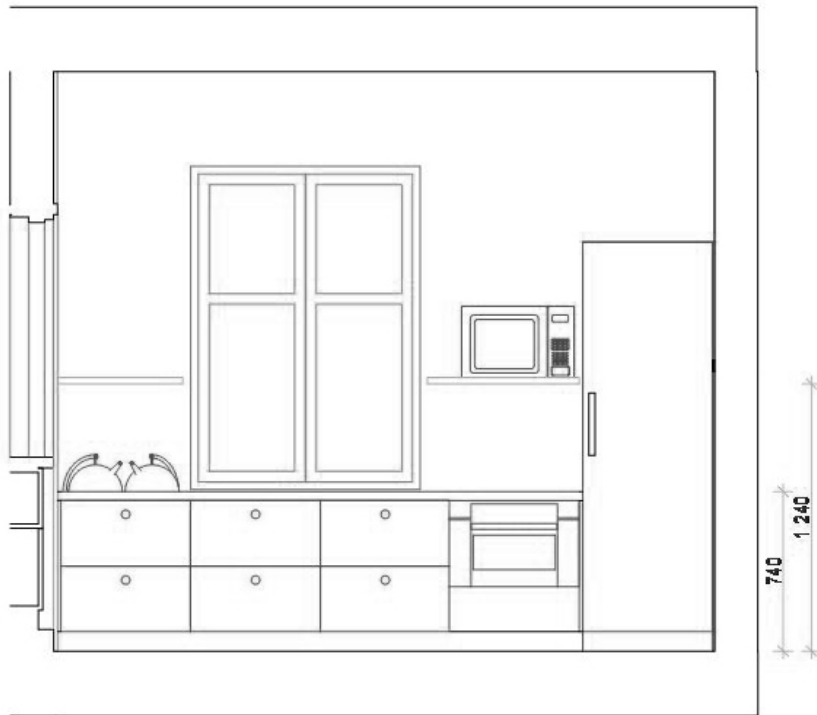
5.2.3 Keittiökaluusteet

Cafe Strömbergin keittiön tarpeita ja toimintoja käytiin läpi luvussa 4.1 Sisustussuunnittelun brief. Suunnittelussa lähdin siitä, että olemassa oleville ja säilytettäville kodinkoneille (mikroaaltouuni, juomakaappi ja jääpakastinkaappi) on löydettävä sijoituspaikat. Tavoitteena oli saada keittiöön kohtuullinen määrä säilytystilaa ja mahdollisimman paljon lasku- ja työtasoa, sekä parantaa keittiön toiminnallisuutta. Lisäksi pidin tärkeänä sitä, että asiakkaan asioidessa myyntitiskillä tai istuessa kahvittelemassa keittiötä lähinnä olevassa pöydässä olisi näkymä keittiöön rauhallinen, yhtenäinen ja siisti.

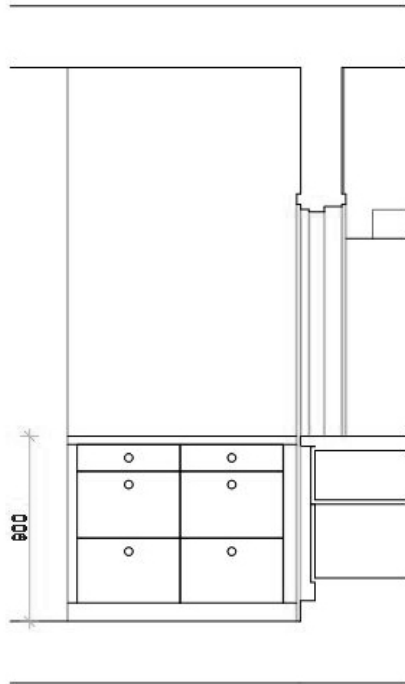
KUVA 26: Keittiön kalustesuunnitelma ja kiinteä myyntitiski. Ei mittakaavassa.

Aiemmin asiakkaat olivat itse ottaneet limut kaapista, joka oli tuvan puolella, mutta nyt limut antaa asiakkaalle henkilökunta. Vanha limukaappi sijoitettiin kookkaana ja korkeana takaseinän ja ikkunaseinän nurkkaukseen. Limukaapin käteisyys oli vaihdettava oikeakätiseksi uuden sijoituspaikan takia.

KUVA 27: Leikkaus keittiön ikkunaseinästä. Ei mittakaavassa.

Limukaapin viereen on tehty varaus kiertoilmaunille, joka hankittaneen kahvilaan tulevaisuudessa. Uunikaapin kohdalta työtason syvyys on 600 mm, kun syvyys muilla kohdin ikkunaseinää on 350 mm. Työtason korkeuden määrittelee ikkunoiden alareunan korkeus, joka on 740 mm. Alakaapit olivat epätyypillisten mittojensa vuoksi mittatilaustavaraa. Ikkunaseinälle muodostuu yhtenäistä työtasoa noin 2 400 mm:n pituudelle. Työtasolla pidetään muun muassa kahvin- ja vedenkeitintä. Näiden alapuolelle laattikoon on sijoitettu roskakori muun muassa kahvinkeitossa tulevia jätteitä varten. Roskat saadaan helposti ja nopeasti piiloon asiakkaiden katseilta. Ikkunan molemmin puolin teetettiin hyllyt. Niistä toisella on sijoituspaikka mikrouunille.

KUVA 28: Leikkaus keittiön ikkunan vastaisesta seinästä. Ei mittakaavassa.

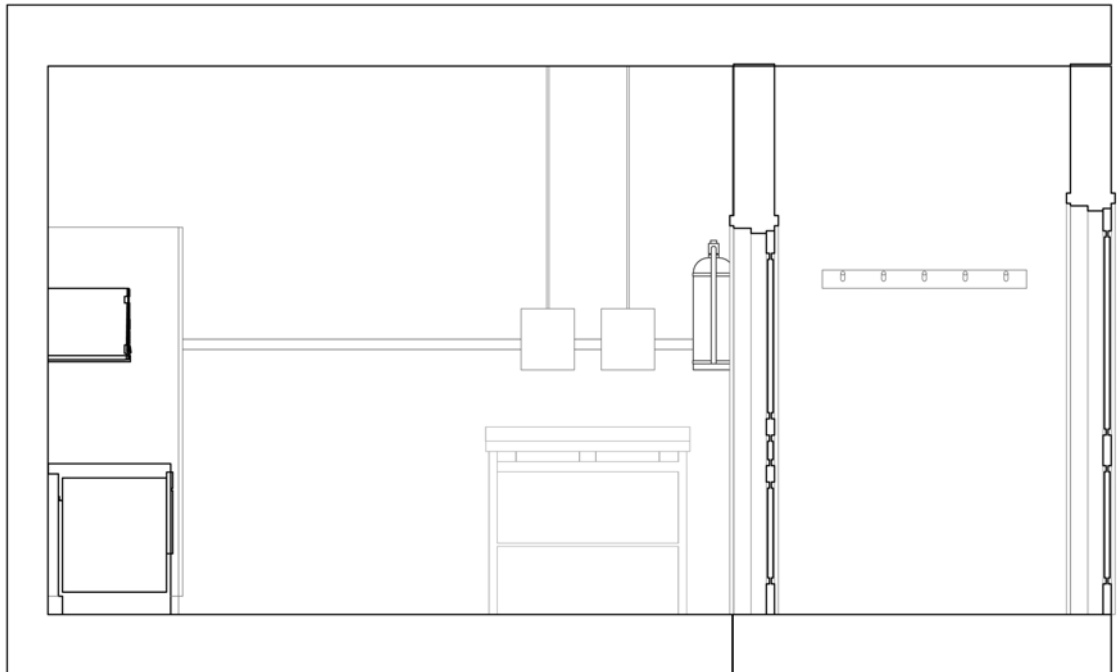
Ikkunan vastakkaisella seinällä on kaksi laatikostoa. Tällä seinällä oli mahdollista käyttää 900 mm:n standardikorkeutta. Syvyydeltään 400 mm:n työtaso saatiin 1 100 mm:n pituudelle. Tällä tasolla säilytetään muun muassa tarjottimia, jotka ovat satunnaiskäytössä. Kahvilahenkilökunta antaa tarjottimen sellaista tarvitsevalle asiakkaalle. Keittiön vetolaatikostot riittävät nyt hyvin kahvilan säilytystarpeisiin: muun muassa astioille, serveteille ja kahvipaketeille on tarpeeksi tilaa.

Keittiöön valittiin lopulta valkoinen uritettu ovimalli, joka on urien vuoksi aavistuksen vanhanaikainen ja yhdistyy ulkonäöllisesti seinäpaneelien kanssa. Samaan aikaan ovimalli on kuitenkin hieman moderni, koska urat eivät ole pyöristettyjä, vaan suoralinjaisia ja teräviä.

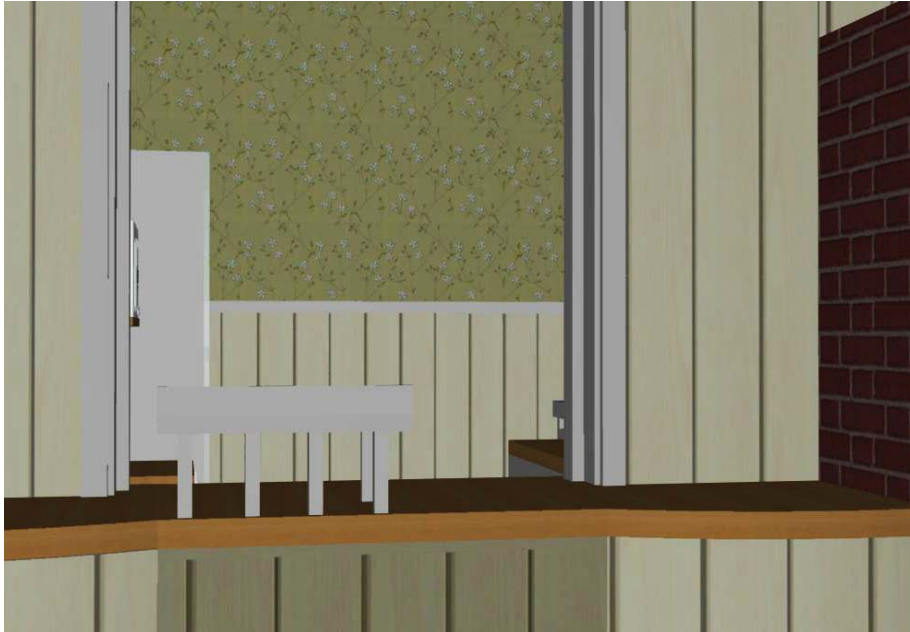
Jääkaappipakastin on sijoitettu tarkoituksella kulman taakse, jolloin se ei näy asiakkaille. Henkilökunta ei tarvitse jääkaappipakastinta jatkuvasti, joten se voi hyvin olla hieman useamman askeleen päässä myyntitiskistä. Aluksi kahvilassa otettiin käyttöön vanha jääkaappipakastin, mutta museo on hankkimassa tilalle uuden vähemmän energiaa kuluttavan kylmälaitteen. Luonnoksissa oli kaksi vaihtoehtoa jääkaappiseinälle:

liukuovikomero tai verhot, joiden takana olisi jääkaappipakastimen lisäksi säilytystilaa. Näistä ratkaisuista luovuttiin ainakin tässä vaiheessa ja päätettiin jättää jääkaappi esille. Viereen jää runsaasti tilaa muun muassa tyhjille limukoreille ja siivousvälineille. Jatkossa näiden säilytys saatetaan kuitenkin haluta piiloon, vaikka seinä ei asiakkaille näy.

Keittiön takaseinustalla on vesipistekaluste, jonka avulla ratkaistaan vedenkäyttö kahvilatilassa, jossa juoksevaa vettä ei ole saatavilla. Tarkemmin tästä kerrotaan luvussa 5.2.4. Kaluste on sijoitettu niin, ettei se ole suorassa linjassa myyntitiskiä ja on siis piilossa asiakkaille avautuvasta keittiönäkymästä. Henkilökunnalle kertyy myyntitiskiä ja kahvinkeittopisteen ääreltä vesipistekalusteen luo hieman matkaa, mutta toisaalta vesipisteeltä on lyhyt matka ulos. Vesihän kuitenkin kannetaan sisään ja ulos ulko-oven kautta. Kahvilan pienten asiakasmäärien vuoksi henkilökunta ei joudu käymään vesipisteellä jatkuvasti.

KUVA 29: Leikkaus keittiön takaseinästä ja eteisestä. Vesipistekaluste sijoittuu takaseinälle lähelle keittiön ovea. Keittiön nurkkauksessa näkyy myös seinälle kiinnitetty vaahtosammutin. Ei mittakaavassa.

KUVA 30: Havainnekuva asiakkaille keittiön suuntaan avautuvasta näkymästä.

KUVA 31: Suljettua kahvilaa syksyllä 2010.

Pyysin keittiökalusteista tarjouksen kahdelta keittiökalustetoimittajalta. Hintaeroakin tarjouksissa oli, mutta etenkin toimitusajoissa oli suuri ero. Toinen keittiötoimittajista, Hyvinkään Keittiökalustetukku, pystyi tarjoamaan mittatilauskalusteille nopean toimitusajan, joten kalusteet tilattiin heiltä.

5.2.4 Vesipistekaluste

Luvussa 3.3.1 kerrotaan tarpeesta järjestää kahvilassa erilliset vesipisteet elintarvikekäyttöön ja käsienpesua varten. Aiemmin asia on ratkaistu kahvilassa niin, että käytössä on ollut kaksi erillistä vesikanisteria, laudoista rakennettu teline pesuvadille sekä laskiämpäri. Eräs projektin mielenkiintoisimpia haasteita olikin miettiä toimivampaa ratkaisua tähän.

Kanistereille olisi voitu rakentaa jonkinlainen seinäteline, josta veden saisi helposti valutettua. Tällöin vadit olisivat voineet olla niille rakennetulla tasolla tai pöydällä. Suunnitelmissani tavoittelin tässäkin kohtaa pitkäaikaista ja laadukasta ratkaisua, joka on toimiva ja esteettisesti mielenkiintoinen.

Piirsin kalusteen, joka on mitoitettu kahdelle pesuvadille. Kaluste ei tuki keittiön kulkuväylää. Kaluste on syvyydeltään 400 mm ja sen kansi on 900 mm:n korkeudella. Leveydeltään kaluste on 1 000 mm. Takareunassa ja sivureunoissa on 20 mm:n korotus, etureunassa 10 mm:n korotus, jolloin mahdolliset roiskevedet eivät helposti valu lattialle. Pesuvadit upotetaan kannen reikiin niin, että ne jäävät noin 50 mm kannen yläpuolelle. Näin niistä saa helposti otteen kun niitä nostetaan. Kalusteen alaosassa on reilunkokoinen kiinteä hylly, jossa voisi säilyttää esimerkiksi laskiämpäriä. Kalusteen valmistaa Puusepäntiike Ikonen ja se tehdään kauttaaltaan massiivipuusta.

Vesipistekalusteen yläpuolelle ripustetaan kaksi galvanoitua sinkkiämpäriä, joiden pohjissa on vesihana. Ämpärit ripustetaan kettingillä joko katosta tai seinätelineestä, kuten kuvassa 32. Ämpäreiden tulee olla helposti irrotettavissa kiinnityksestään, jotta vesinämpiäri on helppo tyhjentää tai täyttää. Toiseen ämpäreistä tulee mustin tarrakirjai-

min teksti *Käsienpesuvesi* ja toiseen teksti *Kahvinkeittovesi*. Tekstityyppi olisi sama kuin ideoimissani serveteissä, joista kerrotaan luvussa 6 Muuta projektiin liittyvää.

KUVA 32: Suuntaa antava havainnekuva vesipisteratkaisusta.

Vesipisteratkaisu ei ehtinyt käyttöön vielä kesäkaudeksi 2010, mutta on tätä kirjoitettaessa jo toimitettu kahvilaan. Kalusteen yläpuolelle tulevat sinkkiämpärit hanoineen odottavat vielä asennusta.

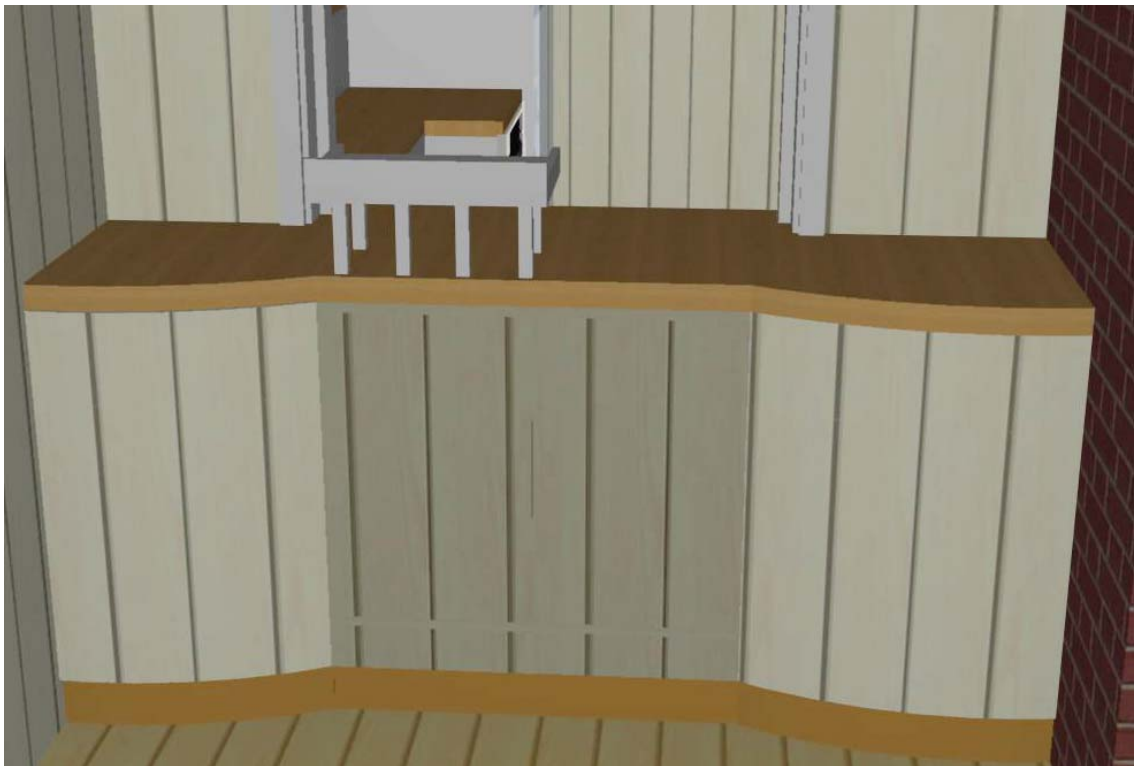
KUVA 33: Vesipisteratkaisu valmiina.

5.2.5 Myyntitiski

Myyntitiski oli ensimmäisissä luonnoksissa osittain kiinteä ja osittain pyörillä liikuteltava kaluste. Aluksi pidettiin tarpeellisena, että myyntihenkilöstö pääsisi liikkumaan keittiöstä suoraan asiakastilaan. Tällöin olisi saatu suora kulkureitti irrallista myyntitiskiä siirtämällä. Tiskin sivuosat olivat kiinteitä tasoja ja keskellä oli liikuteltava osa. Keskiosan yläpuolella oli pieni lisätaso.

Kun kävi ilmi, että kulkureittiä suoraan keittiöstä ei tarvita, aloin työstää suunnitelmia puusepällä teetettävää kiinteää myyntitiskiä varten. Jo luonnosversiota varten olimme käyneet toimeksiantajan kanssa läpi, mitä tarjottavia tiskillä pidetään ja mille muille asioille tiskillä täytyy olla tilaa. Mitoitin tiskin työtason pinta-alan sellaiseksi, että kaikelle tarvittavalle on oma paikkansa. Lisäksi jää vielä hieman ylimääräistä tilaa. Esillepanosuunnitelma on sen verran väljä, että jos tulevaisuudessa tarpeet muuttuvat, tiski ei jää heti pieneksi. Tähän tilaan ei olisi voinutkaan paljon suurempaa tiskiä mitoittaa.

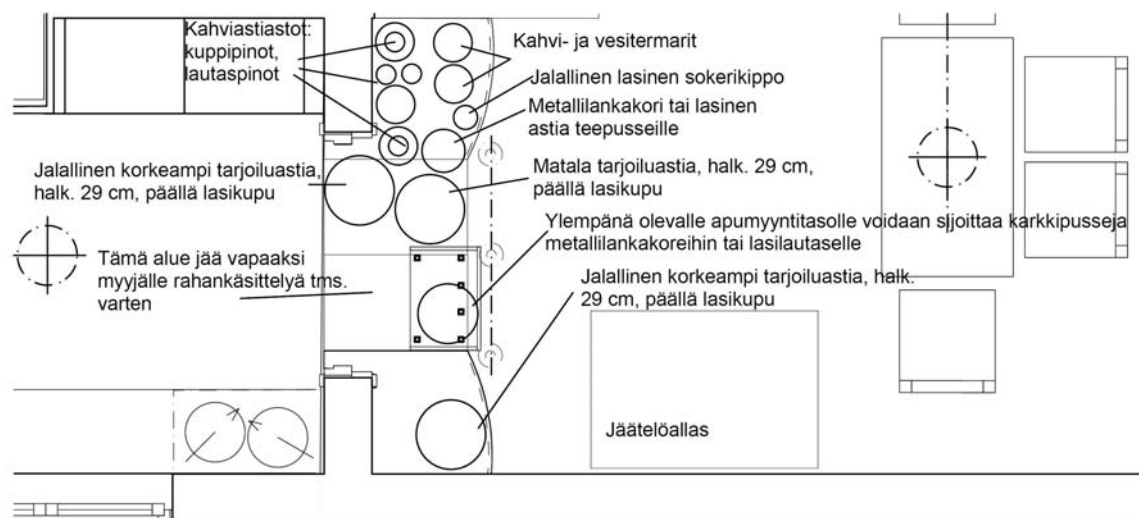
Tiskin sivuilla on kaarevat osat, keskiosastaan tiski on suorareunainen. Kaarevat linjat keventävät kalustetta visuaalisesti. Keskiosassa on henkilökunnan puolella säilytystilaa avohyllyissä. Tiskin korkeus on 900 mm. Etuosa on pystypaneloitu. Alhaalla on 120 mm korkea hieman sisäänvedetty sokkeliosa. Sokkelin ansiosta tiskin paneeliosa säilyy siistimpänä, kun asiakkaiden kenkien kärjet eivät osu paneloituun osaan. Tiskin leveysmitta on 1 900 mm ja syvyys suurimmillaan n. 600 mm. Luonnosvaiheesta alkaen tiskin keskiosassa on ollut mukana pieni lisätaso (mitat noin 400 mm x 300 mm), jolle saa hyvin esille pienempiä myytäviä tuotteita, kuten karkkipusseja. Pieni taso on paitsi käytännöllinen myös persoonallinen lisä. Se antaa tiskille ripauksen vanhanaikaista ilmettä ja keventää kookkaan tiskin olemusta rikkomalla etulinjan.

KUVA 34: Havainnekuva kiinteästä myyntitiskistä.

KUVA 35: Myyntitiski valmiina kahvilan ollessa suljettuna.

KUVA 36: Suunnitelma myyntitiskin esillepanosta. Ei mittakaavassa.

Yhteisen sopimuksen mukaisesti valitsin ja hankin kaikki kahvilaan tulevat tarjoiluastiat. Valitut astiat ovat lasia, luonnonvalkoista posliinia ja tummanharmaata metallia. Astioissa on jonkin verran koristeellisuutta, mutta ei liikaa, koska liian hienot astiat eivät olisi soveltuneet suunniteltuun sisustukseen. Osa tarjoiluastioista on jalallisia, jolloin myytäviä tuotteita saadaan kohotettua eri tasoille. Näin ne näkyvät paremmin ja tuotteet ovat houkuttelevasti esillä. Tarjottimet ovat kevytmetallisia, mustia ja pyöreitä, tyyliään grouveja. Niitä hankittiin ainakin nyt alkuvaiheessa vain kuusi, koska kuten aiemmin totesin, niitä annetaan vain niitä tarvitseville asiakkaille. Tarjottimille soveltuva seinähylly hankitaan tarvittaessa myöhemmin ja sijoitetaan tuvan puolelle tiskin läheisyyteen. Astiahankinnat tehtiin Mosa Interiorsin ja Ikean valikoimista. Museolta löytyivät ulkonäöllisesti soveltuvat ja hyväkuntoiset termospullot kahville ja teevedelle. Jatkossa tullaan vielä hankkimaan uudet mehu- ja vesikannut.

5.3 Väri- ja materiaalisuunnitelma

Jo heti luonnosteluvaiheessa otin selvää minkälaisia värejä 1800-luvun loppupuolella ja 1900-luvun alkupuolella on ollut tapana käyttää. Vaikka kahvilasta ei tehdä jonkin aikakauden toisintoa, tuntui minusta luontevalta lähteä etsimään sopivaa kokonaisuutta tuon ajan värimaailmasta. Tyypillisesti värit ovat olleet murrettuja, pehmeitä, lämpimiä ja joitakin tummempia sävyjä lukuun ottamatta enimmäkseen vaaleahkoja.

Sekä väri- että materiaalivalinnoissa pyrin ottamaan tarkoin huomioon lukujen 3.3.4–3.3.6 vaatimuksia, faktoja ja näkökohtia. Lähtökohdat väri- ja materiaalivalinnoissa olivat, että värejä ei olisi määrällisesti paljon ja että niiden avulla saadaan luotua haluttua tunnelmaa. Valitut värisävyt tuovat tilaan herkkää ja rauhallista, mutta ei romanttista tunnelmaa. Mukana on vaaleiden sävyjen lisäksi kontrastia tuovia vahvempia ja täyteläisempiä värejä. Tyyliin sopii se, että värit tuodaan esille pääosin kiiltoasteeltaan puolihimmeinä pintoina.

Materiaalivalinnoissakin lähdin siitä, että materiaalien määrä pysyy kohtuullisena ja että materiaalit tuovat tavoittelemaani tunnelmaa kahvilaan. Kaikissa valinnoissa on erityisesti huomioitu materiaalien helppo puhtaanapito, laadukkuus, pitkäikäisyys ja ajattomuus. Valintoja ohjasi myös budjetti. Valittujen pintamateriaalien, kalusteiden, tekstiilien ja pienesineiden värit ja tyyli muodostavat harmonisen kokonaisuuden.

KUVA 37: Kahvilan värikartta.

Valitettavasti rakennuksen alkuperäisistä materiaaleista ei ole paljonkaan tietoa. Rakennus on hirsirakenteinen, joten sisäseinissä on saattanut leivintuvan aikoihin olla näkyvissä hirsipinta. Nykyään seiniä peittää pääosin lattiasta kattoon ulottuva pystysuuntainen puupanelointi, niin sanottu helmiponttipanelointi, jonka asennusajankohdasta ei ole tietoa. Museoväen mukaan panelointi ei ole kuitenkaan alkuperäinen. Panelointi on maalattu vaaleanvihertäväksi. Keittiön seiniä ja lattiaa peittää lastulevytys, joka on 1970-luvulla tehty muutos rakennuksen käyttötarkoituksen vaihtuessa VR:n kylttimaalaamosta kahvilaksi. Lastulevy on maalattu paneelien tavoin vaaleanvihertäväksi. Tällöin on myös asennettu keittiön lattiaa peittävä vihreäsävyinen muovimatto.

Tyypillisesti vanhoissa taloissa on paneloidut seinät, usein puolipaneelit lattialistasta lantion tai rinnan korkeudelle. Paneelit ovat puuta, sileää tai uurrettua. Köyhemmissä taloissa paneelit tehtiin suojaamaan seiniä huonekalujen hankaukselta. (Snidare 1997, 37.) "Paneelin yläpuoli tapisoitiin tai maalattiin liimamaalilla", (Snidare 1997, 37). Niin

sanotun helmipontin profiilien uurteet olivat hyvä piilopaikka syöpäläisille ja luteille, mistä syystä paneelit revittiin pois tai piilotettiin vanerilevyjen taakse, kun vaneria tuli saataville. Nykyään helmiponttipaneeli on arvostettua ja antaa seinäpinnalle eloa profiloitulla muodollaan. (Snidare 1997, 37–38.)

KUVA 38: Kahvilan sisätilyä helmikuussa 2010: helmiponttipaneelit tuvan seinillä, etualalla lastulevyistä kyhätty myyntitiski, taustalla 1970-luvulla tehtyä keittiötä lastulevyseinineen ja vihreine muovimattoineen.

Seinäpaneelit kahvilassa olivat hyväkuntoisia. En missään vaiheessa harkinnut, että paneeleita edes osittaisesti poistettaisiin, sillä minusta ne ovat tilaan, sen tunnelmaan ja käyttötarkoitukseen täysin sopivat.

Lattialaudat maalattiin Tikkurilan Permo Puulattiamaalilla, jonka sävy 0400 valittiin Tikkurilan Vanhan ajan värit -värikartasta. Väriä voisi luonnehtia keskiruskeaksi. Lautalattiat hiottiin ja maalattiin kahteen kertaan. Permo on kiiltäväpintainen maali ja se kestää hyvin kulutusta julkisessakin tilassa. Tilassa, jossa ei pidetä peruslämpöä päällä, oli

huolehdittava, että maalausolosuhteet saatiin oikeanlaisiksi. Pellavaöljymaaleilla maalattaessa sisälämpötilan on oltava vähintään 15 astetta, jotta maalin kuivumisaika on vielä kohtuullinen. Lattian osalta erityisesti huomioitavaa oli, että kahvilassa käytetty lattiamaali saavuttaa lopulliset kestävyysominaisuutensa vasta noin kuukauden kuluttua maalaamisesta.

Keittiön lattiaa peitti 1970-luvulla asennettu muovimatto, joka oli jo kulunut. Projektin alkuvaiheessa oli keittiön lattiaa varten kaksi vaihtoehtoa: jos vanhan maton alta löytyisi hyväkuntoinen lattialaudoitus, voisi sen maalata tai toisena vaihtoehtona lattiaan asennettaisiin linoleum. Muovimatto poistettiin ja alla oli levytys. Linoleumkaan ei lopulta tullut kysymykseen, koska rakennuksessa ei pidetä kylmempinä aikoina peruslämpöä päällä. Linoleum-lattioiden valmistajan Forbon teknisen neuvonnan mukaan linoleumin liimakiinnitykset eivät kestä kylmyyttä. Niinpä keittiön lattiaan etsittiin sopiva muovimatto. Siinä on linoleumia muistuttava ulkonäkö. Matossa on vaaleanruskean ja harmaan eri sävyjä. Maton pinta on aavistuksen karhea, joten se ei ole liukas, vaikka siihen roiskuisi vettä.

Seinäpaneeleissa ja lastulevyseinissä käytettiin Tikkurilan Lin Sisäöljymaalialia. Sävy on Tikkurilan Vanhan ajan värit -värikartan 368X ja kiiltoaste on puolihimmeä. Väri on hyvin vaalea harmaa. Pellavaöljymaalit valitsin siksi, että ne ovat perinteisesti vanhoissa rakennuksissa käytettyjä maaleja, joten ne sopivat luontevasti 1870-luvulla valmistuneeseen rakennukseen. Pellavaöljymaalit kestävät kohtuullisen hyvin kulutusta ja puhdistusta. Kahvilassa seinäpaneeleista oli ensin poistettava vanha akrylaattimaali, minkä jälkeen paneelit kevyesti hiottiin. Pellavaöljymaalit levitettiin siveltimellä kahteen kertaan. Sivellin jättää paneeliin jäljen, mikä osaltaan tuo tilaan vanhahtavaa, siloittelema-tonta tunnelmaa.

Ensimmäisessä luonnoksessa keittiön takaseinä oli lattiasta kattoon tapetoitu. Tämä olisi kuitenkin ollut heikommin kulutusta ja likaa kestävä ratkaisu kuin se, johon lopulta päädyttiin. Takaseinä paneloitiin pystypaneelien 1 350 mm:n korkeudelle asti ja tapetoitiin yläosastaan. Paneeliseinä on maalattu samalla sävyllä ja maalilla kuin kahvilan kaikki muutkin seinät. Paperitapetti on Ritva Kronlundin 1920-luvulla suunnittelema Niittyleinikki, jonka eri väri vaihtoehtoista valittiin vaaleanvihreätaustainen malli. Asiakkaalle avautuu keittiöön rauhallinen näkymä kauniine taustaseiniineen.

Keittiön takaseinää lukuun ottamatta kaikki lastulevyseinät oli tarkoitus maalata. Projektin loppuvaiheilla syntyi juuri ennen keittiön ikkunaseinän maalaamista uusi ajatus: mitähän tylsännäköisen lastulevyn takaa löytyisi? Päätettiin poistaa lastulevy ikkunaseinältä, jotta saataisiin esiin upea tumma hirsiseinä. Kun levytystä purettiin, alta löytyi pinkopahvin jäänteitä. Paljastetusta hirsiseinästä tippui aluksi paljonkin tilkkeitä keittiön työtasolle ja muun muassa kahvinkeittopaikalle. Ongelma poistui, kun seinä harjattiin huolella ja irtonaiset tilkkeet poistettiin. Tumma hirsi on hyvä kontrasti valkoiselle keittiölle ja muille vaaleille värisävyille ja materiaaleille keittiössä. Jos hirsiseinä osoittautuu hankalaksi puhtaanapidon kannalta, voi työtason ja seinähyllyjen väliselle alueelle (korkeus 500 mm) asentuttaa lasilevyn.

Asiakastilan kalusteet ovat kauttaaltaan massiivipuuta, joten ne ovat tarvittaessa hyvin huollettavissa (pintakäsittelyt, korjaukset). Näin ollen kalusteet ovat pitkäikäisiä. Sisäkalusteet pintakäsiteltiin Osmo Colorin peittäväällä puuvahalla. Osmo Colorin vahoista sekoitettiin kalusteita varten sävy, joka vastaa Tikkurilan Symphony G499 -sävyä. Se on vaaleanharmaa, seinissä käytettyä harmaata hieman tummempi. Kalusteet ovat kiiltoasteeltaan puolihimmeitä.

Tiukan budjetin vuoksi oli selvää, että keittiökalusteiden tulisi olla mdf-levystä valmistettuja, ei puisia. Väri vaihtoehtoina olivat tammi ja valkoinen. Valittu valkoinen maali-pinta keittiökalusteissa on puolihimmeä, sekin siis kiiltoasteeltaan yhtenäinen seinä-paneelien kanssa.

Keittiön työtasoihin valittiin materiaaliksi tammilaminaatti. Laminaattiin päädyttiin sen helppohoitoisuuden ja osin myös hinnan vuoksi. Toinen vaihtoehto olisi ollut massiivipuuta, joka toisaalta olisi ollut laminaattia paremmin huollettavissa, mutta joka toisaalta olisi vaatinut laminaattia enemmän huoltoa. Puu olisi vaatinut ainakin kerran vuodessa öljykäsittelyä. Laminaatti on lähes huoltovapaa, koska sen hoitoon riittää vain pyyhintä nihkeällä tai kostealla. Kosteutta ja kuumuutta laminaatti kestää jossain määrin, kuten puukin. Jos laminaattipinta vaurioituu, voi sitä paikata laminaatille tarkoitettulla paikkausmassalla. Ulkonäköllisesti pintaa ei saa korjattua virheettömäksi, kuten puun pinnan saisi.

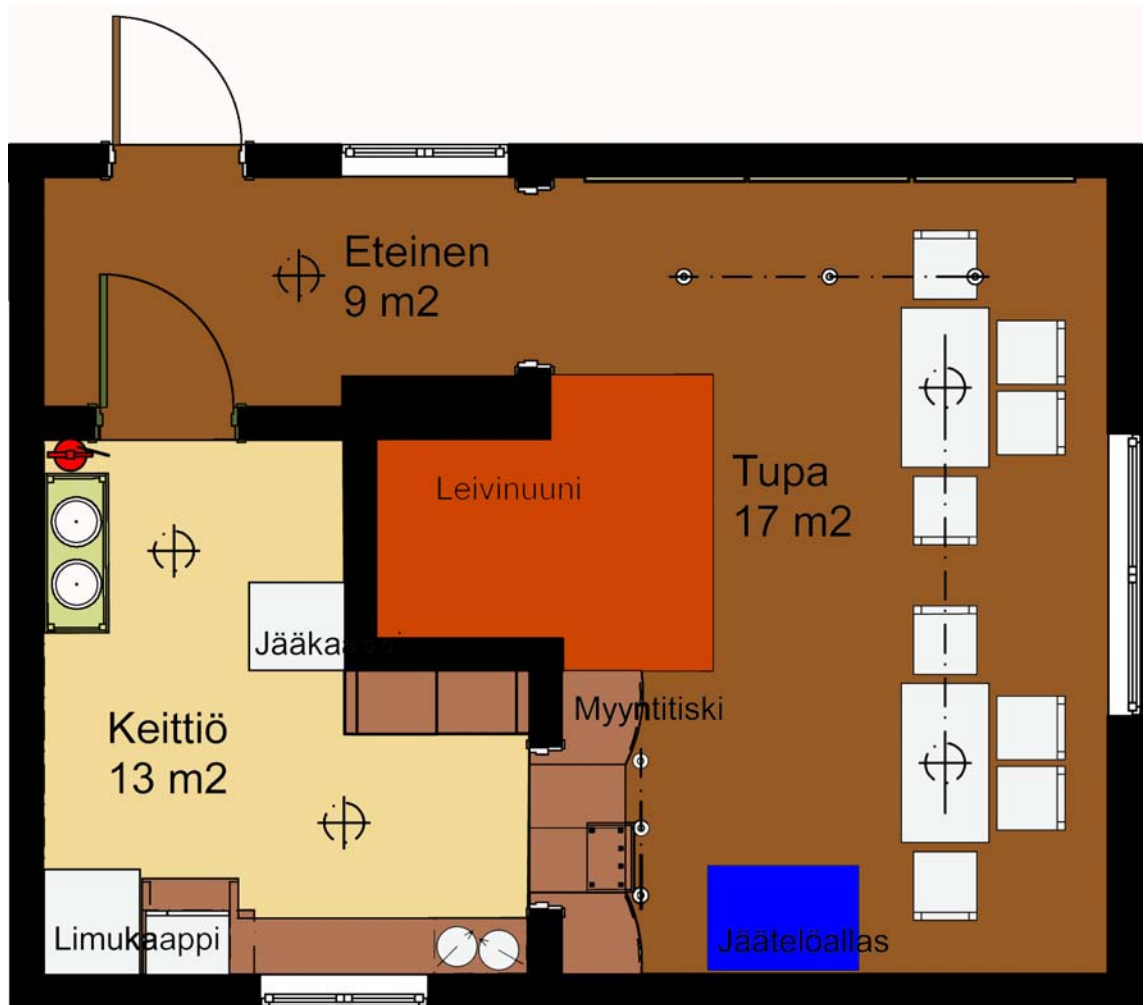
Työtasossa tammen väriin päädyttiin, koska se elävöittää ja tuo lämpöä valkoisille keittiökalusteille. Kokovalkoisena keittiö olisi voinut tuntua liian hienolta ja steriililtä vanhaan leivintupaan. Tammi sen sijaan on sopivan arkinen ja tuo keittiöön puun näköä.

Myyntitiski on valmistettu mdf-levystä, laminaatista ja puupaneelista. Paneloinnissa oli alun perin tarkoitus käyttää vanhoissa junanvaunuissa käytettyä paneelia, joka olisi hiottu ja maalattu. Museolla on myös junanvaunujen entisöimistä varten valmiiksi teetettynä paneeleja, mutta kävi ilmi, että puuseppä saisi paneelit edullisemmin valmistettua suoraan myyntitiskiä varten. Tällöin paneelit ovat jo valmiiksi oikeassa mitassa. Olemassa oleviakin paneeleita olisi joka tapauksessa pitänyt ponteistaan työstää tiskin kaarevien osien vuoksi. Siksi päätettiin, että puuseppä tekee uudet paneelit tiskiä varten junanvaunupaneelin mallin ja mittojen mukaan. Myyntitiskin valmisti Puusepänliike Ikonen.

Myyntitiskin taso on tammilaminaattia, kuten keittiön työtasot. Täsmälleen samaa sauvakuviota ei ollut IKI Formican malleista mahdollista löytää, mutta kuviot ovat hyvin lähellä toisiaan ja tammen värisävy on sama. Tasot ovat yhtenäisen näköiset, vaikka niissä onkin pieni ero. Laminaatti valittiin samasta syystä kuin keittiön työtasoissa.

Myyntitiskin paneelit ja lisätaso maalattiin Tikkurilan Empire-kalustemaalilla, puolihimmeällä kiiltoasteella ja sävy oli Tikkurilan Symphony G499. Se on vaalea harmaa. Tiskin sokkeli maalattiin Tikkurilan Empire-kalustemaalilla, puolihimmeällä kiiltoasteella, sävy oli Tikkurilan Symphony-värikartan S401. Sävyt ovat erittäin lähellä seinäpaneeleissa ja laualattiassa käytettyjä sävyjä.

Vesipistekaluste on kauttaaltaan massiivipuinen ja sen valmisti Puusepänliike Ikonen. Kaluste maalattiin puolihimmeällä kalustemaalilla vaaleanvihreäksi, sävy Tikkurilan Symphony X452. Väri on lähellä takaseinän tapetin vihreää.

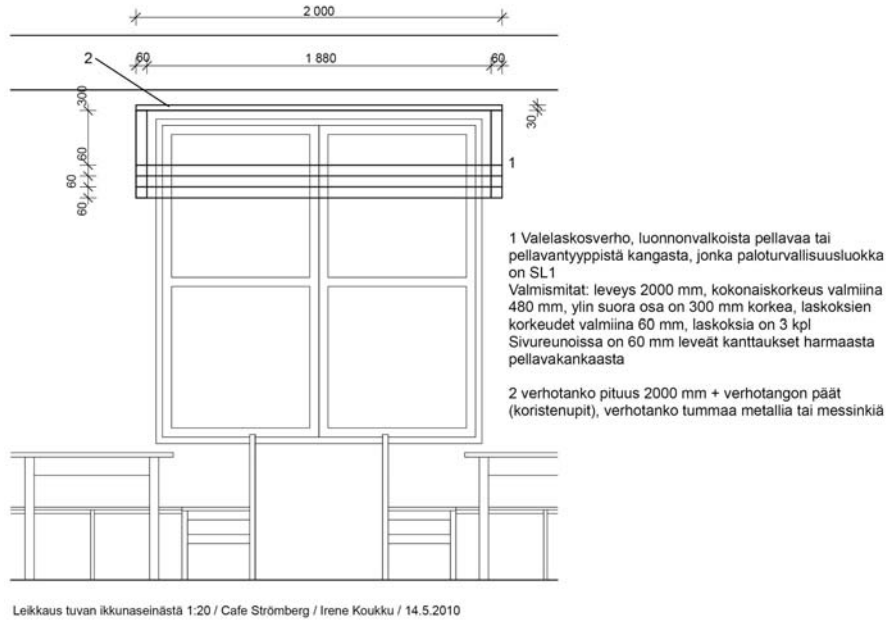
KUVA 39: Sisätilojen väritetty pohjapiirustus.

Ulkokalusteiksi valitut tuolit ovat mustaa polyrottinkipunosta ja niiden jalkojen alaosissa on metalliset vahvikkeet. Tuolien materiaali on säänkestävää ja helppohoitoista. Hoidoksi riittää pyyhkiminen kostealla liinalla. Materiaalin huono puoli on sen vaikea korjattavuus. Jos polyrottinkipunos rikkoutuu, voi olla vaikea saada sitä korjautettua ja toisaalta sen korjauttaminen ei välttämättä edes ole taloudellisesti järkevää. Uuden tuolin saattaa saada edullisemmin kuin mitä korjauskulut olisivat. Pöydänjalat ovat tuolien lailla helppohoitoisia, pyyhkiminen kostealla tai huuhtelu vedellä riittää. Jalat ovat huollettavissa (pintakäsittely ja korjaus), mikä tekee niistä aikaa kestäviä.

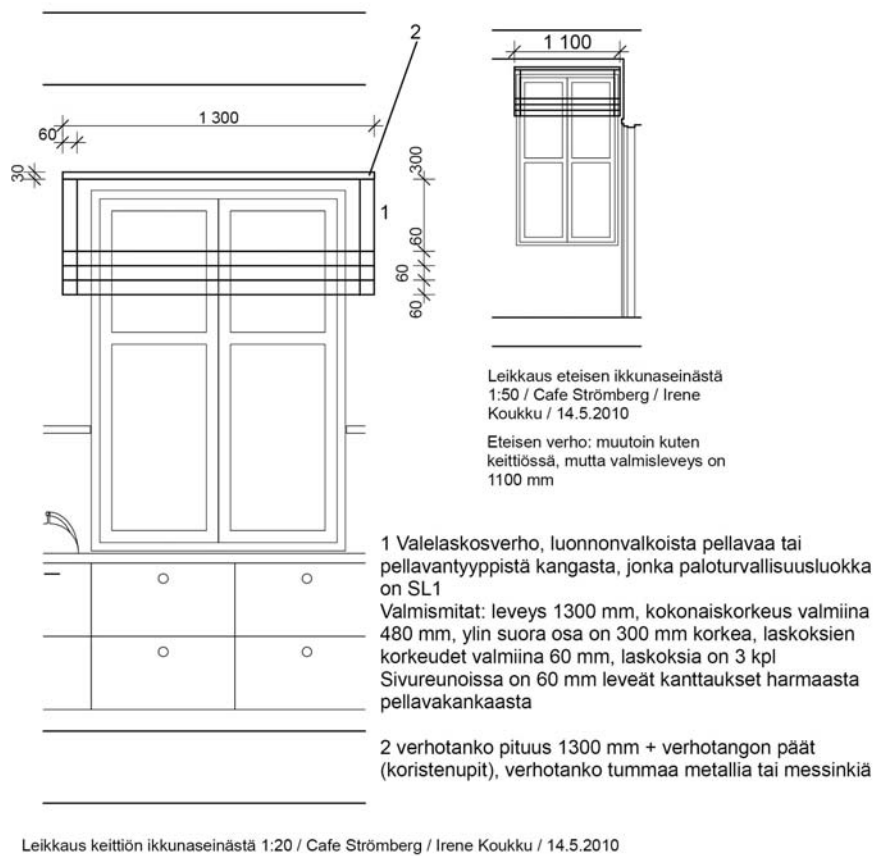
Käytettävissä oleva budjetti, mahdollisimman helppo hoidettavuus ja ulkonäölliset seikat huomioiden soveltuvin materiaali ulkopöytien kansiin oli laminaatti. Puu, kivi, muovi tai esim. komposiitti eivät olleet vaihtoehtoja tähän projektiin. Aiemmin luonnoksissa

olleesta mustasta väristä ulkopöytien kansissa luovuttiin, sillä vaikka julkisivulaminaatti haalistuu tasaisesti eikä läikkiä synny, se kuitenkin haalistuu auringonvalossa vuosien myötä. Koska haettiin nimenomaan pitkäikäistä ratkaisua, jäljelle jäi Compact Exteriorin värikartasta kolme Cafe Strömbergin ulkotilaan sopivaa harmaata sävyä. Niistä päädyttiin lopulta vaaleimpaan harmaaseen: K 1302 UN Acropolis. Vaaleanharmaa pöydänkansi keventää kalusteiden kokonaisvaikutelmaa kaiken muun (tuolit, pöydänjalat ja päivänvarjot) ollessa mustaa.

Suunnittelin Cafe Strömbergiin verhot, jotka ovat tyyliltään aavistuksen modernimmat kuin muu sisustus (Kuvat 40 ja 41). Kaikkiin ikkunoihin on sijoitettu valelaskosverhot. Ne tuovat tilaan tarvittavaa pehmeyttä, lämpöä ja kodikkuutta, mutta eivät peitä liikaa itse ikkunaa, eivätkä etenkin upeita ikkunoista avautuvia puistonäkymiä. Verhojen ei tarvitse kahvilassa estää luonnonvalon pääsyä tilaan, koska häiritsevää häikäisyä ei synny. Verhot ovat lyhyet ja vaakasuuntaiset, mutta niihin tuovat pystysuuntaista linjaa sivureunojen kanttaukset. Materiaalina on läpikuultava pellavannäköinen keinokuitusekoite, joka on julkitilaan tarkoitettu luokan SL1 paloturvallinen kangas. Verhot ovat kokonaan luonnonvalkoiset, sivureunojen kanttaukset harmaat. Valitut verhotangot ovat antiikkimessinkiset ja niiden päissä on pyöreälinjainen pelkistetty nuppi. Valelaskosverhot ovat huollettavuudeltaan erinomaiset, sillä ne eivät pölyyntymistä lukuun ottamatta pääse likaantumaan. Näin ollen niille riittää puhdistus harjalla tai imurointi kerran vuodessa. Museo ei ole toistaiseksi tilannut verhoja.

KUVA 40: Tuvan verhosuunnitelma. Ei mittakaavassa.

KUVA 41: Keittiön ja eteisen verhosuunnitelmat. Ei mittakaavassa.

Keittiön ja eteisen väliin olin suunnitelmassa määritellyt metallisen messinginvärisen eritasolistan, joka tietämättäni oli vaihdettu puukynnykseksi. Ulkonäöllisesti puukynnys on hieno, mutta eritasolista olisi ollut esteettömämpi vaihtoehto. Mahdollisimman esteetön kulku on tarkoituksenmukaisin sekä turvallisempi ja helppokäyttöisempi ratkaisu henkilökunnan kulkiessa oviaukosta kuljettaessaan astioita, limsakoreja yms.

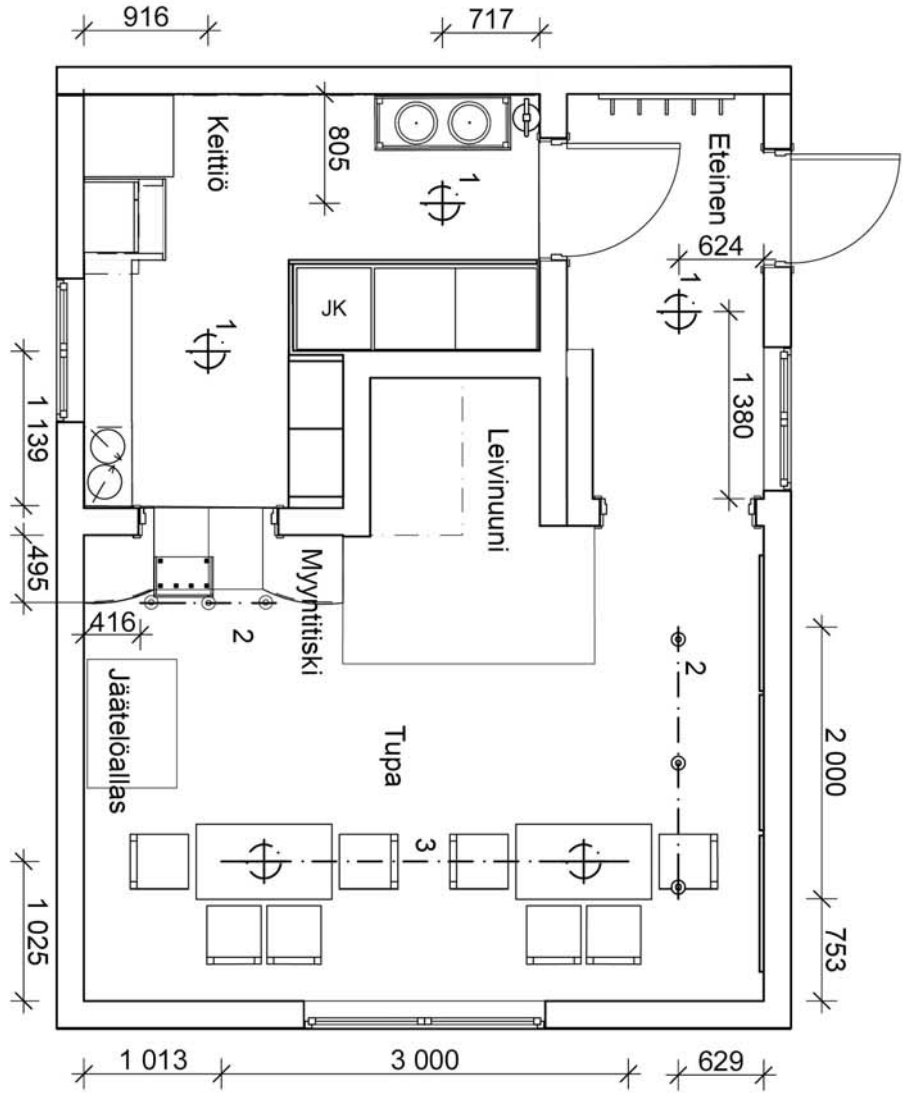
Mielestäni tuvan interiööriin kuuluvat pelargonit. Edellä mainittujen väri- ja materiaali- valintojen täydentäjinä haluaisin nähdä Cafe Strömbergissäkin pelargoneja ikkuna- laudoilla ja asiakaspöydissä monissa eri punaisen sävyissään ja miksipä ei valkoisinakin. Kaikki sävyt sopivat suunnittelemaani kokonaisuuteen ja tuovat sinne tarvittavia väri- läiskä ja elävyyttä.

5.4 Valaistussuunnitelma

Vaihtoehtoja tilojen valaisimiksi oli useita. Ne olivat kaikki tyyliltään vanhahtavia: muun muassa kuparisia ja valkolasisia valaisimia, riippuvalaisimia ja plafondeja. Budjetin sal- liessa valaisimet olisi voitu myös teetättää: projektin aikana oli ajatus riippuvalaisimes- ta, jossa olisi ollut kehän muotoon taivutettuun kupariin kiinnitettynä hyvin läpikuulta- vaa palosuojattua pellavatyyppistä kangasta. Valitut valaisimet ovat perinteisen näköi- siä ja sopivat sisustukseen hyvin. Riippuvalaisimina on suutarivalaisimia. Kohdevalaisi- met ovat valkolasisia ja antiikkimessinkisiä.

Leivintupaan tulee luonnonvaloa kolmesta eri ikkunasta. Tilaa käytetään vain kesäisin ja päiväsaikaan, joten luonnonvaloa tulee tilaan hyvin etenkin pilvettöminä päivinä. Kaikkein kirkkaimpina päivinä kahvilassa ei tarvitse keinovaloa välttämättä ollenkaan.

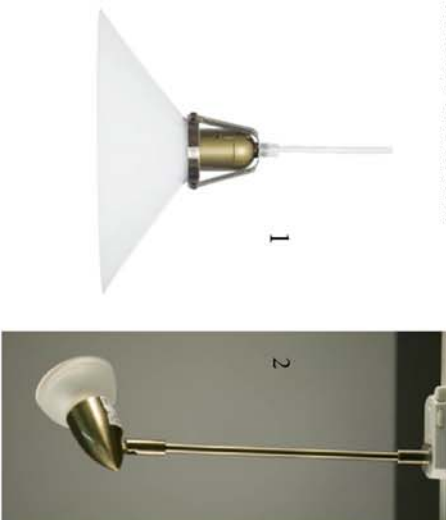
Valaistus suunnitelma 1:50 / Cafe Strömberg / suunnittelija Irene Koukku / 9.6.2010

1 Riippuvalaisin, suutarivalaisin, halk. 300 mm, asennuskorkeus keittiössä ja eteisessä: varjostimen alareuna 600 mm katosta mitattuna.

2 Kohdevalaisimet, 3 kpl kohdevalaisimia 1 vaihe virtakiskossa. Virtakiskojen pituudet 1 m ja 2 m.

3 Riippuvalaisimet, suutarivalaisimia 2 kpl 3 m pituisessa 1 vaihe virtakiskossa. Asennuskorkeus asiakasstoissa pöytien yläpuolella: varjostimen alareuna 1100 mm katosta mitattuna.

KUVA 42: Valaistus suunnitelma.

Kahvilan asiakastiloissa käytetään suoraa valoa (toisin sanoen alasvaloa). Suora valo laskeutuu alas heijastumatta minkään pinnan kautta ja muodostaa kohteestaan selkeän varjon (SIT 63 -610044, 5). Tuvassa käytettävät riippuvalaisimet, suutarivalaisimet, muodostavat selkeän varjon valon osuessa kahvilan pöytiin ja tuoleihin. Tämän avulla luodaan pöytäryhmästä oma pienalueensa. Valaisimet asennettiin virtakiskoon, jolloin ne ovat tarvittaessa siirrettävissä kiskon suuntaisesti. Virtakisko asennettiin 1 025 mm:n etäisyydelle ikkunaseinästä, jotta tuoleille jää riittävästi liikuttelutilaa. Valaisimen varjostimen alareuna asettuu 1 100 mm:n etäisyydelle katosta mitattuna. Pöydän kansilevyn ja varjostimen alareunan väliin jää tilaa 820 mm. Tällöin pöydän ääressä istuvat saavat katsekontaktin toisiinsa, eikä valaisin ole näkökentän edessä. Valaisimia asiakastilaan tuli kaksi kappaletta, yksi kummankin pöytäryhmän yläpuolelle.

Suoraa valoa käytetään myös keittiössä, johon on sijoitettu kaksi riippuvalaisinta. Koska kahvilan keittiössä ei tiskata astioita, valmisteta ruokaa tai leivota, riittää valaistukseksi yleisvalaistus, eikä työtasolle tarvita erillisiä työtasovalaisimia. Keittiö on pinta-alaltaan noin 8,5 m², joten kaksi valaisinta antaa riittävästi valoa L-kirjaimen muotoiseen tilaan. Valaisimet asennettiin niin, että varjostimen alareuna on 600 mm:n etäisyydellä katosta mitattuna. Keittiöön tulee luonnonvaloa yhdeltä seinältä yhdestä ikkunasta.

Eteisessä riippuvalaisin asennettiin niin, että varjostimen alareuna on 600 mm:n etäisyydellä katosta mitattuna. Riippuvalaisin antaa tarvittavan valon noin 4 m²:n kokoiseen eteistilaan, johon tulee luonnonvaloa eteisen kokoon nähden hyväkokoisesta ikkunasta. Kaikissa riippuvalaisimissa käytetään energiansäästölamppuja (15 W).

Kohdevalossa on kapeakeilainen suora valo. Sillä voidaan korostaa tilan tai esineen muotoa ja värejä. (SIT 63 -610044, 5.) Kahvilassa käytetään kohdevalaisimia kahdessa eri paikassa: näyttelyseinän ja myyntitiskin alueilla. Kohdevalaisimet asennettiin virtakiskoon, jolloin valaisimet ovat siirrettävissä kiskon suunnassa. Kohdevalaisimia molempiin virtakiskoihin tuli kolme kappaletta. Valaisimet ovat suunnattavissa. Valonlähteenä käytetään aluksi halogeeneja. Lähivuosina, kun ledit säilyttävät tiedettävästi valotehonsa tasaisina kestoikänsä, suosittelen vaihdettavan halogeenit ledeihin. Tällä on merkitystä energiankulutuksen kannalta. Lisäksi ledit eivät tuota turhaa lämpösäteilyä asiakastilaan.

Näyttelyseinässä virtakisko sijoitettiin kattoon 630 mm:n etäisyydelle seinästä. Kohdevalaisimet ovat 250 mm pitkän varren päässä ja ne voidaan suunnata halutulla tavalla. Myyntitiskin alueella virtakisko asennettiin kattoon 110 mm:n etäisyydelle myyntitiskin työtason etureunasta mitattuna. Tällöin kohdevalaisimet saadaan suunnatuksi sopivassa kulmassa myytäviin tuotteisiin, myyjään ja rahankäsittelyalueeseen nähden.

Cafe Strömbergin tavoiteltuun tunnelmaan soveltuva värilämpötila on lämmin, 2 700–3 000 K. Suositeltavaa on käyttää tilassa värilämpötilaltaan yhtenäistä valoa, mikä on huomioitava jatkossa valonlähteitä vaihdettaessa. Valaistuksenohjaus on tehty henkilökunnalle helpoksi: kaikki tuvan valaisimet saadaan sytytettyä samasta paikasta yhtäaikaaisesti. Keittiön molemmat riippuvalaisimet syttyvät samaten yhtäaikaisesti.

Valaistuksen uusimisen ja keittiöremontin yhteydessä jouduttiin vetämään uusia sähköjohtoja ja asentamaan uusia pistorasioita. Entisaikaan oli tapana tehdä sähköasennukset pintaan ja niin tehtiin nyt Cafe Strömbergin tapauksessakin. Sähköjohtoja ei haluttu koteloida. Tutustuessani Helsingin Työväenasuntomuseon näyttelyyn saatoin myös siellä todeta, että 1900-luvun alun huoneistoissa sähkövedot ovat näkyvillä. Joissain huoneistoissa sähköjohdot oli maalattu seinän/katon värillä, siis sen pinnan värillä, jossa johto kulkee. Näin voitaisiin Cafe Strömbergissäkin hyvin tehdä, jos niin halutaan. Itse suosittelisin johtojen maalausta.

6 MUUTA PROJEKTIIN LIITTYVÄÄ

6.1 Projektin yksityiskohtia ja tulevaisuudennäkymiä

Lattioiden suojaamiseksi, puhtaanapidon helpottamiseksi ja pehmeämmän tunnelman luomiseksi kahvilassa olisi hyvä olla muutama matto. Perinteiset räsymatotkin kävisivät, mutta julkisen tilan ollessa kyseessä ne eivät täytä paloturvallisuusmääräyksiä. Kura-stoppari-tyyppinen matto toimisi hyvin eteistilassa, jolloin enimmäkseen liat jäisivät heti siihen. Olen suositellut kahvilaan ruskea-musta-sävyistä kuramattoa.

Tuvassa ja keittiössä oli ikkunoiden alla sähköpatterit, jotka olivat olleet satunnaiskäytössä kylmempinä kesäpäivinä. Molemmat patterit päätettiin poistaa, joten keittiössä patterin vaatima tila saatiin keittiökalusteille. Tuvan puolella patteria ei tarvittane jat-

kossa, ja keittiön puolelle tullaan etsimään soveltuva irrallinen siirreltävä lämmitin viileitä kesäpäiviä varten.

Tulevaisuudessa vesijohdon vetäminen leivintupaan olisi järkevää, koska se helpottaisi kahvilan työntekijöiden toimia ja säästäisi heidän aikaansa ja askeliaan. Tällöin kahvilan astiat saisi pestyä astianpesukoneessa kahvilan keittiössä, eikä niitä enää tarvitsisi kanniskella muualle pestäviksi. Tiskikoneelle löytyisi sopiva paikka jääkaappiakastimen seinältä.

Kesäkuussa 2010 valaisimien ja pistorasioiden asentamisen yhteydessä sähköasentaja oli todennut leivintuvan sähköjen olevan sellaiset, että leivintupaan olisi mahdollista asentaa uuni. Paras tähän tarkoitukseen olisi nimenomaan kiertoilmauuni, jolloin useamman pellillisen paistaminen onnistuu yhtä aikaa. Sopiva malli olisi Philips Whirlpool AKP 290 Antrasiitti, mikä on toiminnallisesti sopiva ja riittävän tilava uuni, sekä ulkoisesti kuin tehty Rautatiemuseon kahvilan keittiöön. Tämä olisi tulevaisuudessa iso parannus työkäytäntöihin: se helpottaisi ja nopeuttaisi leivonnaisten paistoa. Kahvilan houkuttelevuuden ja asiakkaiden kannalta aito pullan tuoksu olisi tietysti mahtava, siitä tulisi osa tila- ja kahvilakokemusta.

KUVA 43: Kahvilan tyyliin ja tarpeisiin soveltuva kiertoilmauuni. (BestPC.)

Olin sisällyttänyt jo luonnoksiin ehdotukset kahvilan uusiksi astioiksi. Ne olisivat väri- maailmaltaan yhtenäisiä kahvilan uuden sisustuksen kanssa ja ilmeeltään kesäisiä ja keveitä. Kupit ja lautaset ovat Kermansaven Saimaa-sarjaa, väreinä yhdistelisin valkoista ja vaaleanharmaata. Erillistä asettia kahvikupille ei tarvittaisi ja sama kuppi soveltuisi

sekä kahville että teelle. Näin astioiden määrä olisi pienempi kuin nykyisin. Lasit ovat Iittalan Ote-sarjaa, jossa käyttäisin vihreitä ja vaaleanharmaita laseja. Niiden hyvä puoli on pinottavuus. Toistaiseksi museo on päättänyt, että Cafe Strömbergissä kahvitellaan jo olemassa olevilla astioilla. Heidän harkintaansa jää, haluavatko he myöhemmin hankkia kesäkahvilalle omat astiat.

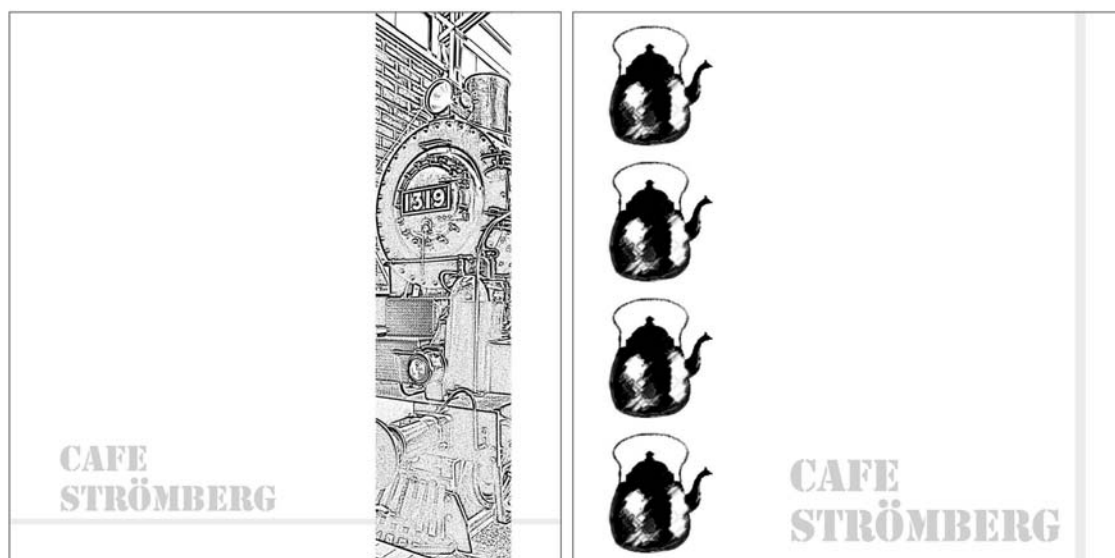
KUVA 44: Kahvilan värimaailmaa kesäisissä suomalaisissa astioissa.

Leivinuuni on nykyisessä värityksessään pientä tupaa voimakkaasti hallitseva. Olin luonnosvaiheessa tuonut esille, että jos uunille ylipäätään olisi mahdollista tehdä mitään, niin se joko maalattaisiin valkoiseksi tai siitä poistettaisiin ruskea ja valkoinen maali tiilten päältä. Projektin loppuvaiheilla museon konservattori oli sitä mieltä, että leivinuunin voisi maalata valkoiseksi. Asiakastila tuntuisi huomattavasti avarammalta, jos kookas uuni tulevaisuudessa maalattaisiin.

Tupa kaipaa uudistetun sisustuksen täydentämiseksi somisteita. Tilaan voisi hankkia vanhan leipälapion. Sen voisi sijoittaa somisteeksi myyntitiskin yläpuolelle vaakatasoon. Tyyliin sopisi ripustus reilunpaksuisella köydellä kattokoukuista. Lisäksi sisätiloissa voisi olla esillä muutama vanha kuparipannu, esimerkiksi eteisen ikkunalaudalla. Siitä ne näkyisivät mukavasti ulos pihalle ja toisivat eteiseen vanhanajan tunnelmaa.

Tilasta tuntui kesäkaudella 2010 vielä selkeästi puuttuvan jotakin. Tila kaipaa tekstiilejä: verhoja, pöytäliinoja, mattoja ja yhtenäisiä essuja henkilökunnalle. Toivottavasti näitä olisi tulevaisuudessa mahdollista hankkia. Tekstiileillä on merkittävä vaikutus tilan tunnelmaan ja toimisivathan ne myös akustisina elementteinä kahvilassa.

Jo briiffausvaiheessa oli puhetta siitä, että kahvilalla voisi olla omat servetit. Servetti on osa kokonaisvaltaista kahvilakokemusta. Persoonallinen Cafe Strömbergin oma servetti olisi kulttuurihistoriallisessa miljöössä toimivalle kahvilalle kunnianosoitus. Esittelin museoväelle kaksi vaihtoehtoista luonnosta servietiksi.

KUVA 45: Ideoita kahvilan serveteiksi.

Kuvan 45 vasemmanpuoleisessa ehdotuksessa Cafe Strömberg yhdistyy veturikuvituksen kautta vahvasti Rautatiemuseon kahvilaksi. Kuvan veturi löytyy museon kokoelmista. Oikeanpuoleinen luonnos ei yhdistä kahvilaa suoraan Rautatiemuseoon, mutta luo kuparipannukuvituksellaan mielikuvaa vanhasta kahvilasta tai vanhassa miljöössä toimivasta kahvilasta. Luonnosten tekstityypin olen poiminut Rautatiemuseon näyttelystä löytyneestä kyltistä, joka näkyy kuvassa 46. Vaikka luonnoksissa on mustavalkoinen väritys, voisi serveteissä käyttää sisustuksessa esiintyviä sävyjä: muun muassa vaaleanharmaata, vihreän sävyjä, ruskeaa tai valkoista. Servetit jäivät toistaiseksi mietintäasteelle, eikä niitä lähdetty tässä vaiheessa viemään luonnoksista eteenpäin.

Tulevaisuudessa olisi tarkoitus luoda Cafe Strömbergille oma graafinen ilmeensä, niin että muun muassa servetit, tiedotteet, hinnastot ja ulkomainokset olisivat yhtenäisiä. Yllä olevista servettiluonnoksista voisi poimia soveltuvia elementtejä graafiseen ilmeeseen.

seen. Tekstityyppiä, kuvitusta ja viivaa sommittelemalla voisi saada sopivan kokonaisuuden eri käyttötarkoituksia varten. Olisi hyvä olla olemassa valmiiksi painettuna A4-kokoisia arkkeja, joissa on valmiina kahvilan grafiikka. Tällöin henkilökunta saisi helposti laadittua tiedotteita käsin kirjoittaenkin yllättäviä tilanteita varten.

KUVA 46: Mielenkiintoinen vanha kyltti Rautatiemuseon kokoelmista.

Museo hankkinee tulevaisuudessa myös kahvilan tyyliin soveltuvat, esimerkiksi mustaksi maalattua metallia olevat ulkomainosständit. Näitä voisi olla pihalla kaksi, toinen lähempänä kahvilarakennusta ja toinen lähellä kadun sisäänkäyntiä. Hankintalistalla saattaa olla myös leivintuvan ulkoseinään kiinnitettävä mustaksi maalatusta metallista leikkattu ulkomainoskyltti, esimerkiksi kahvipannun muotoinen, sopivan vanhanaikainen kyltti.

KUVA 47: Turussa Qwenselin talossa toimivan kesäkahvilan tunnelmallinen kyltti.

Eräs idea kahvilan mainostamiseksi olisi ripustaa useita vanhoja patinoituneita kupari-pannuja paksuun köyteen eri korkeuksille. Pannuköysi kiinnitettäisiin sisäänkäynnin viereen mustaan metalliseen seinätelineeseen. Pannuköyden voisi nostaa aamuisin kahvilan avautumisen merkiksi roikkumaan telineeseen ja ottaa illalla kahvilan sulkeutumisen merkiksi talteen sisälle. Museolle jää päätettäväksi, miten he haluavat kahvilaa tuoda esille. Vaikka kahvila on hyvinkääläisten keskuudessa tunnettu, ei moni muualta museolle tai puistoon poikkeava välttämättä ymmärrä piharakennuksen olevan kahvila.

Luonnosten esittelyvaiheessa esitin näkemykseni siitä, että budjetin salliessa myös kahvilan ikkunanpokat, ikkunalaudat, ovenkarmit ja keittiön oven voisi kunnostaa. Ne olivat huonokuntoisia maalipinnoiltaan ja joiltakin osin jo melko naarmuuntuneita. Museoväki aloitti jo kesän aikana edellä mainittujen kunnostamista, ja sitä jatketaan syksyn mittaan. Vaikka toisaalta pinnat olivat omalla tavallaan hyvin kauniita aikaa nähneinä ja hiukan rapistuneinkin, saadaan pinnat nyt suojellussa rakennuksessa arvoiseensa kuntoon. Rakennus maalattaneen ulkoa punamultamaalilla kesällä 2011.

6.2 Esteettömyys

Kahvilaan nousee pihamaalta viisi porrasta, minkä takia esimerkiksi pyörätuolissa liikkuva henkilö ei voi kahvilaan päästä. Kahvilan asiakastilat ovat kynnyksettömät. Eteisen ja tuvan välinen oviaukko on leveydeltään reilut 1 000 mm. Tuvan puolella kulukuväylän leveys on hieman yli 1 200 mm, joten siellä pyörätuolilla liikkuminen on mahdollista. Myyntitiskin edustalla on pyörätuolin kääntymisympyrän vaatima tila: 1 300 mm. Käytännössä siis sisätilat täyttävät esteettömyyden vaatimukset, kunhan taloon vain pääsisi ensin jotenkin sisään.

Ulkoportaat ovat melko jyrkät. Niistä voisi päästä pyörätuolin kanssa avustajan auttamana ylös, jos niihin asennettaisiin tarvittaessa luiskat. Jotta luiskista ei tulisi liian jyrkkiä, voisi niistä tehdä hieman portaita pidemmät. Tällöin nousu jakaantuu pidemmälle matkalle loivempana. Olen nähnyt joissakin ravintoloissa, etenkin juuri vanhemmissa taloissa tehtävän niin, että metalliset teleskooppiluiskat otetaan esiin ja laitetaan paikalleen aina silloin, kun niitä tarvitaan. Näin pääsy rakennukseen ja tilaan on avustajan tuella mahdollista kaikille. Mielestäni esteettömyyden pitäisi olla tavoite kaikissa julkisissa tiloissa, ja siksi tulenkin suosittelemaan museolle, että he tutkisivat luiskien käy-

tön mahdollisuuden. Irtonaisten luiskien käyttöä ei voine estää sekään, että rakennus on suojeltu. Täydellistä esteettömyyttä luiskien käyttö ei mukanaan tuo, koska avustajan apu olisi välttämätön.

6.3 Projektin aikataulusta

Opinnäytetyö- ja sisustussuunnitteluprojekti käynnistyi helmikuussa 2010. Suunnitelman konkreettinen toteutus oli suurimmilta osin valmis heinäkuun 2010 alussa ja kahvila avautui uudistuneessa asussaan. Joidenkin yksityiskohtien toteutuminen on vielä tätä kirjoitettaessa avoinna, joidenkin asioiden toteuttaminen on siirretty syksylle 2010 tai vielä myöhemmäksi. Suunnitelmien toteutuksen läpivientiin ja koko projektin aikatauluun vaikuttivat monet tekijät: toimeksiantajan päätöksenteon viemä aika, remonttityön aikataulutus, remonttityön työvaiheiden oletettua pidempi aika, sopivien museon ulkopuolisten työntekijöiden saaminen, kalusteiden toimitusajat sekä materiaalien osalta erityisesti pellavaöljymaalien vaatimat pitkät kuivumisajat.

Projektiakataulu	Helmikuu 2010	Maaliskuu 2010	Huhtikuu 2010	Toukokuu 2010	Kesäkuu 2010	Heinäkuu 2010	Elokuu 2010	Syyskuu 2010
Brief, tarvekartoitus								
Luonnostelu								
Osasuunnitelmien tarkentuminen								
Kalustesuunnittelua								
Tarjouspyynnöt, tilaukset								
Toimitukset								
Remontointi								
Kahvila avautuu						Kuun alussa		

TAULUKKO 2: Karkea projektiakataulu.

7 YHTEENVETO

Opinnäytetyön tekeminen tuntui alusta saakka mielekkäältä, koska kyseessä oli konkreettinen toteutettavaksi tarkoitettu suunnittelutehtävä, eikä kuvitteellinen projekti. Kuvailisin saamaani toimeksiantoa riittävän haasteelliseksi. Opin sisustussuunnittelu-

prosessista valtavasti ja sain kokemusta muun muassa neuvottelutaidoista, teknisten yksityiskohtien selvittämisestä ja asiakirjojen laadinnasta. Prosessi sisälsi ajoittain yllättäviä ja jopa epätoivoiselta tuntuvia vaiheita. Sain kuvan siitä, kuinka suuresta määrästä yksityiskohtia, päätöksiä ja erilaisia tekijöitä syntyy lopulta valmis ja toiminnallinen, tavoitteet täyttävä lopputulos. Kaikkea oppimaani voin hyödyntää tulevissa työtehtävissäni sisustussuunnittelijana.

Suunnittelijalta odotetaan luonnollisesti luovuutta, mutta moni muukin taito ja ominaisuus ovat tarpeellisia. Haluan tuoda esille joitakin ajatuksia ja näkökulmia, joita sisustussuunnitteluprosessi minulle antoi. Keskeistä projektin onnistumisessa on suunnittelijan paneutuminen yksityiskohtiin sekä monialainen yhteistyö ja neuvottelutaito asiantuntijoiden kanssa. Oleellista on toimeksiantajan ja suunnittelijan välinen toimiva kontakti: keskustelut, yhteydenpito ja luottamus. Suunnittelutyölle tärkeää on, että toimeksiantaja toimii projektissa aktiivisesti antaen riittävästi informaatiota ja esittämällä tarpeensa ja toiveensa kattavasti ja selkeästi. Jotta voidaan pysyä asetetussa aikataulussa, on toimeksiantajan päätöksenteon oltava yksimielistä ja riittävän nopeaa. Liian kireä aikataulu tai päätöksenteon hitaus voivat sulkea joitakin vaihtoehtoja suunnittelusta pois. Silloin on tyydyttävä kompromissiin. Suunnittelutyö sujuu, jos toimeksiantaja luottaa suunnittelijan kykyyn hahmottaa kohdetila ja hoitaa koko projekti sovitusti. Suunnittelijalta vaaditaan muun muassa hyvää organisointikykyä ja taitoa priorisoida ja aikatauluttaa tehtävät. Onnistuminen vaatii myös kykyä reagoida muutoksiin ja yllätyksiin nopeasti.

Kuvailisin toimeksiantajan ja itseni välistä yhteistyötä aktiiviseksi ja toimivaksi. Sain suunnittelutyön kannalta riittävästi tietoa ja esittämiini kysymyksiin etsittiin vastauksia. Museon kanssa sovittiin heti prosessin alussa muun muassa vastuukysymyksistä, jotta tiedettäisiin miten toimitaan, jos tulisi esiin suunnittelusta johtuvia virheitä. Merkittävän tärkeänä pidin sitä, että sain näkökulmia suunnittelutyöhön myös suoraan kahvilan asiakaspalveluhenkilöstöltä. Toimeksiantajan puolella päätöksentekoon osallistui joissakin kohdin suunnitteluprosessia lukuisia henkilöitä, mikä on toisaalta hyvä, toisaalta huono. Päätöksenteon tueksi on hyvä, että valintoja on pohtimassa suurempi joukko, mutta päätöksenteko ei saisi tämän takia liiaksi pitkittyä. Kaiken kaikkiaan yhteistyö oli onnistunutta ja kommunikaatio sujuvaa.

Syyskuussa 2010 pyysin museon asiakaspalveluhenkilöstöltä mielipiteitä kahvilasta, niin sen toimivuudesta kuin esteettisyydestä. Kahvila ehti kesällä 2010 olla auki vain lyhyehkön ajan, eikä se silloin ollut vielä viimeistely ja valmis kaikilta osin. Sanotaanhan niin, että keskeneräistä työtä ei pitäisi arvostella. Kahvilan tapauksessa monet seuraavissa kappaleissa mainitut henkilökunnan esiin tuomat epäkohdat korjaantunevat, jos kahvila viimeistellään tekemieni suunnitelmien mukaisesti.

Henkilöstö pitää kahvilaa esteettisesti onnistuneena, erityisesti tapetteja ja kalustevalintoja kehuaan ja yleisilmettä kuvaillaan hyväksi. Myyntitiskiä pidetään ahtaana ja siinä olevaa pientä lisämyyntitasoa turhana. Lisää myyntitilaa voitaisiin saada seinähyllyillä. Itse ehdottaisin, että osa myyntituotteista voitaisiin laittaa esille katosta riippuviin monikerroksisiin koreihin, jotka olisivat samaa materiaalia myyntitiskillä jo olevien metallilankaisten tarjoiluastioiden kanssa. Lisäksi henkilöstö ehdottaa, että tiskillä voisi olla teline kahvikupeille. Tämä olisikin hyvä ratkaisu lisätilan saamiseksi.

Henkilökunnan mielestä keittiössä on liian vähän laskutilaa likaisille astioille. He ehdottavat kolmikerroksista tarjoiluvaunua lisälaskutilan saamiseksi. Käydessäni kahvilassa huomasin, että keittiön kaksi seinähyllyä odottavat vielä asennustaan. Seinähyllyistä toiselle tulee mikroaaltouuni ja näin vapautuu työtasotilaa. Lisäksi jos tarjottimille hankittaisiin seinäteline, vapautuisi lisää työtasoa muun muassa likaisia astioita varten. Alun perin olin ajatellut, että likaiset astiat säilytettäisiin isohkossa korissa, jossa olisi kunnan kantokahvat. Kori voisi olla jääkaappipakastimen vieressä takaseinällä, jossa on paljon vapaata säilytystilaa. Koko jääkaappiseinän säilytysratkaisut kuuluvat joka tapauksessa tulevaisuudessa ratkaistaviin asioihin. Kahvilahenkilökunta kaipaa asiallista piilossa olevaa roskakoria. Suunnitelmissa henkilökunnan puoleinen roskakori oli sijoitettu heti kahvinkeittopaikan alla olevaan vetolaatikkoon, eli tässä kohtaa käytännön toteutus puuttuu vielä.

Museon kahvilahenkilökunta pitää ulkokalusteita ulkonäöllisesti hienoina. Ne synnyttävät hyvän vaikutelman, joka näkyy kauas. Tuolien istumamukavuutta kehuaan, tuolit ovat kevyitä siirrellä ja ne pinoutuvat hyvin. Pöytälevyt on käytössä todettu hieman pienikokoisiksi ja lisäksi henkilökunta on huomannut, että niihin tulee herkästi tahroja. Suunnittelijana olin hämmästynyt kuullessani pöytälevyjen olevan herkästi likaantuvia ja huonosti puhdistettavia. Pöytälevyihin oli nimenomaan valittu materiaali, joka olisi

hyvin vaihtelevia säitä ja likaa kestävä sekä mahdollisimman helppohoitoinen. Tätä asiaa selvittelen vielä jatkossa materiaalin toimittajan kanssa. Päivänvarjot ovat ulko­näöllisesti hienot, mutta niiden laatu ei ole hyvä, sillä niitä on jouduttu korjaamaan jo useampia kertoja. Museo joutuneekin tulevaisuudessa hankkimaan laadukkaammat julkitilakäyttöön tarkoitetut varjot. Suunnittelijana harmittelen, ettei suosittelimieni julkitilavarjojen hankinta ollut mahdollista.

Cafe Strömbergissä toteutetaan toivon mukaan jatkossa monta kokonaisuuteen sisälty­vää yksityiskohtaa, jotka vielä toistaiseksi odottavat suunnitelmina paperilla. Kahvilaan on nyt tehty aikaa kestävä ja laadukas sisustus, joka on käyttökelpoinen sellaisenaan vähintään vuosikymmeneksi. Se on ehdottomasti kannattava satsaus kulttuurihistorialli­sessä ympäristössä sijaitsevaan suojeltuun rakennukseen. Rakennus on saanut arvoi­sansa siistityn ja huolehditun interiöörin.

Opinnäytetyö on ollut antoisa ja hyödyllinen projekti, jonka kautta luoduista kontakteis­ta ja saaduista kokemuksista on jo ehtinyt olla hyötyä uusien sisustussuunnitelmien parissa työskennellessäni. Saatuaani valmiiksi paljon töitä vaatineen opinnäytetyöni, toivoisin siitä olevan jatkossa hyötyä sisustusalalla toimiville. Lähinnä ajattelisin opin­näytetyöni toimivan tietopakettina vastaavaa kohdetta suunnittelevalle opiskelijalle tai opinnäytetyöntekijälle. Toivottavasti työ voisi toimia paitsi informaation antajana myös inspiraation lähteenä, kontekstin antajana tai ajatusten herättäjänä kahvilaa suunnitte­levälle.

LÄHTEET

- BestPC. [Verkkodokumentti]. BestPC.
<http://www.bestpc.lv/images/Whirlpool%20AKP%20290%20NA.jpg> (luettu 26.8.2010).
- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus elintarvikehygieniasta (EY) N:o 852/2004.[Verkkodokumentti]. Euroopan unionin julkaisutoimisto. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2004:226:0003:0021:FI:PDF> (luettu 16.6.2010). Viitteissä käytetty lyhennettyä muotoa: Asetus N:o 852/2004.
- Holopainen, Elina 12.3.2010. Cafe Strömberg. Irene Koukku. 12.3.2010. (luettu 12.3.2010.)
- Holopainen, Elina 22.6.2010. Verhot, pöytäliinat, matot. Irene Koukku. 22.6.2010. (luettu 22.6.2010.)
- Huttunen, Marianna, Jaatinen, Aila & Vähäkangas Pekka 1997. Juho Rissanen ja suomalainen kansa. Kuopio: Kuopion taidemuseo.
- Jaatinen, Satu 2006. Kahvilan pöydässä. Vantaa: Multikustannus Oy.
- Kolehmainen, Alfred 1999. Uunit. Helsinki: Kustantajat Sarmala Oy / Rakennusalan kustantajat RAK.
- Kuopion korttelimuseo 2010. [Verkkodokumentti]. Kuopion korttelimuseo.
<http://korttelimuseo.kuopio.fi/museokahvila/> (luettu 1.6.2010).
- Moon, Rosemary 2000. Kahvi. Helsinki: Gummerus Kustannus Oy.
- Museovirasto 2010. [Verkkodokumentti]. Usein kysytyt kysymykset.
http://www.nba.fi/fi/usein_kysytyt#1 (luettu 22.6.2010).
- Ranta, Sirkka-Liisa & Seppovaara, Juhani 2002. Tupa. 2. painos. Helsinki: Kustantajat Sarmala Oy / Rakennusalan kustantajat RAK.
- RT 94-10442. 1991. Ravintolat ja kahvilat. Helsinki: Rakennustieto.
- Ruippo, Laura 2009. Harvinaista rautatieidylliä Hyvinkäällä. Trafiikki, 9/2009, 8-9.
- SIT 63-610044. 2007. Tilan valaistus. Helsinki: Rakennustietosäätiö.
- Sloan, Annie 2002. Sisustajan värikirja. 4. painos. Hämeenlinna: Karisto Oy.
- Snidare, Uuve 1997. Sisusta väreillä. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.
- Suomen Rautatiemuseo 2002–2010. [Verkkodokumentti]. Suomen Rautatiemuseo.
<http://www.rautatie.org> (luettu 10.5.2010).

Wikipedia 2010. Keittomaali. [Verkkodokumentti].
<http://fi.wikipedia.org/wiki/Keittomaali> (luettu 11.6.2010).

Ympäristöministeriön asetus rakennusten paloturvallisuudesta. E1 Suomen Rakentamismääräyskokoelma. Rakennusten paloturvallisuus. Määräykset ja ohjeet 2002. [Verkkodokumentti]. Ympäristöministeriö, Asunto- ja rakennusosasto. <http://www.finlex.fi/pdf/normit/10530-37-3762-4.pdf> (luettu 25.10.2010). Viitteissä käytetty lyhennettyä muotoa: Rakennusten paloturvallisuus.

Haastattelu:

Holopainen, Elina 2010. Amanuenssi. Suomen Rautatiemuseo. 14.5.2010.